

НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
Сектор за супервизија, банкарска регулатива и финансиска стабилност
Дирекција за финансиска стабилност, банкарска регулатива и методологии

Извештај
за банкарскиот систем и банкарската супервизија на
Република Македонија во 2007 година

Мај, 2008 година

I. БАНКАРСКИОТ СИСТЕМ ВО 2007 ГОДИНА	3
1. Структура на банкарскиот систем	3
1.1. Број на банки и штедилници	3
1.2. Концентрација и пазарно учество	3
1.3. Сопственичка структура на банкарскиот систем	6
1.3.1. Акционерска структура на банкарскиот систем според типот на акционерите	6
1.3.2. Учество на странскиот капитал во вкупниот капитал на банкарскиот систем	8
1.4. Банкарска мрежа и број на вработени во банкарскиот систем	10
2. Активност на банките	11
2.1. Степен на финансиско посредување	11
2.2. Биланс на состојба на банките	13
2.3. Кредитна активност на банките - кредити на нефинансиски лица	17
2.3.1. Структура на кредитите на нефинансиските лица (секторска, валутна, рочна и по дејности/кредитни производи)	18
2.4. Портфолио на хартии од вредност	24
2.5. Депозитна активност на банките	25
2.5.1. Структура на депозитната база (секторска, рочна и валутна)	25
3. Ризици во банкарското работење	27
3.1. Изложеност на кредитен ризик	27
3.1.1. Ниво на ризичност и показатели за квалитетот на изложеноста на кредитен ризик на ниво на банкарскиот систем	29
3.1.1.1. Ниво на ризичност и показатели за квалитетот на изложеноста на кредитен ризик од аспект на валутната структура	34
3.1.1.2. Ниво на ризичност и показатели за квалитетот на изложеноста на кредитен ризик кон секторот „претпријатија и останати комитенти“	35
3.1.1.3. Ниво на ризичност и показатели за квалитетот на изложеноста на кредитен ризик кон секторот население	37
3.2. Изложеност на ризик на земја	40
3.3. Ликвидносен ризик	40
3.3.1. Показатели за ликвидносниот ризик	40
3.3.2. Рочна структура на активата и пасивата	45
3.4. Валутен ризик	46
3.4.1.Отворена девизна позиција	49
3.5. Ризик од несолвентност	50
3.5.1. Сопствени средства	50
3.5.2. Актива пондерирана според ризици	52
3.5.3. Адекватност на капиталот	52
3.6. Профитабилност	55
3.6.1. Структура на приходите и расходите и показатели за профитабилноста и ефикасноста во работењето	55
3.6.2. Движење на каматните стапки и каматниот распон	61
II. БАНКАРСКАТА СУПЕРВИЗИЈА ВО 2007 ГОДИНА	64
1. РЕГУЛАТИВНА РАМКА НА БАНКАРСКАТА СУПЕРВИЗИЈА	64
1.1. Осврт кон Законот за банките и подзаконската регулатива донесена врз основа на овој Закон	64
1.1.1. Унапредување на прудентните барања и критериумите во доменот на лиценцирањето	65
1.1.2. Зајакнување на корпоративното управување во банките	66
1.1.3. Унапредување на методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот и поставување на основите за примена на Базелската капитална спогодба (BASEL II)	67
1.1.4. Унапредување и зајакнување на системите на банките за управување со ризиците ..	68
1.1.5. Унапредување на методологија за управување со кредитниот ризик	69
1.1.6. Унапредување на начинот на вршење супервизија и надзор	70
1.1.7. Усогласување на сметководствените стандарди и правила со Меѓународните сметководствени стандарди (МСС) и Меѓународните стандарди за финансиско известување (МСФИ)	71
1.1.8. Пропишување на содржината на ревизијата на банка	72
1.1.9. Зајакнување на корективните мерки и зголемување на ефикасноста на постапката за излез на банка од банкарскиот систем	72
1.1.10. Регулмирање на начинот на отворање и работење на филијала на странска банка ...	73
1.1.11. Прецизирање на прудентните барања за штедилниците	74

1.2. Осврт кон подзаконската регулатива која произлегува од Законот за заштита на потрошувачите при договори за потрошувачки кредити.....	74
1.3. Осврт кон подзаконската регулатива која произлегува од Законот за платен промет	75
2. АКТИВНОСТИ НА БАНКАРСКАТА СУПЕРВИЗИЈА.....	76
2.1. Лиценцирање - издавање дозволи и согласности на банките и штедилниците	76
Вкупно	77
2.2. Супервизија на работењето на банките и штедилниците	77
2.3. Преземени корективни мерки кон банките и штедилниците	78
3. УНАПРЕДУВАЊЕ НА ИНСТИТУЦИОНАЛНИОТ КАПАЦИТЕТ НА СУПЕРВИЗОРСКАТА ФУНКЦИЈА	78
3.1. План за развој на супервизијата.....	78
3.1.1. Организациско реструктурирање на супервизорската функција	78
3.1.2. Кредитен регистар на НБРМ.....	79

АНЕКСИ

Биланс на состојба	Анекс бр.1
Биланс на успех	Анекс бр.2
Структура на кредитите на нефинансиските субјекти	Анекс бр.3
Структура и годишен пораст на бруто-кредитите на нефинансиските субјекти според сектори, валута, дејности и тип на кредитен производ	Анекс бр.4
Структура на портфолиото на хартии од вредност	Анекс бр.5
Структура на депозитите на банките	Анекс бр.6
Структура на изложеноста кон населението според видот на обезбедувањето со состојба на 31.12.2007 година	Анекс бр.7
Структура на изложеноста кон нефинансиските правни лица според видот на обезбедувањето со состојба на 31.12.2007 година	Анекс бр.8
Показатели за квалитетот на кредитната изложеност	Анекс бр.9
Структура на изложеноста на кредитен ризик, по одделни категории на ризик	Анекс бр.10
Транзициска матрица за комитентите	Анекс бр.11
Показатели за квалитетот на изложеноста на кредитен ризик кон трговци-поединци, физички лица кои не се сметаат за трговци и физички лица кои вршат трговска дејност од мал обем, со состојба на 31.12.2007 година	Анекс бр.12
Договорна рочна структура на активата и пасивата	Анекс бр.13
Очекувана рочна структура на активата и пасивата	Анекс бр.14
Структура на девизната актива и девизната пасива на ниво на банкарскиот систем	Анекс бр.15
Сопствени средства за датум 31.12.2007 година	Анекс бр.16
Стапка на адекватност на капиталот за датум 31.12.2007 година	Анекс бр.17
Преглед на банки по групи банки	Анекс бр.18

I. БАНКАРСКИОТ СИСТЕМ ВО 2007 ГОДИНА¹

1. Структура на банкарскиот систем

1.1. Број на банки и штедилници

На 31.12.2007 година, банкарскиот систем на Република Македонија го сочинуваа осумнаесет банки и дванаесет штедилници. Во втората половина на 2007 година беше одземена дозволата за основање и работење на „Македонска банка“ АД Скопје, со што бројот на банките, во споредба со крајот на 2006 година, беше намален за една банка.

Банките ја задржаа доминантната позиција во банкарскиот систем, наспроти натамошното маргинализирање на улогата на штедилниците. Имено, на крајот на 2007 година учеството на штедилниците во вкупните бруто-кредити на нефинансиските лица и во вкупните депозити на населението на ниво на банкарскиот систем изнесуваше 1,9% и 0,7%, соодветно, што споредено со крајот на 2006 година претставува намалување за 0,1 процентен поен. Учеството на штедилниците во вкупната актива на банкарскиот систем, остана непроменето во однос на 2006 година и изнесуваше 1,3%.

Со оглед на незначителната улога на штедилниците во вкупните активности на банкарскиот систем, натамошните анализи во овој извештај се фокусираат исклучиво на работењето на банките. Притоа, заради добивање посеопфатна слика, анализата на работењето на сите банки се надополнува и со анализа по одделни групи банки. Задржан е принципот на групирање на банките според големината на нивната актива, при што како големи банки се сметаат банките чија актива надминува 15 милијарди денари, групата средни банки ги опфаќа банките со актива меѓу 4,5 и 15 милијарди денари, додека банките чија актива е помала од 4,5 милијарди денари ја сочинуваат групата мали банки. Структурните поместувања во споредба со 31.12.2006 година, при што една банка премина од групата мали во групата средни банки, а на една мала банка ѝ беше одземена дозволата за основање и работа, доведоа до дополнително намалување на ниското учество на групата мали банки во финансиското посредување во Република Македонија.

1.2. Концентрација и пазарно учество

Концентрацијата во банкарскиот систем на Република Македонија останува на релативно високо ниво и бележи натамошно зголемување во одредени сегменти од работењето на банките. Групата големи банки ја зајакна доминантната позиција на банкарскиот пазар во Република Македонија, што доведе до натамошно зголемување на степенот на концентрација. Групата средни банки, исто така, продолжи да го зајакнува своето пазарно учество, бележејќи зголемување во сите сегменти, особено во доменот на депозитната активност. Притоа, релативно поголем дел од порастот на учеството на оваа група банки во вкупната актива и вкупните бруто кредити се должи на преминот на една банка од групата мали банки. Во однос на депозитната активност, поголем дел од порастот на учеството е детерминиран од реалното јакнење на улогата на средните банки во рамки на депозитната активност на ниво на банкарскиот систем. Наспроти тоа, забележително е натамошното маргинализирање на улогата на групата мали банки, според сите анализирани сегменти на банкарското работење.

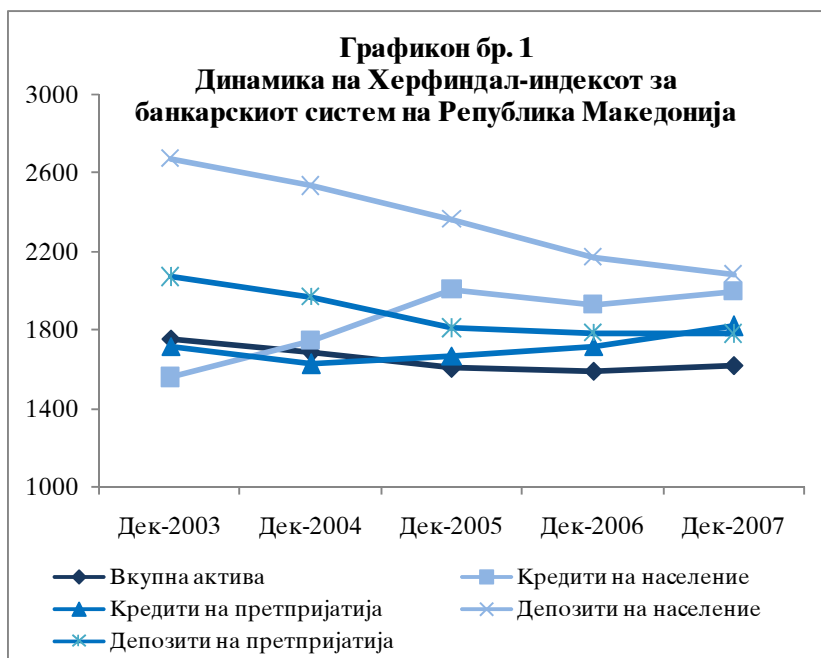
¹ Во годишниот извештај се презентирани податоци онака како што се добиени од страна на банките и податоци пресметани од страна на Народна банка на Република Македонија.

Табела бр. 1
Пазарно учество на одделните групи банки

Групи банки	Број на банки		Учество во вкупната актива		Учество во вкупните активности		Учество во вкупните бруто кредити		Учество во вкупниот депозитен потенцијал	
	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2006	31.12.2007
Големи банки	3	3	66,1%	67,1%	68,1%	69,0%	69,2%	70,3%	71,8%	72,2%
Средни банки	7	8	23,8%	27,5%	22,4%	26,0%	24,1%	27,3%	21,2%	25,2%
Мали банки	9	7	10,1%	5,4%	9,5%	5,0%	6,7%	2,4%	7,0%	2,6%
Вкупно	19	18	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Според Херфиндал-индексот², нивото на концентрација за сите анализирани домени од работењето на банките, со исклучок на вкупната актива и депозитите на претпријатијата, е над нивото кое генерално се смета за прифатливо. Притоа, највисоко ниво на концентрација е присутно во доменот на работењето со населението. Зголеменото ниво на концентрација е особено карактеристично во однос на вкупните активности на банките, каде што е регистрирано пренасочување на трендот на намалување карактеристичен за претходните четири години. На 31.12.2007 година,

нивото на Херфиндал-индексот за вкупната актива, изнесуваше 1.625 и во споредба со 31.12.2006 година забележа пораст за 30 индексни поени. Истовремено, Херфиндал-индексот за депозитите на населението изнесуваше високи 2.084, што, и покрај намалувањето во однос на 2006 година за 88 индексни поени, е над генерално прифатливото ниво на концентрација. Во доменот на кредитната активност кон населението, и

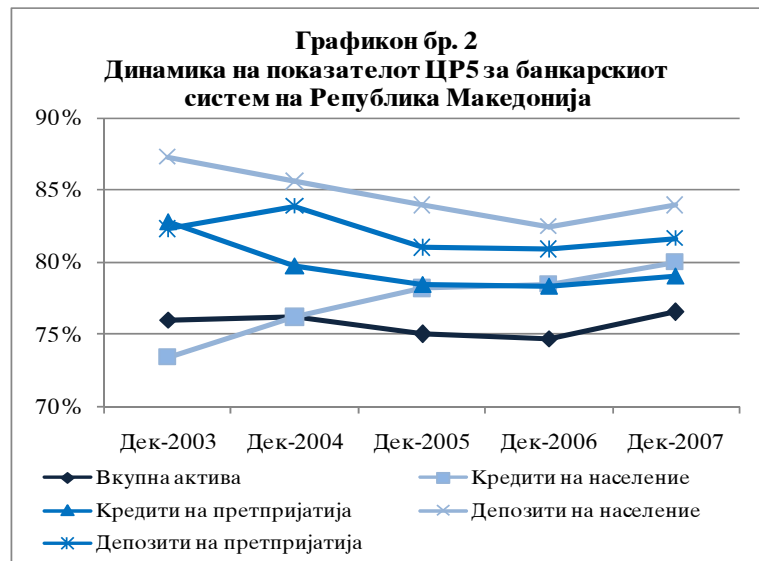

покрај релативно високото ниво на Херфиндал-индексот од 2.001 поен, на крајот на 2007 година прекинат е трендот на пораст на концентрацијата во овој домен, кој започна во втората половина на 2006 година. Сепак, анализата по одделни банки сеуште упатува на мошне високо ниво на концентрација на кредитите на населението кај една банка, од 37,4%. За споредба, учеството на следната банка во вкупната кредитна активност кон населението изнесуваше 17,7%. Херфиндал-индексот за бруто-кредитите на претпријатијата, го продолжи својот нагорен тренд и на 31.12.2007 година достигна ниво од 1.819. Овој индекс, мерен за депозитите на претпријатија изнесуваше 1.778 (11 индексни поени помал во однос на 2006 година) и е во рамки на генерално прифатливото ниво на концентрација.

² Херфиндал-индексот се пресметува според формулата $HI = \sum_{j=1}^n (S_j)^2$, каде што S е учество на секоја

банка во вкупниот износ на категоријата која се анализира (на пример: вкупна актива, вкупни депозити итн.), а n е вкупниот број на банки во системот. Кога индексот се движи во интервал од 1.000 единици до 1.800 единици, нивото на концентрација во банкарскиот систем генерално се смета за прифатливо.

Анализата на показателот ЦР5³ упатува на речиси идентични заклучоци за релативно високиот степен на концентрација во банкарскиот систем. На крајот на 2007 година, овој показател укажа на највисока концентрација од 82,3% кај депозитите на населението. Нивото на концентрација од аспект на активата, изнесуваше 74,4% и се намали за минимални 0,3 процентни поени во однос на 31.12.2006 година. Показателот ЦР5 за кредитите на населението изнесуваше 80,0% и е за 1,5 процентни поени повисок од показателот на 31.12.2006 година.

Табела бр. 2

Показатели за концентрација и останати структурни карактеристики на банкарските системи на одделните земји-членки на ЕУ, Република Македонија и одредени земји од опкружувањето⁴

Земја	Herfindahl индекс за вкупната актива*	ЦР5 показател*	Жители по кредитна институција	Жители по АТМ (банкомат)	Жители по вработен во банкарскиот систем	Жители по филијала (експозитура)	Актива по вработен во банкарскиот систем (во илјади евра)
Република Македонија (2007)	1.625	76,6	69.436	3.938	386	6.255	687
Република Македонија (2006)	1.595	74,7	66.356	6.926	411	6.510	576
Полска	599	46,5	52.741	3.837	245	7.393	1.216
Чешка	1.106	64,1	179.725	3.122	271	5.458	3.034
Словачка	1.131	66,9	224.622	2.704	275	4.588	2.125
Унгарија	823	53,5	47.502	2.643	256	3.105	2.385
Словенија	1.300	62	74.370	1.319	170	2.885	2.943
Литванија	1.913	82,5	44.078	2.962	394	3.805	2.012
Летонија	1.271	69,2	84.752	2.404	196	3.751	1.947
Естонија	3.593	97,1	96.050	1.465	237	5.489	2.707
Малта	1.185	71,4	22.534	2.651	115	3.687	8.693
Кипар	1.056	63,9	2.292	1.534	71	818	6.860
Бугарија	707	50	239.978	2.090	287	1.379	834
Романија	1.165	60	553.353	3.605	369	4.828	873
Нови земји членки на ЕУ	1.398	67,7	48.877	3.058	243	4.954	2.083
Ситие земји членки на ЕУ	1.118	59,2	54.996	1.355	152	2.183	12.069
Земји од Еврозоната	971	53,7	51.407	1.249	143	1.744	11.338
Албанија	1.949	75,2	185.365	6.806	752	10.718	1.203
Србија	606	47,2	201.118	5.520	265	3.448	527
Хрватска	1.294	76,7	134.468	1.604	220	3.855	2.205
Црна Гора	2.042	80	65.000		396	5.242	871

Извор: ЕСВ, EU Banking Structures, Октомври 2007 и интернет страните на централните банки на земјите. Податоците за ЕУ се за 2006. година, за Албанија за јули 2006 година, за Црна Гора за декември 2006 година, за Србија за декември 2007 година, а за Хрватска за јуни 2007 година. Во новите земји членки не се вклучени Бугарија и Романија кои станала членки на ЕУ на почетокот на 2008 година.

*Податоците за новите земји членки, за Европска Унија и за земјите членки на Еврозоната се непондирани просеци.

³ Показателот ЦР5 го претставува учеството на активата (односно категоријата која се анализира, на пример, кредити на претпријатија, депозити на претпријатија итн.) на петте кредитни институции со најголема актива (односно категорија која се анализира) во вкупната актива (односно категоријата која се анализира) на банкарскиот систем. Во случајот на Република Македонија станува збор за банки.

⁴ Извор: Народна банка на Република Македонија и Извештај за структурата на банкарските системи на земјите-членки на Европската унија (ЕЦБ), октомври 2006 година.

Релативно високото ниво на концентрација во банкарскиот систем се потврдува и при споредбената анализа со банкарските системи на земјите од Европската унија. Имено, нивото на концентрација во сите анализирани земји (како и на ниво на ЕУ, Евроната и новите земји-членки на ЕУ), освен во Естонија и Литванија, беше на пониско ниво во однос на банкарскиот систем на Република Македонија. Од избраните земји од опкружувањето, банкарскиот систем на Република Македонија има повисоко ниво на концентрација (изразено преку висината на Херфиндал-индексот за активата) споредено со банкарските системи на Србија и Хрватска, а пониско ниво на концентрација споредено со Албанија и Црна Гора. Од друга страна, показателот ЦР5 упатува на релативно блиски нивоа на концентрација со банкарските системи на Албанија, Хрватска и Црна Гора, додека, според истиот показател во банкарскиот систем на Србија е присутно далеку пониско ниво на концентрација.

Пристапот на населението до услугите на банките во Република Македонија се подобрува. Сепак, постои простор за понатамошно окрупнување и зголемување на активностите на банкарскиот систем на Република Македонија. Споредбата на банкарскиот систем на Република Македонија според други структурни карактеристики, укажува на негово приближување кон банкарските системи на останатите земји, особено кон новите земји-членки на ЕУ и земјите кои станаа членки на ЕУ на почетокот на 2008 година. Имено, основните показатели за пристапот на населението до банкарските услуги бележат подобрување. Ваквите движења особено се присутни кај показателот за просечниот број жители кои ги користат услугите на еден банкомат, што е резултат на континуираното ширење на мрежата на банкомати во Република Македонија. Споредбата со банкарските системи на земјите од опкружувањето упатува на речиси исто ниво на пристап на населението до банкарски услуги со Црна Гора, релативно подобар пристап во однос на Албанија и пониско ниво на пристап до овие услуги во однос на Србија и Хрватска. На 31.12.2007 година, на еден вработен во банкарскиот систем на Република Македонија, во просек отпаѓа актива во висина од 687 илјади евра, наспроти сите земји членки на ЕУ каде што на еден вработен во банките во просек отпаѓа актива во висина од 12,1 милиони евра. Според истиот показател, банкарскиот систем во Република Македонија е на пониско ниво и во споредба со банкарските системи на земјите од опкружувањето, со исклучок на банкарскиот систем на Србија.

1.3. Сопственичка структура на банкарскиот систем

1.3.1. Акционерска структура на банкарскиот систем според типот на акционерите

Во текот на 2007 година, финансиските институции ја зајакнаа својата позиција како доминантни сопственици на банките во Република Македонија. Така, на 31.12.2007 година, финансиските институции⁵ учествуваа со 60,4% во сопственичката структура на обичните акции издадени од банките, што во споредба со крајот на 2006 година претставува зголемување за 16,4 процентни поени. Порастот е остварен за сметка на намалувањето на учеството на нефинансиските правни лица за 14,7 процентни поени. Главната причина за овие поместувања во сопственичката структура, беше финализацијата на преземањето на неколку постоечки банки од страна на странски стратешки инвеститори⁶. Во сопственичката структура на приоритетните акции

⁵ Како финансиски институции се сметаат: домашните и странските банки, домашните и странските брокерски куќи, инвестициските фондови, пензиските фондови, друштвата за управување со пензиските фондови, друштвата за управување со инвестициските фондови, друштвата за осигурување, како и меѓународните финансиски институции (EBRD, IFC и сл.) кои се јавуваат како сопственици на акции издадени од банките во Република Македонија.

⁶ Во текот на 2007 година, „Охридска банка“ АД Охрид беше преземена од „Societ  Generale“ s.a. Париз, „Комерцијално инвестициона банка“ АД Куманово беше преземена од „Milestone“ ehf

издадени од банките во Република Македонија, физичките лица ја задржаа доминантната позиција, со учество од 51,4%.

Табела бр. 3

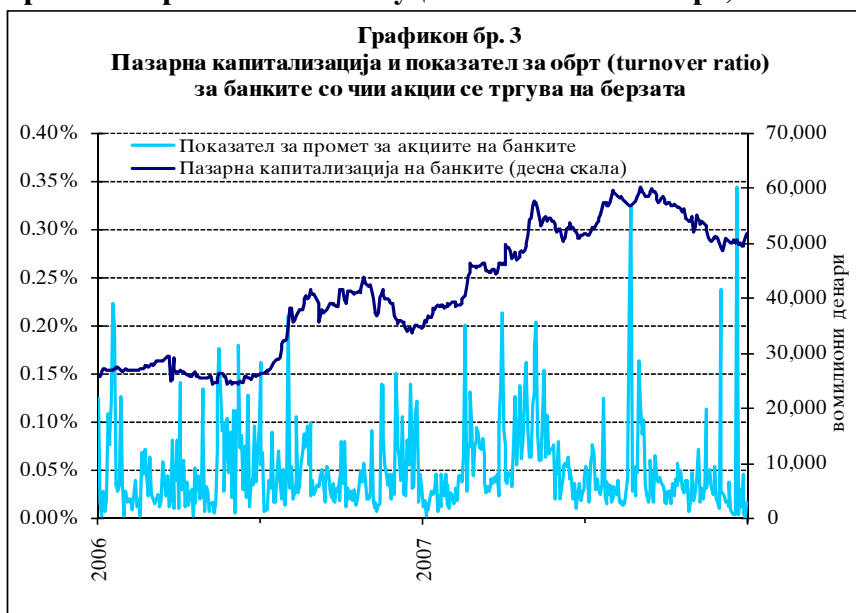
Сопственичка структура на банкарскиот систем според типови акционери

Реден број	Тип на акционери	Учество во обични акции			Учество во приоритетни акции		
		31.12.2005	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2005	31.12.2006	31.12.2007
1	Физички лица	10,4%	11,7%	10,5%	64,7%	52,9%	51,4%
2	Нефинансиски правни лица	41,4%	36,7%	22,0%	21,6%	14,9%	12,8%
3	Финансиски институции	39,2%	44,0%	60,4%	11,7%	31,0%	35,1%
4	Јавен сектор, јавни претпријатија, јавни институции и установи	8,4%	7,0%	6,7%	1,9%	0,1%	0,1%
5	Недефиниран статус	0,6%	0,6%	0,4%	0,1%	1,1%	0,6%
Вкупно (1+2+3+4+5)		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
<i>Вкупно приватен капитал (1+2+3+5)</i>		<i>91,6%</i>	<i>93,0%</i>	<i>93,3%</i>	<i>98,1%</i>	<i>99,9%</i>	<i>99,9%</i>

Забелешка: со терминот „недефиниран статус“, меѓудругото се опфатени акционери чија стечајна или ликвидациона постапка е завршена или акционери кои не можат да бидат идентификувани од банките.

Дополнителен фактор кој влијаеше на зголемувањето на учеството на финансиските институции во акционерските структури на банките беше континуирираниот интерес на институционалните инвеститори за тргување со акциите на банките котирали на официјалниот пазар на Македонската берза⁷. Зголемеиот интерес на странските институционални инвеститори, беше резултат на генералниот пораст на цените на акциите на Македонската берза, перцепирањето на подобрената профитабилност на банките, како и повисокиот економски раст во земјата, кој се очекува да продолжи и во иднина.

Зголемеиот интерес на странските институционални инвеститори, но и на домашните физички лица за тргување со акциите на банките, овозможи зголемување на нивната пазарна капитализација, што особено беше евидентно во првата половина на 2007 година. Меѓутоа, во последниот квартал од 2007 година, глобалниот процес на корекција на ценовните нивоа на финансиските пазари ширум светот, имаше

Рејкјавик и „Интернационална приватна банка“ АД Скопје беше преземена од „Alfa Finance Holding“ Софија по што следеше нејзино преименување во „Капитал банка“ АД Скопје.

⁷ На официјалниот пазар на „Македонска берза“ АД Скопје котираат акциите на „Инвестбанка“ АД Скопје, „Комерцијално инвестициона банка“ АД Куманово, „Комерцијална банка“ АД Скопје, „Охридска банка“ АД Охрид, „Стопанска банка“ АД Битола и „ТТК банка“ АД Скопје. Почнувајќи од февруари 2007 година, во согласност со промената на правилата за котација на берзата, две од овие банки („Инвестбанка“ АД Скопје и „Комерцијална банка“ АД Скопје) беа котирали на новоформираните посебен пазарен сегмент, наречен суперкотација. На неофицијалниот пазар, во пазарниот сегмент на јавно поседуваните друштва се тргува со акциите издадени од „НЛБ Тутунска банка“ АД Скопје, „Силекс банка“ АД Скопје, „Стопанска банка“ АД Скопје, и „УНИ банка“ АД Скопје (почнувајќи од март 2007 година).

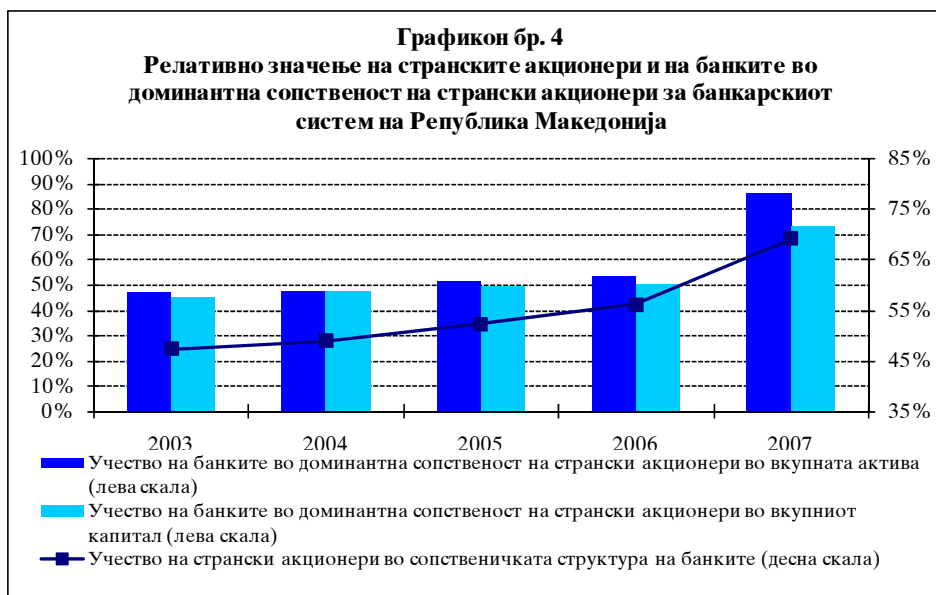
свој одраз и на ценовните нивоа на акциите во Република Македонија. И покрај подобрувањето на профитабилноста на банкарскиот систем, овој процес на ценовна корекција индиректно се одрази и на надолната корекција на цените на акциите на македонските банки, со што следеше и одредено намалување на нивната пазарна капитализација. Дополнителен фактор кој ја стимулираше ценовната корекција на акциите на банките, беа и одредени интерни фактори, карактеристични за македонскиот пазар на капитал, пред сè, малата ликвидност на пазарот, концентрацијата на портфолио инвеститори со исто географско потекло и со слични инвестициски преференции, како и политичко-безбедносните услови во регионот. Следствено, падот на цените на акциите на банките, се последица на влијанието на наведените фактори на ризик и не ги одразуваат подобрените економски перформанси на поединечните банки. Сепак, заживувањето на пазарот на капитал во изминатите неколку години, проследено со појавата и заживувањето на домашни институционални инвеститори (отворени инвестициски фондови и пензиски фондови), како и промените во регулативата во насока на зголемување на транспарентноста на банките, има стратешко значење за банкарскиот систем на Република Македонија, создавајќи нова алтернатива за зголемување на капиталната база на банките. Ова, од своја страна би требало да обезбеди зголемено ниво на капацитет на банките за апсорпција на шокови.

1.3.2. Учество на странскиот капитал во вкупниот капитал на банкарскиот систем

Паралелно со процесот на окрупнување, консолидација и намалување на вкупниот број на банки, во изминатите неколку години во банкарскиот систем на Република Македонија беше присутен и тренд на намалување на бројот на банките во доминантна сопственост на домашни акционери, како и намалување на нивното пазарно учество. За сметка на тоа постоеше непрекинато зголемување на пазарното учество на банките во доминантна сопственост на странски акционери. Ваквите движења особено беа забележителни во текот на 2007 година, кога, поради премин на доминантен дел од капиталот во сопственост на странски акционери, дојде до квалитативно реструктурирање на сопственоста на три банки (по една од секоја група банки).

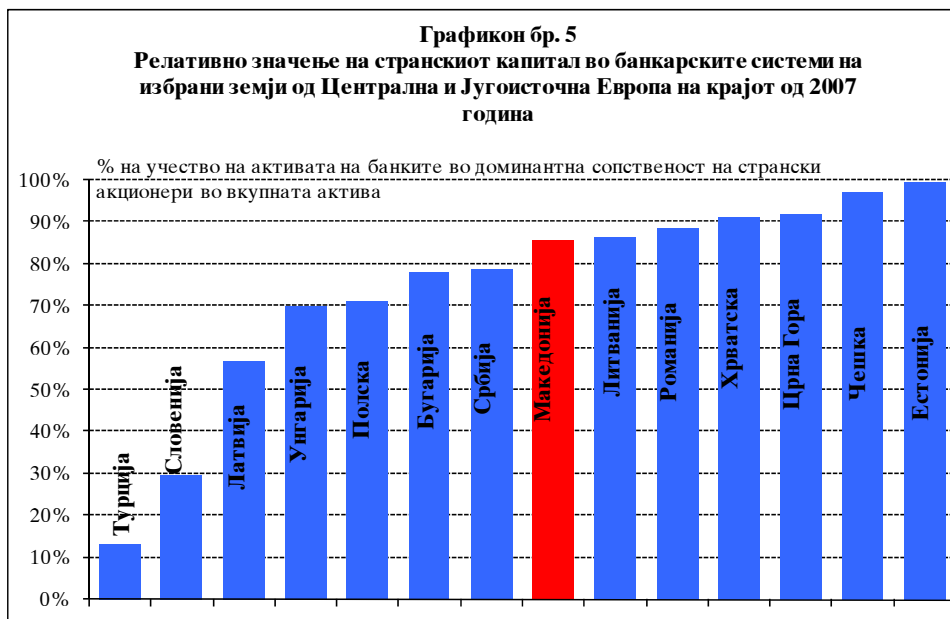
Учеството на странскиот капитал во сопственичката структура на банкарскиот систем на Република Македонија, во текот на 2007 година забележа значително зголемување.

Главен двигател на порастот на учеството на странскиот капитал во капиталот на банките беа преземањата на постоечки банки од страна на странски инвеститори, но и континуираниот прилив на странски портфолио

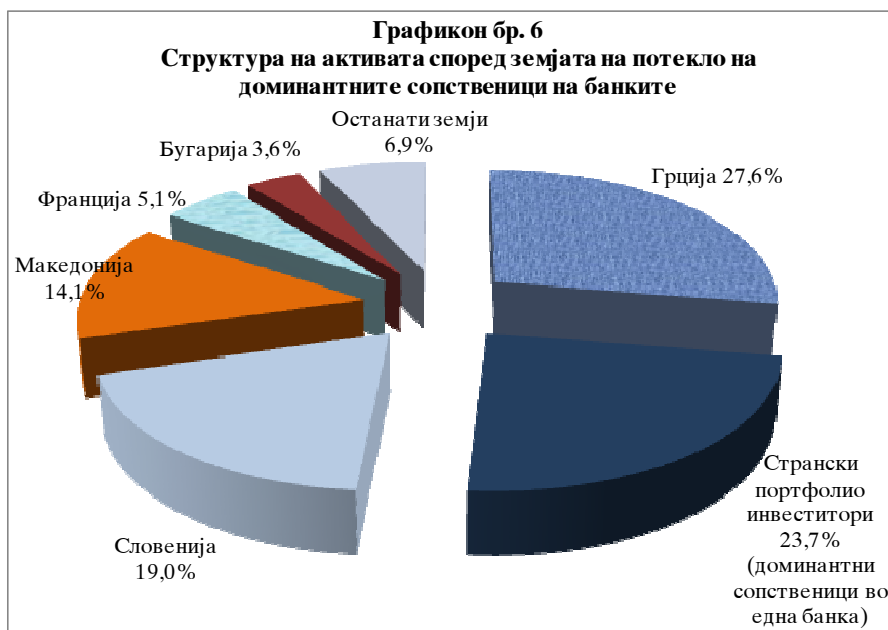
инвестиции во текот на 2007 година. На 31.12.2007 година, учеството на странскиот капитал во вкупниот акционерски капитал изнесуваше 69,1%, што е за 13,0 процентни поени поголемо во споредба со крајот на 2006 година. Воедно, во текот на 2007 година, бројот на банки кои се во доминантна сопственост на странски акционери се зголеми од осум на единаесет. Притоа, на крајот на 2007 година осум банки беа во сопственост на

странски
финансиски
групации.
Зголемувањето
на бројот на
банки во
доминантна
сопственост на
странски
акционери
детерминираше
нивното
учество во
вкупната
актива и во
вкупниот
капитал на ниво
на банкарскиот
систем, на

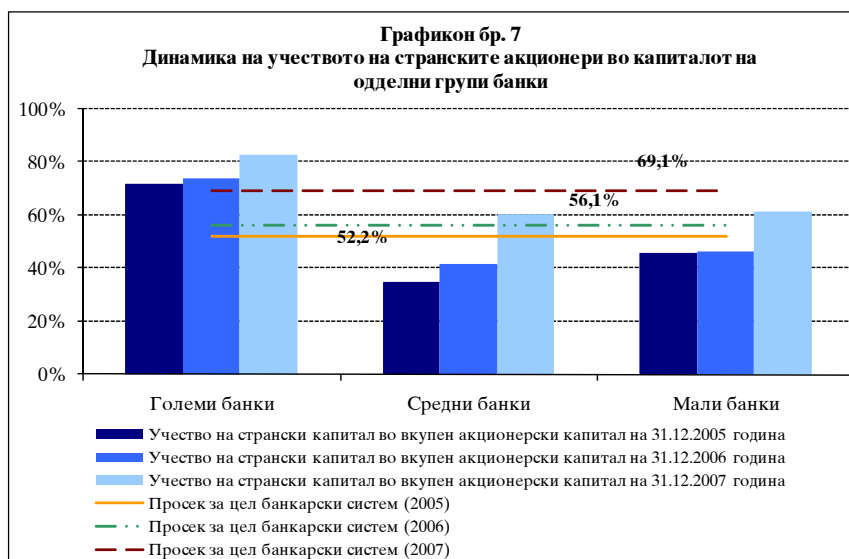
31.12.2007 година да достигне 85,9% и 73,3%, што е годишен раст за значителни 32,7 и 23,3 процентни поени, соодветно. Зголеменото присуство на странскиот капитал во банките, го приближи банкарскиот систем на Република Македонија кон банкарските системи на повеќето земји од опкружувањето и од Централна Европа, во поглед на релативното значење на странскиот капитал, изразено преку учеството на активата на банките во доминантна сопственост на странски акционери во вкупната актива. Имајќи го предвид искуството на анализираниите земји, овој тренд би требало да создаде дополнителни услови за пораст на активностите на банките, зголемување на понудата на услуги, подобрување на корпоративниот имиџ, осовременување на процесите на управување со ризиците и дополнително зголемување на ефикасноста на банкарскиот систем.

Од аспект на земјата на потекло на доминантните сопственици на банките, на крајот на 2007 година, најголем дел од активата на банкарскиот систем беше концентрирана кај банки со доминантни сопственици од земјите на Европската унија. Притоа, речиси половина од активата на банкарскиот систем на Република Македонија отпаѓа на активата на банки во доминантна сопственост на акционери од две земји, Грција 27,6% и Словенија 19,0%.

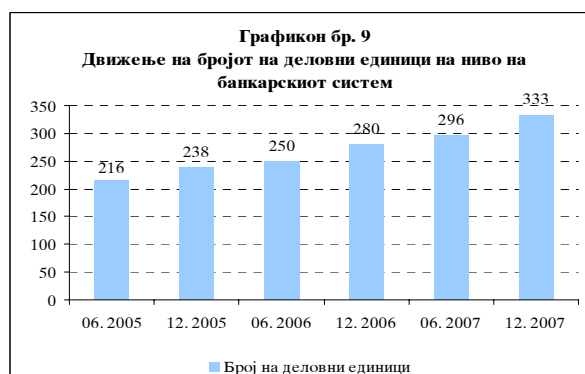
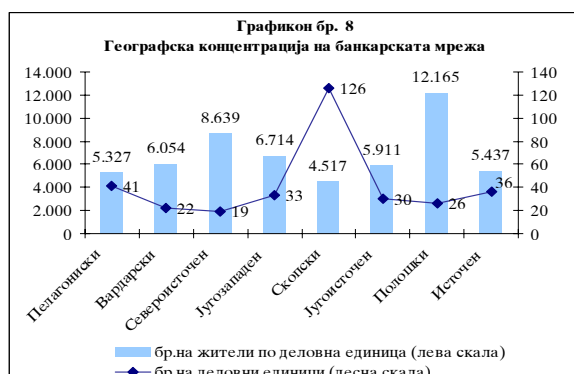
Наспроти тоа, само 14,1% од вкупната актива на банките им припаѓа на банките кои се во доминантна сопственост на акционери од Република Македонија.

Растот на учеството на странскиот капитал во текот на 2007 година, се забележа кај сите три групи банки, но, тој беше со посилен интензитет кај групите средни и мали банки. Тоа се должи на преземањата од страна на странски акционери на неколку средни и мали банки. Како и во сите претходни периоди, на крајот од 2007 година, учеството на странскиот капитал во сопственичката структура на групата големи банки е најголемо и истовремено, повисоко од просекот на ниво на целиот банкарски систем.

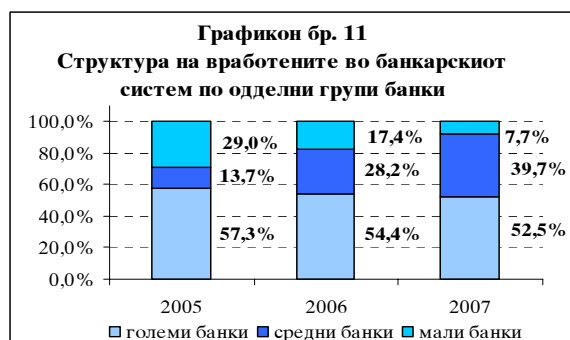
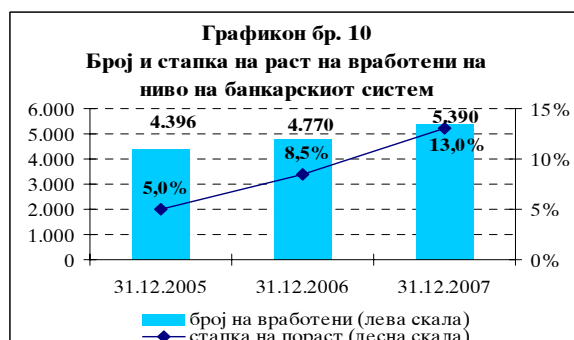

1.4. Банкарска мрежа и број на вработени во банкарскиот систем

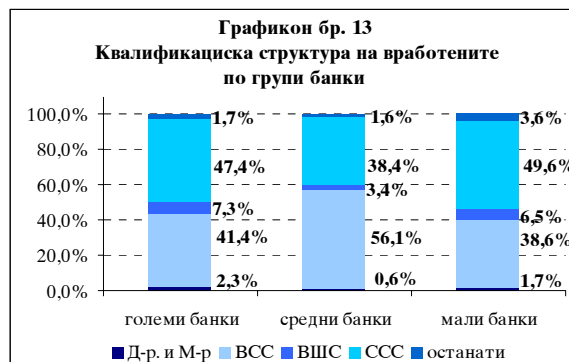
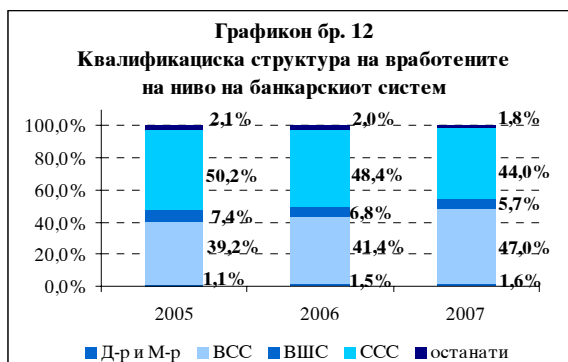
Во 2007 година концентрацијата на банкарската мрежа на територијата на главниот град се задржа и покрај нејзиното проширување со педесет и три нови деловни единици (една филијала и педесет и две експозитури). Проширувањето на банкарската мрежа беше најизразено кај групата средни банки, кај која бројот на деловните единици се зголеми за 35.

Вкупниот број вработени во банкарскиот систем во Република Македонија продолжи да расте, а воедно продолжи и позитивниот тренд на квалитативно подобрување на квалификациската структура на вработените. На крајот на 2007 година вкупниот број вработени во банките достигна 5.390 лица, што е за 620 лица или за 13% повеќе во однос на крајот на 2006 година.

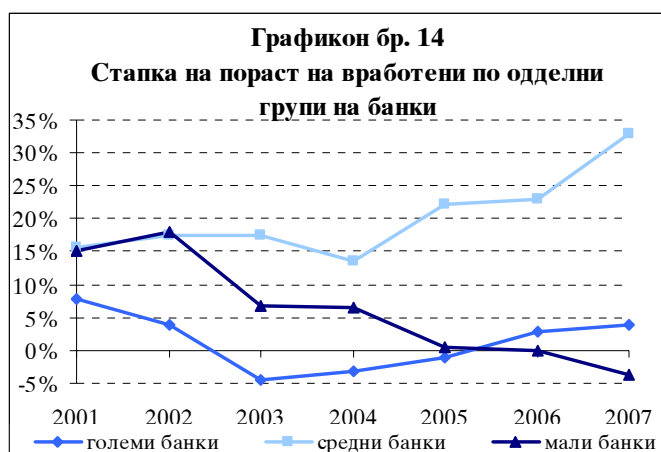

Порастот на бројот на вработени во банките, беше проследен со подобрување на квалификациската структура (раст на бројот на вработени со ВСС), што од една страна се должи на зголемениот обем на активности на банките, но и на посоставените системи на банките за корпоративно управување, управување со ризиците, контроли во работењето итн. Ваквото квалитативно поместување во образовната структура на вработените би требало да придонесе за натамошно подобрување на понудата и квалитетот на банкарските услуги во Република Македонија, но и на системите на банките за управување со ризиците.

На ниво на одделните групи банки, континуирано највисоки стапки на пораст на бројот на вработени се присутни кај средните банки, кои имаат и најповолна квалификациска структура на вработените. Ваквите движења се комплементарни со порастот на улогата на средните банки во процесот на финансиското посредување, како и на проширувањето на банкарската мрежа. Наспроти тоа, кај групата мали банки, почнувајќи од 2005 година континуирано опаѓа бројот на вработени, што е логична последица на намалувањето на бројот на малите банки и на нивното пазарно учество во сите сегменти на банкарските активности.

Кај групата големи банки продолжи умерениот пораст на бројот на вработените, кој започна претходната година. Сепак тие го задржаа доминантното учество во вкупниот број на вработени на ниво на банкарскиот систем, кое на крајот на 2007 година изнесуваше 52,5%.

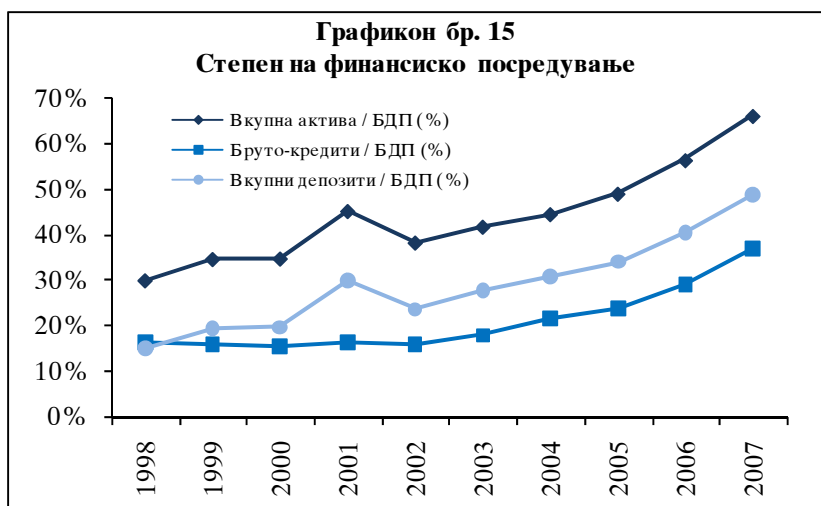

2. Активност на банките

2.1. Степен на финансиско посредување

Во услови на продолжување на економскиот раст, како тренд од претходните години, континуираното јакнење на довербата во банкарскиот систем и сè позасилените преференции за штедење, во 2007 година продолжи да се интензивира улогата на банкарскиот систем како финансиски посредник. Континуираниот нагорен тренд на извори на средства на банките во услови на зголемена побарувачка за кредити, претставуваше солидна основа за натамошно интензивирање на кредитната поддршка на приватниот сектор и во крајна инстанца на економскиот раст во земјата. Во такви услови беше зголемена и продлабочена улогата на банките во процесот на ефикасно

канализирање на финансиските средства од суфицитарните кон дефицитарните економски субјекти, на што јасно упатуваат основните показатели преку кои се мери степенот на финансиско посредување. Имено, на крајот на 2007 година нивото на финансиско посредување во банкарскиот систем, мерено како сооднос на

вкупната актива, бруто-кредитите и вкупните депозити и БДП, достигна 66,2%, 37% и 47,4%, соодветно⁸. Притоа, како и во претходните години, на крајот на 2007 година, финансиското посредување го обележа доминацијата на групата големи банки, што е логична последица на нејзиното доминантно учество. Така, на 31.12.2007 година, степенот на финансиско посредување на групата големи банки, како сооднос на вкупната актива, бруто-кредитите и вкупните депозити и БДП изнесуваше 44,4%, 26% и 34,3%, соодветно.

Табела бр. 4
Степен на финансиско посредување

Земји	Актива/БДП	Кредити/БДП	Депозити/БДП	Кредити/депозити
Македонија-2006	56,4%	29,1%	39,9%	72,9%
Македонија-2007	66,2%	37,0%	47,4%	77,9%
Малта	599,6%	276,7%	217,0%	127,5%
Кипар	512,3%	121,1%	165,3%	73,2%
Летонија	140,3%	95,4%	68,3%	139,7%
Естонија	117,6%	87,0%	58,2%	149,4%
Словенија	117,3%	59,0%	71,9%	82,1%
Унгарија	104,3%	62,6%	52,4%	119,5%
Чешка	100,7%	45,3%	68,0%	66,6%
Словачка	94,9%	43,9%	61,4%	71,5%
Литванија	73,1%	51,8%	36,7%	141,4%
Полска	69,8%	35,5%	44,8%	79,3%
НЗЧ на ЕУ	102,1%	50,2%	57,4%	87,4%
Евروزона	297,6%	129,3%	107,6%	120,2%
ЕУ-25	322,0%	132,0%	108,8%	121,4%
Бугарија	88,9%	46,8%	61,4%	76,2%
Романија	52,6%	28,2%	22,0%	128,1%

Извор: Извештај за структурата на банкарскиот сектор на ЕУ (ЕЦБ), октомври 2007. Податоците за сите земји се однесуваат за 2006 година, со исклучок на РМ за која се вклучени податоци за 2006 и 2007 година

Сепак, независно од динамиката и интензитетот на пораст на улогата на банките, имајќи го предвид заостанувањето во однос на европскиот просек, има значителен простор за зголемување на нивото на финансиското посредување во Република

⁸При пресметката на показателите за финансиско посредување, податокот за БДП за 2006 година е претходен податок, додека за 2007 година е проценет податок.

Македонија. Потврда за ваквата констатација е споредбата на банкарскиот систем на Република Македонија со банкарските системи на земјите-членки на ЕУ, како и просечните нивоа на финансиско посредување во Европската унија и Евронзоната. Овие показатели покажуваат најниско ниво на финансиско посредување во Република Македонија, споредено со останатите анализирани земји, со исклучок на Романија. Сепак, во последните неколку години присутна е забрзана динамика на намалување на јазот, што ќе придонесе за придвижување на улогата на финансиски посредници на банките кон нивоа поблиски до оние карактеристични за другите анализирани земји. Истовремено, показателот за соодносот меѓу кредитите и депозитите упатува дека во македонскиот банкарски систем, при тековното ниво на мобилизираност на заштеди на приватниот сектор, сеуште постои простор за пораст на кредитната поддршка финансирана од овој „традиционален“ извор на средства на банките.

2.2. Биланс на состојба на банките

Вкупната актива на банките во 2007 година забележа значителна годишна стапка на пораст од 28,5%. Како резултат на ваквата динамика, на 31.12.2007 година таа достигна ниво од 223.659 милиони денари.

Табела бр. 5
Структура на активата и пасивата на банките

Биланс на состојба	Износ во милиони денари		Структура		Пораст 31.12.2007/31.12.2006			
	31.12.2007	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2006	Апсолутен пораст	Во проценти	Во структурата (во процентни поени)	Учество во порастот
Готовина и салда кај НБРМ	15.335	11.165	6,9%	6,4%	4.170	37,3%	0,4	8,4%
Портфолио на хартии од вредност	35.497	24.269	15,9%	13,9%	11.228	46,3%	1,9	22,7%
Пласмани кај други домашни и странски банки	46.842	47.194	20,9%	27,1%	-352	-0,7%	-6,2	-0,7%
Кредити на нефинансиски субјекти (нето)	113.907	79.627	50,9%	45,7%	34.281	43,1%	5,2	69,2%
Пресметана камата и останата актива	4.912	5.060	2,2%	2,9%	-149	-2,9%	-0,7	-0,3%
Основни средства	7.166	6.880	3,2%	4,0%	287	4,2%	-0,7	0,6%
Неиздвоени резервации за потенцијални загуби	-0,9	-73,6	0,0%	0,0%	-73	-98,7%	0,0	-0,1%
Вкупна актива	223.659	174.117	100,0%	100,0%	49.542	28,5%		
Депозити од банки	10.482	6.043	4,7%	2,2%	4.439	73,5%	2,4	9,0%
Депозити на нефинансиски субјекти	160.381	123.126	71,7%	71,9%	37.255	30,3%	-0,2	75,2%
Позајмици (краткорочни и долгорочни)	19.478	15.692	8,7%	9,0%	3.787	24,1%	-0,3	7,6%
Останата пасива	6.981	5.421	3,1%	3,1%	1.561	28,8%	0,0	3,2%
Резервации за вонбилансни ставки	872	648	0,4%	0,4%	223	34,5%	0,0	0,5%
Капитал и резерви	25.465	23.187	11,4%	13,3%	2.278	9,8%	-1,9	4,6%
Вкупна пасива	223.659	174.117	100,0%	100,0%	49.542	28,5%		

Депозитите на банките се главен двигател на растот на активата, а воедно и најзначаен извор за финансирање на банкарските активности. На годишно ниво, депозитите забележаа пораст од 37.255 милиони денари или за 30,3%. Позајмиците се втора позначајна категорија на туѓи извори на средства, кои на 31.12.2007 година, имаа речиси непроменето учество од околу 9% во вкупната пасива на банките. Овие извори на средства забележаа годишен пораст од 3.787 милиони денари или за 24,1%, со што детерминираа 7,6% од порастот на вкупната пасива. Овој пораст во најголем дел беше резултат на зголеменото користење на кредитни линии од странство од страна на неколку банки, зголеменото користење на субординираните инструменти од страна на три банки и издавањето на корпоративна обврзница од страна на една банка. Во споредба со крајот на 2006 година се забележува пораст на учеството на депозитите од банки, што речиси во целост се должи на порастот на депозитите од матичните субјекти, кај три банки.

Паралелно со порастот на активата на банките, во текот на 2007 година продолжи позитивниот тренд на нејзино преструктурирање, во правец на пораст на учеството на каматоносната, за сметка на намаленото учество на нискокаматоносната и некаматоносната актива на банките. Како резултат на ваквите движења на крајот на

2007 година учеството на каматоносната актива во вкупната бруто актива изнесуваше 82,3%, што претставува годишен пораст за 5,5 процентни поени.

Забрзувањето на растот на вкупните извори на средства, во текот на 2007 година се рефлектираше во натамошно интензивирање на кредитната активност на банките. Во 2007 година беше остварен годишен пораст на бруто-кредитите од 35.098 милиони денари, или за значителни 39,1%. Како резултат на тоа, нето-кредитите на нефинансиските субјекти, со учество од 50,9%, ја зајакнаа доминантната позиција на страната на активата на банките и детерминираа најголем дел (69,2%) од нејзиниот пораст.

Истовремено, продолжи порастот на заинтересираноста на банките за инвестирање во домашни краткорочни должнички хартии од вредност (благајнички записи и државни записи), воден генерално од позитивната оценка на банките за односот на ризикот и приносот карактеристични за овие финансиски инструменти. Како резултат на тоа, портфолиото на хартии од вредност забележа годишен пораст од 11.233 милиони денари или за 46,3% и детерминираше 22,7% од вкупниот пораст на активата на банкарскиот сектор. Така, овој сегмент од банкарското работење го зголеми своето учество и на 31.12.2007 година формираше 15,9% од вкупните средства на банките.

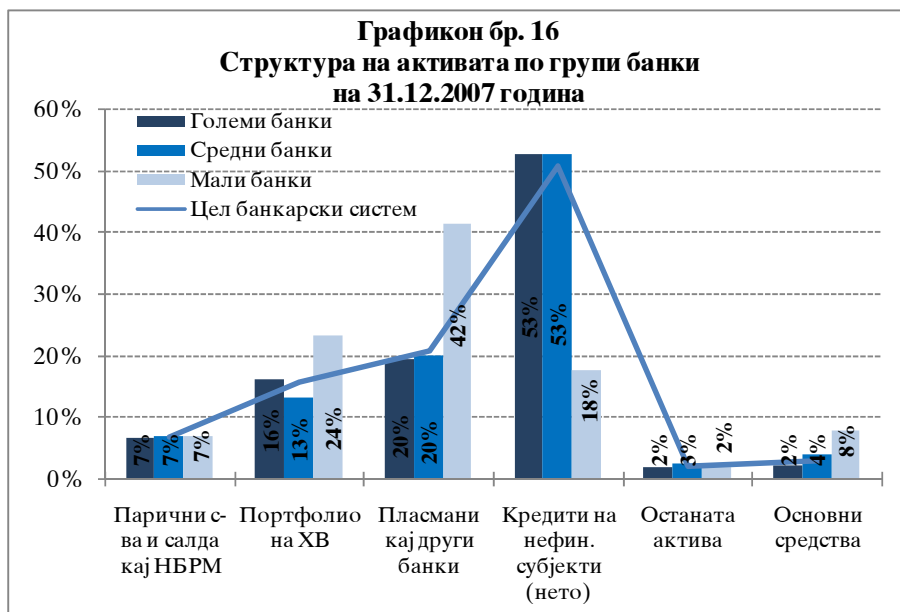
Групата големи банки, во текот на 2007 година, ја задржа доминантната позиција во структурата на средствата и изворите на средства на банките. На 31.12.2007 година оваа група банки учествуваше со 67,1% во вкупната актива, со 70,3% во вкупните бруто-кредити и со 72,2% во вкупните депозити. Истовремено, групата големи банки, со реализиран највисок апсолутен годишен пораст на активата, кредитната активност и депозитите, беше главен двигател на годишниот пораст на овие три основни билансни категории на ниво на банкарскиот систем, придонесувајќи со 70,6%, 73% и 73,6%, соодветно. Како резултат на ваквите движења, групата големи банки ја зацврсти доминантната позиција во рамки на банкарскиот сектор. Од друга страна, се поевидентна е растечката улога на групата средни банки во порастот на вкупните билансни активности и депозитите на банките. Имено, како резултат на највисоките годишни стапки на пораст на вкупната актива, кредитите и депозитите на оваа група банки, како и преминот на една банка од групата мали банки, во текот на 2007 година, евидентен беше порастот на значењето на оваа група банки во банкарскиот систем.

Табела бр. 6

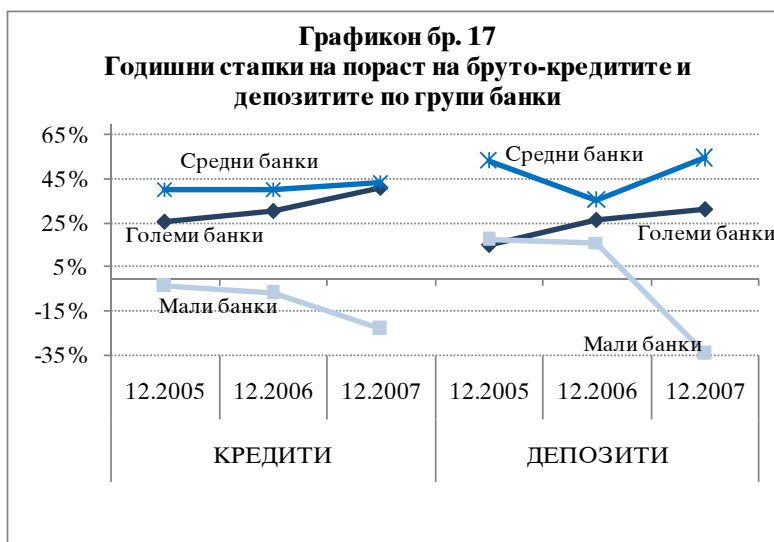
Пазарно учество и пораст на вкупната актива, кредитите и депозитите по групи банки

КАТЕГОРИИ	Износ во милиони денари		Структура		Годишна промена 31.12.07/31.12.06			
	31.12.2007	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2006	Во апсолутни износи	Во проценти	Во структурата	Учество во порастот
Вкупна актива	223.659	174.117	100,0%	100,0%	49.542	28,5%		100,0%
- Големи банки	150.122	115.122	67,1%	66,1%	35.001	30,4%	1,0	70,6%
- Средни банки	61.571	41.368	27,5%	23,8%	20.204	48,8%	3,8	40,8%
- Мали банки	11.966	17.627	5,3%	10,1%	-5.662	-32,1%	-4,8	-11,4%
Кредити на нефинансиски субјекти	124.904	89.806	100,0%	100,0%	35.098	39,1%		100,0%
- Големи банки	87.774	62.143	70,3%	69,2%	25.631	41,2%	1,1	73,0%
- Средни банки	34.083	21.651	27,3%	24,1%	12.432	57,4%	3,2	35,4%
- Мали банки	3.048	6.012	2,4%	6,7%	-2.965	-49,3%	-4,3	-8,4%
Депозити на нефинансиски субјекти	160.381	123.126	100,0%	100,0%	37.255	30,3%		100,0%
- Големи банки	115.798	88.366	72,2%	71,8%	27.432	31,0%	0,4	73,6%
- Средни банки	40.438	26.151	25,2%	21,2%	14.287	54,6%	4,0	38,3%
- Мали банки	4.145	8.609	2,6%	7,0%	-4.464	-51,9%	-4,4	-12,0%

Структурната анализа на активата и пасивата упатува на постоење на одредени разлики на ниво на одделните групи банки. Кај групите големи и средни банки, со учество од 53% во вкупната актива на соодветната група, е присутна доминација на кредитите на нефинансиските субјекти. Нивното учество во вкупната актива на соодветната група, на годишно ниво, забележа пораст од 5,5 процентни поени кај групата големи банки и 3,3 процентни поени кај групата средни банки. Основен

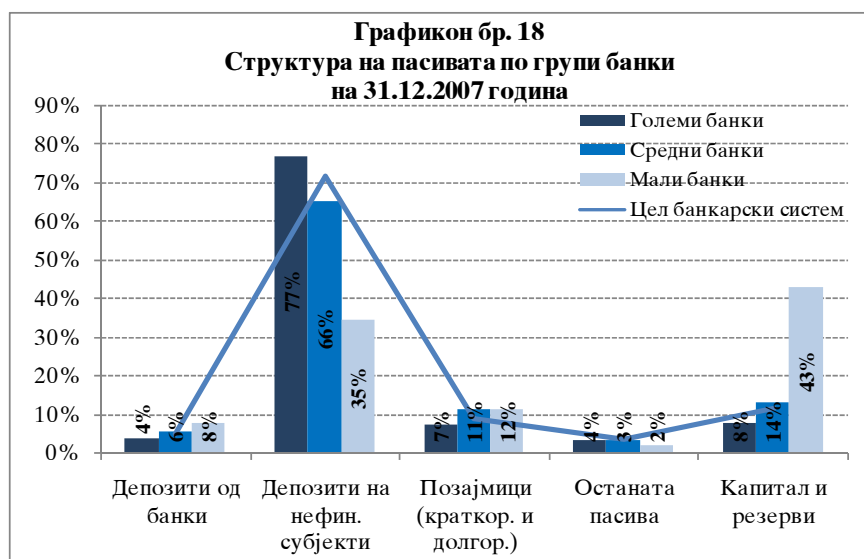

двигател на ваквиот тренд е позитивната динамика на кредитната активност кај овие две групи банки, која се потврдува преку годишните стапки на интензивирање на нивната кредитната поддршка на приватниот сектор. Наспроти тоа, кај групата мали банки, учеството на кредитите во вкупната актива е далеку пониско, за сметка на повисокото учество на пласманите кај други банки и портфолиото на хартии од вредност. Притоа, во изминатата година, како резултат на надолниот тренд на кредитната активност (негативните стапки на промена на кредитите), кај оваа група банки беше присутен тренд на континуирано намалување на кредитирањето во структурата на нивните вкупни билансни активности (намалување за 9,2 процентни поени во однос на 31.12.2006 година). Ваквите стапки на промена се детерминирани, како од структурните промени во групите банки, така и од намалувањето на учеството на кредитната активност во вкупните билансни активности на групата мали банки, што е уште еден показател за континуираното намалување на улогата на оваа група банки во процесот на финансиско посредување. Квалитативните промени во сопственичката структура на неколку мали банки се очекува да имаат соодветен одраз и врз нивото на финансиско посредување кај оваа група банки.

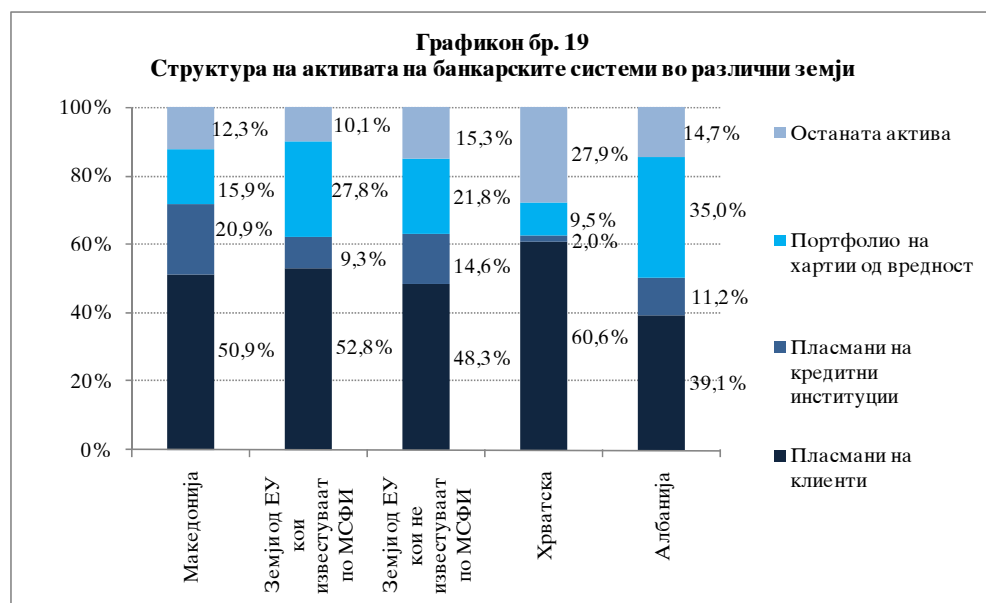
Анализата на структурата на пасивата упатува на констатација дека сите групи банки го финансираат најголемиот дел од своите активности со депозитите на нефинансиските субјекти. Сепак тој дел е далеку помал кај групата мали банки, за сметка на повисокото учество на капиталот и резервите во вкупните извори на средства на оваа група банки. Како резултат на повисоките стапки на пораст на депозитите, кај групите големи и средни банки е присутен годишен пораст на нивното учество во

структурата на финансирањето на вкупната актива за 0,4 процентен поен и 2,5 процентни поени, соодветно. Кај групата мали банки ова учество континуирано бележи намалување, кое на крајот на 2007 година, во однос на крајот на 2006 година, изнесуваше 14,2 процентни поени, со што дополнително се маргинализираше значењето на овој извор на средства за групата мали банки.

Компаративната анализа на структурата на активата на банките во Република Македонија и во земјите од Европската унија и опкружувањето упатува на релативно слична структура, односно највисоко учество на кредитната активност во структурата на вкупните билансни активности на банките. Генерално, ова учество изнесува околу 50%, а во земјите од опкружување то се движи од 39,1% во Албанија, 52% во Србија, 59,2% во Црна Гора до 60,6% во Хрватска. Од друга страна, забележливо е повисокото учество на портфолиото на хартии од вредност со кои располагаат банките во земјите од ЕУ споредено со банките во Република Македонија.

во земјите од опкружување то се движи од 39,1% во Албанија, 52% во Србија, 59,2% во Црна Гора до 60,6% во Хрватска. Од друга страна, забележливо е повисокото учество на портфолиото на хартии од вредност со кои располагаат

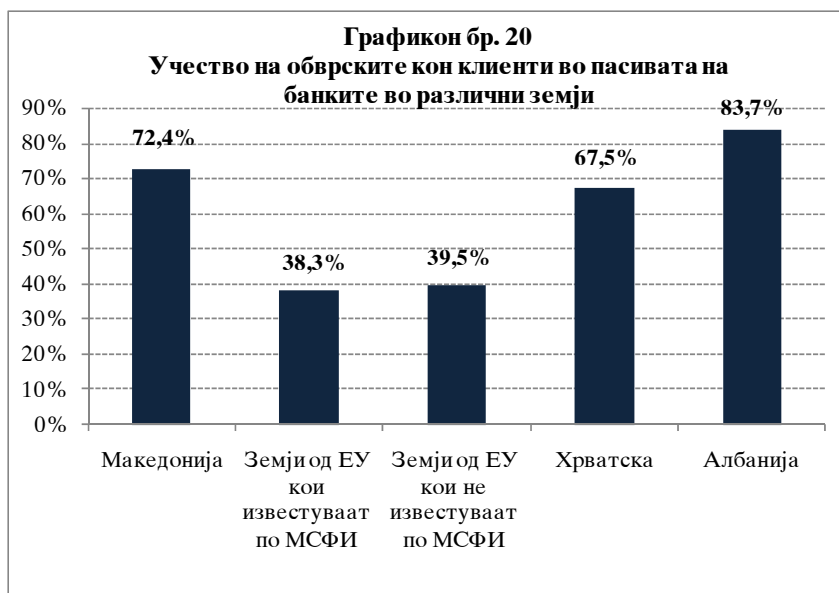

Извор: НБРМ, EU banking structures, ЕСВ, октомври 2007 и интернет страните на централните банки на земјите

банките во земјите од ЕУ споредено со банките во Република Македонија.

Се забележува релативно слична структура на изворите на финансирање на банките во Република Македонија со банките во земјите од опкружувањето. Така, учеството на обврските кон клиентите во вкупните извори на средства на банките се движат од 67,1% во Србија, 67,5% во Хрватска, 72,4% во Македонија, до 83,7% во Албанија.

Истовремено, компаративната анализа на структурата на изворите на финансирање на банкарските активности упатува на постоење на значителни разлики меѓу банките во Република Македонија и земјите од Европската унија. Додека банкарскиот систем на Република Македонија во најголем дел се потпира на т.н. „традиционални“ извори на средства, банките во ЕУ повеќе прибегнуваат кон издавање на должнички хартии од вредност.

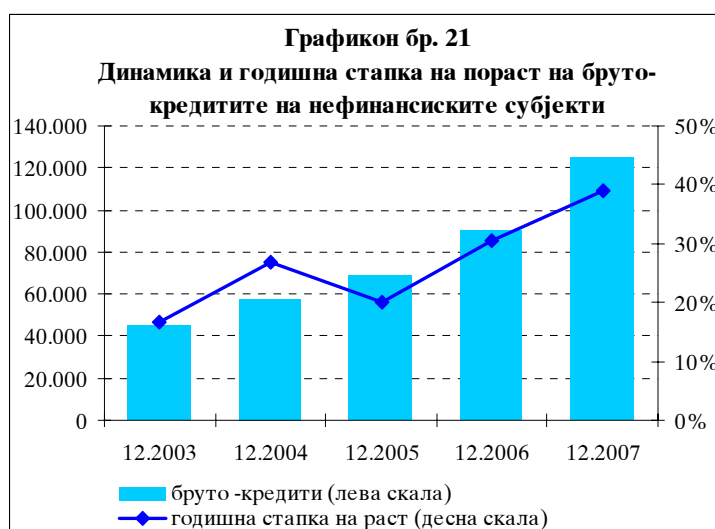

Извор: НБРМ, EU banking structures, ЕСВ, октомври 2007 и интернет страните на централните банки на земјите

Појавата и очекуваниот пораст на улогата и значењето на другите домашни институционални инвеститори, како алтернативна опција за мобилизирање на домашните заштеди, ќе наметнат зголемено ниво на конкуренција за банкарскиот сектор. Тоа во крајна линија би можело да ги мотивира банките за ориентирање кон други, алтернативни извори на средства, што би предизвикало придвижување на структурата на изворите кон онаа карактеристична за банкарските системи со повисоко ниво на развиеност на финансиските пазари.

2.3. Кредитна активност на банките - кредити на нефинансиски лица

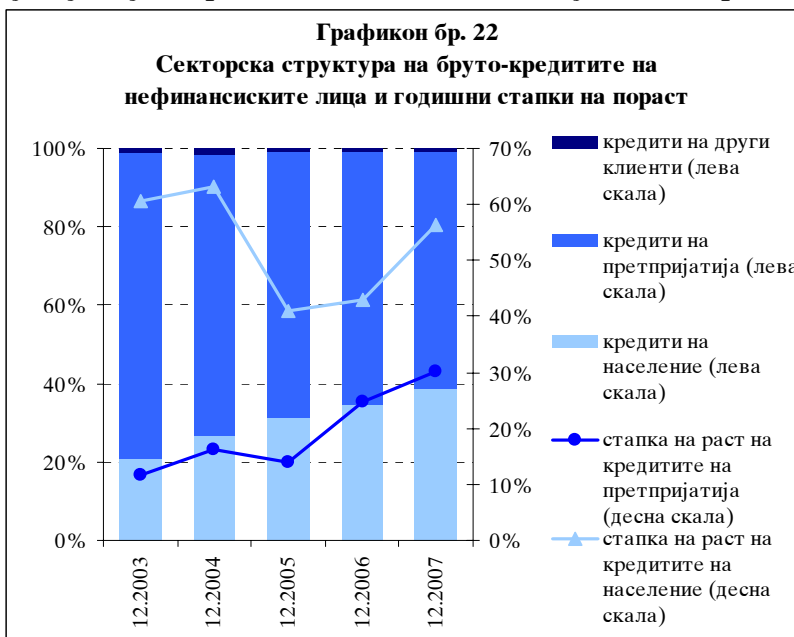
Трендот на интензивен пораст на кредитната активност на банките продолжи и во текот на 2007 година. На 31.12.2007 година, бруто-кредитите на нефинансиските лица изнесуваа 124.904 милиони денари и во однос на 31.12.2006 година, забележаа раст од 39,1%. Зголемувањето на кредитната активност се должи на зголемената побарувачка за кредити од страна на населението и претпријатијата и порелаксираните услови за кредитирање заради зголемената конкуренција.

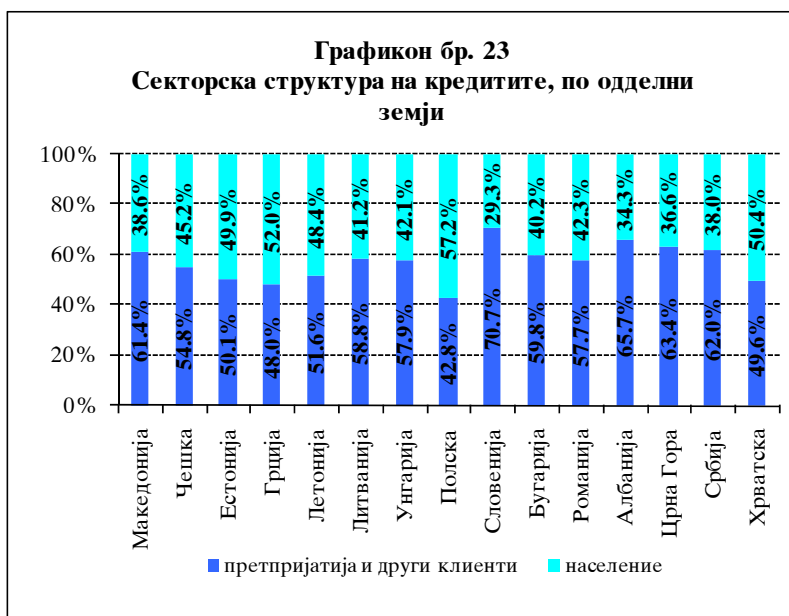
Согласно со резултатите од Анкетата за кредитната активност на банките која се однесува за последниот квартал од 2007 година, во наредниот период, банките антиципираат непроменети услови на кредитирање на нефинансиските лица, за разлика од резултатите од претходните анкети, според кои, тие воглавно антиципираа релаксирање, или делумно релаксирање на условите на кредитирање.

2.3.1. Структура на кредитите на нефинансиските лица (секторска, валутна, рочна и по дејности/кредитни производи)

Кредитите на претпријатијата ја задржаа доминантната позиција во секторската структура на кредитите и покрај интензивната кредитна активност на банките спрема населението. Така, на 31.12.2007 година, учеството на кредитите на претпријатијата во вкупните бруто-кредити изнесуваше 60,8%, што во споредба со крајот на 2006 година, претставува намалување за 4,1 процентни поени. Тие во текот на 2007 година забележаа годишен пораст од 30,3%, односно за 17.638 милиони денари. Наспроти ова, во текот на истиот период, кредитите на населението забележаа висок годишен пораст од 56,2% или 17.353 милиони денари, што доведе до пораст на нивното учество во вкупните бруто-кредити за 4,2 процентни поени (со состојба на 31.12.2007 година, кредитите на населението учествуваат со 38,6% во вкупните бруто-кредити).

Кредитната активност на банките во Република Македонија има релативно слична секторска структура со одделните земји-членки на ЕУ⁹ и со земјите од регионот- поголемо учество на кредитите одобрени на секторот „претпријатија и други клиенти“ во вкупните кредити. Единствено, во банкарските сектори на Полска и Грција, поголемо учество имаат кредитите одобрени на секторот „население“, а во Естонија и Хрватска ова учество е речиси изедначено.

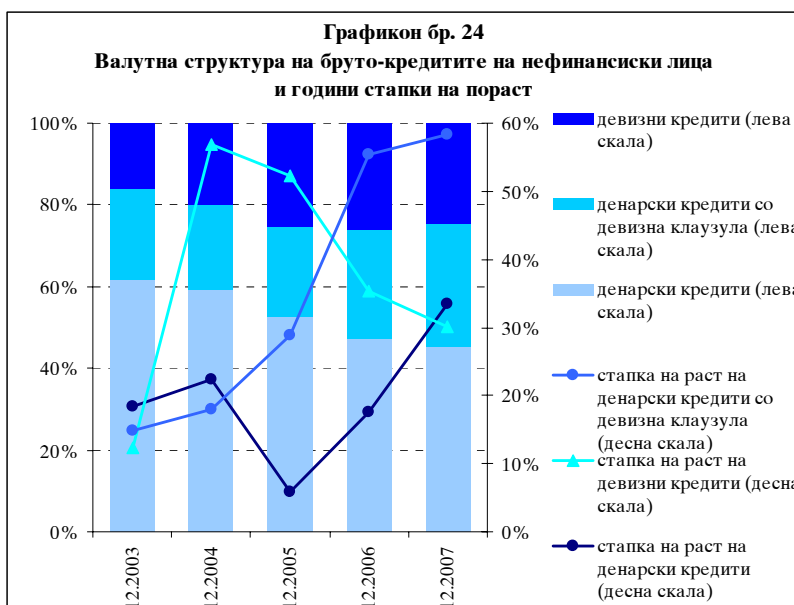
Денарските кредити со девизна клаузула продолжија поинтензивно да растат и во текот на 2007 година, со што ја зајакнаа доминантната позиција во валутната структура на вкупните кредити. На 31.12.2007 година, учеството на кредитите со девизна компонента достигна 54,7% во вкупните бруто-кредити на нефинансиските

⁹ Податоците се со состојба на 31.12.2006 година. Извор: EU banking structures, ECB, октомври 2007

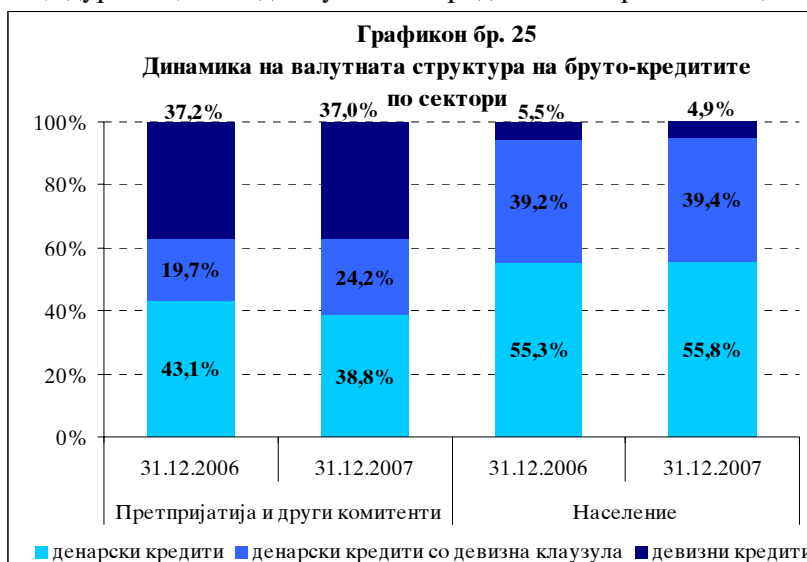
лица. Највисока годишна стапка на пораст од 58,2%, забележаа денарските кредити со девизна клаузула, пришто нивното учество во валутната структура достигна 30,1% (пораст за 3,6 процентни поени во однос на крајот на 2006 година).

Во текот на 2007 година, се намали учеството на девизните и денарските кредити во вкупните бруто-кредити. Во споредба со денарските кредити со девизна

клаузула, денарските и девизните кредити забележаа релативно поумерен годишен раст од 33,4% и 30,1%, соодветно, што услови намалување на нивното релативно учество во структурата на вкупните кредити за 1,9 и 1,7 проценти поени, соодветно. Сепак, денарските кредити забележаа највисок годишен апсолутен пораст (од 14.162 милиони денари) создавајќи 40,4% од вкупниот годишен пораст на бруто-кредитите. Речиси 62% од годишниот апсолутен пораст на денарските кредити отпаѓаат на кредитите одобрени на секторот „население“, пришто денарските кредити врз основа на издадени кредитни картички и негативните салда по тековни сметки забележаа најдинамичен годишен пораст од 111,3%.

Релативното значење на кредитите со валутна компонента е поголемо кај правните лица (претпријатија и други клиенти), во споредба со населението. Така, со состојба на 31.12.2007 година, дури 61,2% од вкупните кредити на правни лица се кредити со валутна компонента. Во текот на 2007 година кредитите со валутна компонента кај секторот „претпријатија и други клиенти“ растеа со речиси 2,5 пати повисока стапка во споредба со денарските кредити, што придонесе за натамошна промена на структурата на вкупните кредити на претпријатија и други клиенти, во правец на пораст на учеството на кредитите со валутна компонента.

Едновремено, валутната структура на кредитите кај секторот „население“ не претрпе позначајни промени, со оглед на релативно еднаквиот годишен пораст на денарските кредити и кредитите со валутна компонента, од 57,6% и 54,5%, соодветно.

Кредитите со валутна компонента имаат релативно ниско до умерено учество во вкупните кредити на населението, одобрени од страна на банките во Република Македонија, споредено со повеќе земји од ЕУ и од опкружувањето.

Анализирано по одделни земји, учеството на кредитите со валутна компонента во вкупните кредити на секторот население се движи во интервал од 0,6% до 82,2%¹⁰. Според овој показател, банкарскиот сектор на Република Македонија се наоѓа во

средината од листата на анализираниите земји (овој показател за Македонија изнесува 44,3%), што укажува на релативно слична валутна структура на кредитите на населението со дел од европските земји (Полска, Словенија, Унгарија итн.).

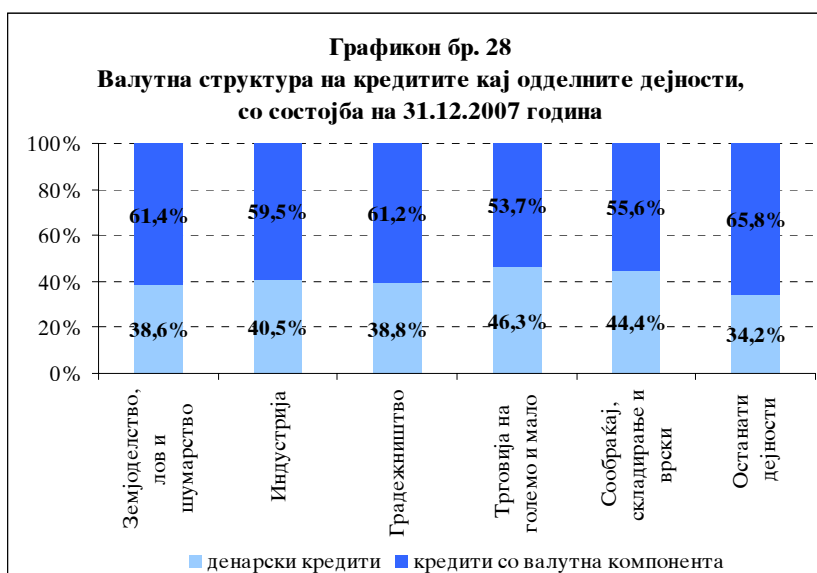
Во структурата на кредитите според дејноста, највисоко е учеството на одобрените кредити во „индустријата“. Со состојба на 31.12.2007 година, учеството на овие кредити во вкупните кредити на претпријатијата, изнесуваше 40,5%, додека релативно високо учество имаат и кредитите одобрени на клиентите од дејноста „трговија на големо и мало“ (на 31.12.2007 година, овие кредити учествуваа со 31,1%). Во текот на 2007 година, највисок апсолутен пораст (од 6.939 милиони денари или 29,1%) забележаа кредитите кај дејноста „индустрија“, со што овие кредити создадоа 39,5% од вкупниот годишен пораст на кредитите на претпријатијата и другите клиенти.

Кредитирањето со валутна компонента преовладува во вкупните одобрени кредити на претпријатијата во сите дејности. На 31.12.2007 година, учеството на кредитите со валутна компонента, кај трите дејности со најголемо учество во вкупните кредити на претпријатијата („индустрија“, „градежништво“ и „трговија на големо и мало“), се движи помеѓу 53,7% и 61,2%. Релативно високо учество на кредитите со валутна компонента се забележува кај дејноста „земјоделство, лов и шумарство“. Високото учество на кредитите со валутна компонента кај останатите дејности

¹⁰ Податокот за Македонија е со состојба на 31.12.2007 година, додека податоците за одделните земји, делумно се со состојба на 31.08.2006 година, а делумно со состојба на 31.12.2006 година. Извор: Извештаи за финансиска стабилност на националните централни банки; интернет страни на националните централни банки.

произлегува во најголема мера од релативно високиот износ на овој тип кредити кај дејностите „хотели и ресторани“ и „активности во врска со недвижен имот, изнајмување и деловни активности“. Имено, со состојба на 31.12.2007 година, дури 71,9% од вкупниот износ на кредити со валутна компонента кај останатите дејности отпаѓаат на овие две дејности.

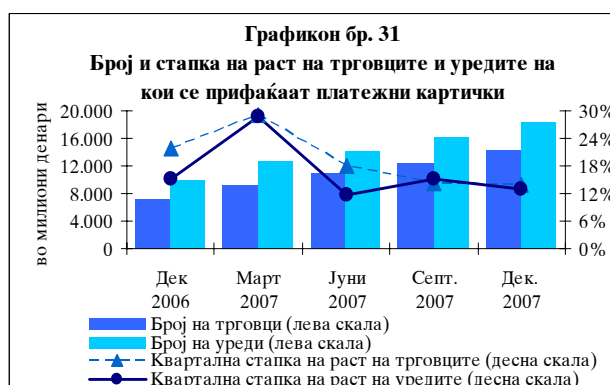
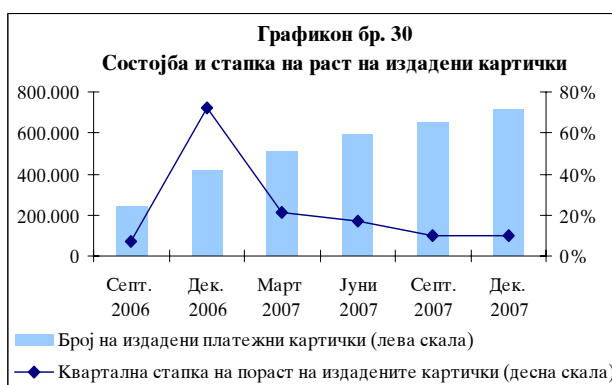
Во текот на 2007 година, според видот на кредитниот производ наменет за населението, најинтензивно растеа кредитите врз основа на издадени кредитни картички. Така, кредитите врз основа на кредитните картички забележаа највисока стапка на пораст од 121,5%, а релативно висок годишен пораст се забележува и кај негативните салда по тековни сметки (76,6%) како и кај кредитите за набавка и реновирање на станбен и деловен простор (64%). Ваквите релативни стапки на пораст на користењето на одделни видови кредитни производи предизвикаа и соодветни структурни промени во вкупните кредити на населението. Учеството на кредитните картички бележи значително зголемување, за сметка на намалувањето на структурното учество на потрошувачките кредити¹¹ и на учеството на другите кредити¹² во структурата на кредитите на секторот „население“. Учеството на негативните салда по тековни сметки, по намалувањето во 2006 година, повторно, во текот на 2007 година забележа зголемување. Тренд на пораст на структурното учество во кредитите на населението се забележува и кај кредитите за набавка и реновирање на станбен и деловен простор.

¹¹ Годишното намалување (во 2007 година) на учеството на потрошувачките кредити во вкупните кредити на населението, делумно се должи на фактот што од 31.03.2007 година, банките започнаа подетално да ја известуваат НБРМ за висината на автомобилските кредити, кои претходно беа евидентирани како потрошувачки кредити.

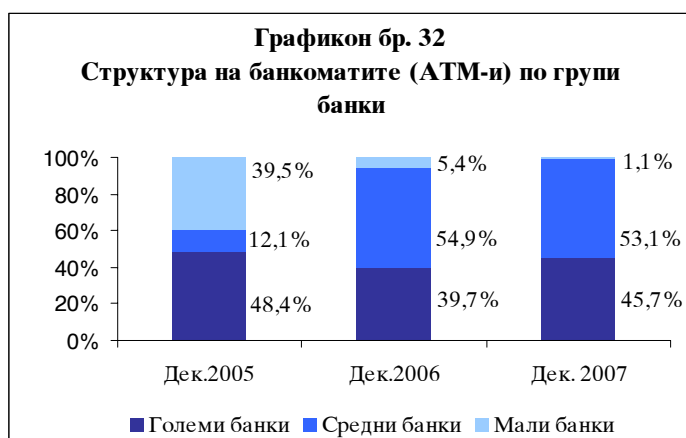
¹² Преполнувањето на „другите кредити“ се должи на фактот што во текот на 2007 година банките започнаа подетално да ја известуваат Народната банка за структурата на кредитите на трговците-поединци, физичките лица кои не се сметаат за трговци и физичките лица кои вршат трговска дејност од мал обем, кои претходно беа евидентирани како „други кредити“, кај секторот „население“.

Порастот на кредитите врз основа на издадени кредитни картички го следи општиот тренд на пораст на активностите на банките во доменот на платежните картички, кој продолжи и во текот на 2007 година. На 31.12.2007 година, вкупниот број на издадени платежни картички достигна ниво од 716.611, што претставува годишен пораст од 71,0%. Користењето на платежните картички продолжи поинтензивно да расте, што се потврдува со годишниот пораст на бројот и вредноста на остварените трансакции со платежни картички, кој во однос на 2006 година изнесуваше 195,8% и 174,8%, соодветно. Притоа, 69,3% од вкупниот број и 84% од вкупната вредност на остварените трансакции се однесува на трансакции за подигање на готовина, а остатокот се трансакции за плаќања во трговијата. Во текот на 2007 година, просечната вредност на една трансакција за извршени плаќања во трговијата изнесува околу 2 илјади денари, а на трансакциите за подигање готовина околу 5 илјади денари. Како и во претходните периоди, во текот на 2007 година, се задржа доминацијата на групата големи банки, која има издадено 72,5% од вкупниот број на платежни картички. Така, на 31.12.2007 година, Херфиндал-индексот изнесуваше 2.000 индексни поени што е индикатор за присуство на релативно високо ниво на концентрација во овој сегмент од работењето на банките, додека показателот ЦР5 изнесуваше 91,3%.

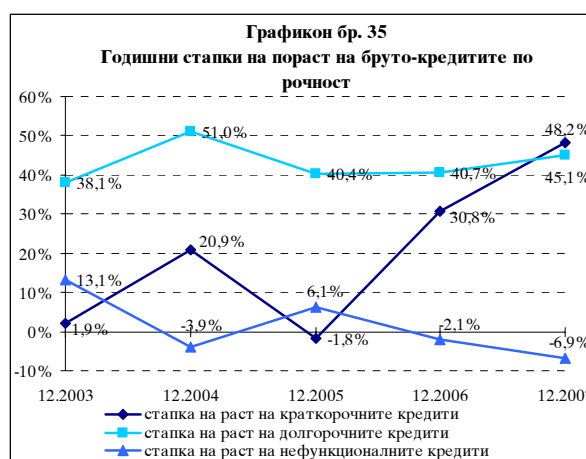
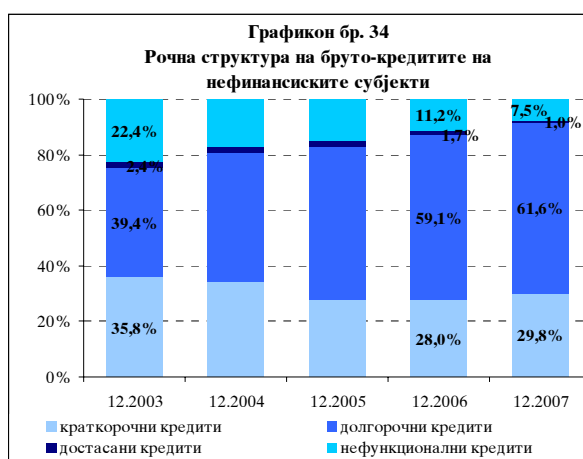
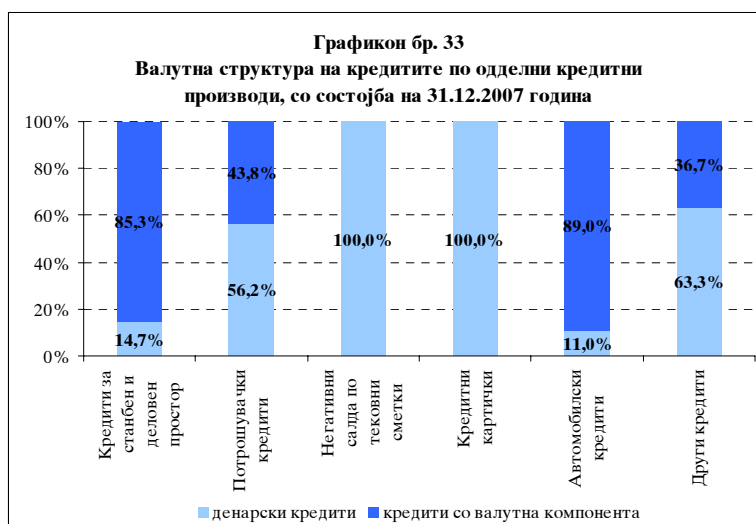

Во 2007 година речиси се удвои бројот на уредите и трговците кои ги прифаќаат платежните картички. Мрежата на уредите кај кои се користат платежни картички беше збогатена со 8.570 уреди (АТМ-и POS терминали), што е годишен пораст од 87,1%, додека бројот на трговците кои ги прифаќаат картичките како инструмент за плаќање се зголеми за 97,9% и на 31.12.2007 година изнесуваше 14.243.

Вкупниот број банкомати на ниво на целиот банкарски систем, на 31.12.2007 година изнесуваше 529 и забележа годишен пораст од 78,1%. Притоа, најголем годишен пораст од 105,1% оствари групата големи банки и воедно имаше најголем придонес во порастот на вкупниот број на банкомати. На крајот на 2007 година бројот на банкомати кај групата големи банки изнесуваше 242. И покрај релативно помалиот пораст (од 72,4%), групата средни банки го задржа најголемото учество во мрежата на овие уреди на ниво на банкарскиот систем. Малите банки имаат минимално учество и во овој домен на банкарските услуги.

Анализата на валутната структура на кредитите на населението, по одделни кредитни производи го потврдува доминантното учество на денарските кредити. Притоа, кредитите врз основа на кредитни картички и негативните салда по тековни сметки се во целост денарски кредити. Валутната компонента во најголема мера е вградена кај автомобилските кредити и кај кредитите за набавка и реновирање на станбен и деловен простор, кои вообичаено се одобруваат со подолга договорна рочност.

Во услови на интензивен раст на краткорочните кредити, долгорочните кредити сепак, со учество од 61,6%, ја задржаа доминантната позиција во рочната структура на кредитите. Така, во текот на 2007 година краткорочните кредити забележаа највисока стапка на пораст од 48,2%, со што го зголемија своето учество во вкупните бруто-кредити за 1,8 процентни поени. Порастот на краткорочните кредити, особено беше висок кај секторот „население“ (годишен пораст за 98,5%), што најмногу се должи на порастот на кредитите врз основа на кредитни картички и негативни салда по тековни сметки. Краткорочните кредити одобрени на секторот „претпријатија“ растеа со релативно поумерена стапка, од 34,7%. Порастот на долгорочните кредити беше нешто поизразен кај секторот „население“ (годишна стапка на раст од 48,1%), додека долгорочните кредити на претпријатијата се зголемија за 42,3%.

Табела бр. 7
Дистрибуција на кредитите по одделни групи банки

Група банки	Секторска структура			Рочна структура			Валутна структура		
	Претпријатија	Население	Други комитенти	Краткорочни	Долгорочни	Достасани и нефункционални	Денарски	Девизни	Девизна клаузула
Големи банки	72,5%	66,7%	74,9%	76,8%	66,3%	76,2%	70,2%	77,1%	64,8%
Средни банки	25,5%	30,4%	2,4%	20,7%	32,0%	16,2%	25,0%	22,7%	34,5%
Мали банки	2,0%	2,8%	22,7%	2,5%	1,7%	7,6%	4,8%	0,2%	0,7%
Вкупно	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Доминацијата на групата големи банки и натамошното маргинализирање на улогата на групата мали банки се забележува и во секторската, рочната и валутната

структура на бруто-кредитите. И покрај зголемувањето на бројот на средните банки и нивната поинтензивна кредитна активност, сепак нивното пазарно учество во голема мера заостанува зад доминатното присуство на големите банки на финансискиот пазар.

Табела бр. 8
Структура на кредитите по одделни групи банки

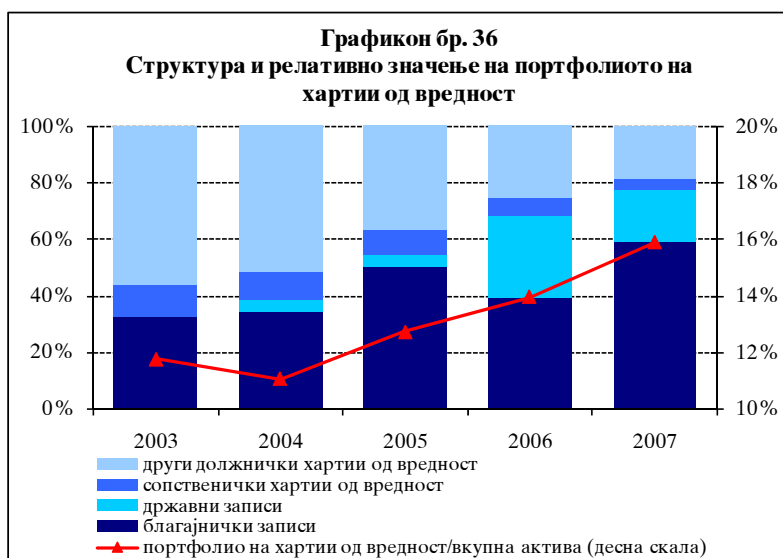
Група банки	Секторска структура				Рочна структура				Валутна структура			
	Претпријатија	Население	Други комитенти	Вкупно	Краткорочни	Долгорочни	Достасани и нефункционални	Вкупно	Денарски	Девизни	Девизна клаузула	Вкупно
Големи банки	62,7%	36,7%	0,7%	100,0%	32,6%	58,1%	9,3%	100,0%	45,3%	27,0%	27,7%	100,0%
Средни банки	56,9%	43,0%	0,1%	100,0%	22,7%	72,3%	5,1%	100,0%	41,5%	20,5%	38,0%	100,0%
Мали банки	49,5%	44,8%	5,8%	100,0%	30,6%	42,7%	26,8%	100,0%	89,1%	2,3%	8,6%	100,0%

Според карактеристиките на кредитите (според рочност, валута и сектор) кои ги одобруваат поодделните групи банки, може да се забележи дека кредитирањето на претпријатијата и долгорочното кредитирање имаат најголемо релативно учество кај сите групи банки. Долгорочното кредитирање има особено високо учество кај групата средни банки (учество од 72,3%). Кредитирањето со валутна компонента доминира во кредитните портфолија на големите и средните банки, додека кај групата мали банки најзастапено е денарското кредитирање.

2.4. Портфолио на хартии од вредност

Интересот на банките во Република Македонија за вложувања во домашни должнички хартии од вредност беше евидентен и во текот на 2007 година. Така, портфолиото на хартии од вредност на банките, на крајот од 2007 година изнесуваше 35.497 милиони денари. Интензивниот годишен пораст на вложувањата во благајнички записи, детерминираше годишен пораст на вкупното портфолио за 11.233 милиони денари односно за 46,3% (Анекс бр. 5 - Структура на портфолиото на хартии од вредност). Притоа, учеството на портфолиото на хартии од вредност во вкупната актива на 31.12.2007 година, изнесуваше 15,9%, што претставува пораст на годишна основа за 2 процентни поени.

И покрај значителниот апсолутен и релативен пораст на портфолиото на хартии од вредност во текот на 2007 година, сепак, како основна негова карактеристика остана недиверзифицираноста и доминантната позиција на благајничките записи и на должничките хартии од вредност издадени од Република Македонија. Оваа едноставна структура на портфолиото на хартии од вредност на банките е последица од една страна, на ниското ниво на развиеност на домашниот финансиски пазар, но од друга страна и на малата склоност на банките во Република Македонија да преземаат пазарни ризици или пак, да инвестираат во хартии од вредност во странство. Воедно, карактеристиките на хартиите од вредност кои доминираат во портфолиото на банките (низок кредитен ризик на издавачите, мала рочност и главно се чуваат до достасување) упатува на заклучок дека отсутствуваат елементи на т.н. инвестициско портфолио, односно портфолиото е пред сè од ликвидносен карактер и генерира

ограничени ризици за банкарскиот систем. На 31.12.2007 година во структурата на портфолиото на хартии од вредност, најголемо учество од 59,2% имаа благајничките записи, при што на годишна основа нивното учеството се зголеми за 20,0 процентни поени. Зголемувањето на структурното учество на благајничките записи беше проследено со намалување на учеството на државните записи, на сопственичките хартии од вредност и на другите должнички хартии од вредност¹³, на годишна основа за 10,9, 2,3 и 7,0 процентни поени, соодветно. Вкупниот износ на запишани државни записи од страна на банките на 31.12.2007 година изнесуваше 6.530 милиони денари и споредено со 31.12.2006 година забележа намалување за 573 милиони денари, односно за 8,1%. Растот на каматните стапки на благајничките записи во првиот квартал од 2008 година, со оглед на нивниот краток рок, ги прави исклучително атрактивни инструменти за банките од аспект на приносот кој го остваруваат, што наметнува очекувања за зголемување на интересот на банките за нив, за сметка на намалување на интересот за вложување во државни записи.

2.5. Депозитна активност на банките

2.5.1. Структура на депозитната база (секторска, рочна и валутна)

Депозитите на населението претставуваат главна компонента на вкупните извори на финансирање на банките, а воедно во текот на 2007 година тие најинтензивно растеа. Во однос на крајот на 2006 година, тие забележаа најголем апсолутен пораст од 22.765 милиони денари, односно за 31,9%, со што значајно (61,1%) придонесоа за порастот на вкупните депозити на банките. На крајот на 2007 година, нивното учество во вкупната депозитна база изнесуваше 58,7%. Депозитите на претпријатијата, со учество од 35,5% во вкупната депозитна база се втор по големина извор на средства. Тие забележаа годишен пораст од 13.529 милиони денари или за 31,1%, а за вкупниот пораст на депозитите придонесоа со 36,3%.

Позитивниот тренд на постепено зголемување на рочноста на вкупните депозити во банките продолжи и во текот на 2007 година. Сепак, релативно неповолната рочност претставува една од основните карактеристики на депозитите на банките. Доминантен дел (94,6%) од депозитната база е со рочност до една година, при што 51% од нив се краткорочни депозити, а остатокот се депозити по видување¹⁴. На годишно ниво, краткорочните депозити забележаа најголем апсолутен пораст од 20.965 милиони денари, со што претставуваа основен генератор на порастот на вкупните депозити (учество во вкупниот пораст од 56,3%). Долгорочните депозити на крајот на 2007 година, во вкупните депозити, учествуваа со 5,4%, што претставува зголемување за 1,3 процентни поени во однос на крајот на 2006 година. Истовремено, тие забележаа и највисока годишна стапка на пораст од 70,5%, наспроти стапките на пораст на депозитите по видување и краткорочните депозити од 22,3% и 34,4%, соодветно.

¹³ Главна компонента на другите должнички хартии од вредност се обврзниците издадени од Република Македонија, каде се вклучени: обврзницата издадена при приватизацијата на Стопанска банка АД Скопје, обврзниците за денационализација, обврзниците за „старо девизно штедење“ и континуираните државни обврзници. Имајќи предвид дека повеќето од овие должнички хартии од вредност се издадени за решавање на одредени структурни и наследени проблеми и се предмет на редовна годишна амортизација (наплата на дел од номиналната вредност), или можат да бидат и предмет на предвремен целосен или делумен откуп, реално е да се очекува нивното значење во рамки на портфолиото на хартии од вредност, во иднина, континуирано да се намалува. На пример, во текот на 2007 година, Република Македонија изврши целосен и предвремен откуп на обврзницата за санација на Стопанска банка АД Скопје, со што оваа обврзница веќе не е дел од портфолиото на хартии од вредност на банкарскиот систем. Како дел од другите хартии од вредност е и корпоративната тригодишна обврзница емитирана од „Прокредит банка“ АД Скопје на крајот од 2007 година по пат на приватна понуда, а која во целост беше купена од „НЛБ Тутунска банка“ АД Скопје.

¹⁴ За потребите на анализите презентирани во годишниот извештај вкупните депозити, односно депозитите по видување ги вклучуваат и депозитните пари (трансакциските сметки на физичките и правните лица).

Ваквиот пораст во најголема мера (над 70%) е резултат на порастот на долгорочните депозити на населението, што е рефлексивна на зголемената доверба во банкарскиот систем.

Денарските депозити го продолжија започнатиот тренд на зголемување на учеството за сметка на намалување на учеството на девизните депозити. Воедно, денарските депозити со клаузула забележаа најголема годишна стапка на раст. На крајот на 2007 година, 48,5% од депозитната база на банките се денарски депозити, 44,5% девизни, а 7% се денарски со девизна клаузула. За споредба, минатата година денарските депозити учествувале со 43,9%, девизните со 51,8%, а денарските со девизна клаузула со 4,3%. Зголемениот интерес за штедење во денари се потврдува и со годишната стапка на раст на денарските депозити од 43,9%, наспроти стапката на раст на девизните депозити од 11,9%. Ваквата стапка на раст на денарските депозити придонесе за пораст на вкупните депозити со 63,7%, што пред сè е резултат на порастот на краткорочните депозити на население, како и на порастот на депозитите по видување на претпријатија. На годишна основа, денарските депозити со клаузула забележаа најголема стапка на раст (111,2%), поради порастот на краткорочните депозитите на едно правно лице кај три банки. Сепак, тие имаат најмало структурно учество (7%) во вкупните депозити, што е причина за нивниот најмал удел во вкупниот пораст на депозитите.

Табела бр. 9

Дистрибуција на депозитите по групи банки на 31.12.2007 година

Структура на депозити на 31.12.2007 година	Секторска структура				Рочна структура			Валутна структура	
	Претпријатија	Население	Јавен сектор	Други комитенти	По видување	Краткорочни	Долгорочни	Денарски	Девизни
Големи банки	70,5%	73,7%	69,0%	67,0%	73,3%	74,7%	39,7%	70,5%	74,3%
Средни банки	27,9%	23,8%	24,5%	22,4%	23,2%	24,0%	52,9%	26,2%	23,9%
Мали банки	1,6%	2,4%	6,6%	10,6%	3,5%	1,3%	7,4%	3,2%	1,8%
Вкупно	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

На крајот на 2007 година групата големи банки ја задржа доминантната позиција во формирањето на вкупните депозити на банките.

Табела бр. 10

Структура на депозитите на нефинансиските субјекти по групи банки на 31.12.2007 година

Структура на депозити на 31.12.2007 година	Секторска структура					Рочна структура				Валутна структура		
	Претпријатија	Население	Јавен сектор	Други комитенти	Вкупно	По видување	Краткорочни	Долгорочни	Вкупно	Денарски	Девизни	Вкупно
Големи банки	34,7%	60,0%	0,9%	4,5%	100,0%	44,2%	52,8%	3,0%	100,0%	54,3%	45,7%	100,0%
Средни банки	39,3%	55,5%	0,9%	4,3%	100,0%	40,1%	48,5%	11,4%	100,0%	57,8%	42,2%	100,0%
Мали банки	22,5%	55,2%	2,3%	19,9%	100,0%	59,0%	25,5%	15,5%	100,0%	69,6%	30,4%	100,0%

Од аспект на секторската структура на депозитите, кај секоја одделна група банки е забележливо поизразено учество на депозитите на населението. Анализата на рочната структура на депозитите, по групи банки, упатува на повисоко учество на краткорочно орочените депозити кај групите големи и средни банки, наспроти повисокото учество на депозитите по видување кај групата мали банки. Во валутната структура на депозитите, во рамки на одделните групи банки, се забележува речиси рамномерно учество на девизните и денарските депозити кај групата големи банки, наспроти повисокото учество на денарските депозити кај групата средни банки и особено кај групата мали банки.

3. Ризици во банкарското работење

3.1. Изложеност на кредитен ризик

Трендот на пораст на вкупната изложеност на кредитен ризик на банкарскиот сектор, присутен во текот на претходните години, особено доби во интензитет во текот на 2007 година. Така, на 31.12.2007 година изложеноста на кредитен ризик изнесуваше 237.656 милиони денари и е за 58.468 милиони денари или за 32,6% повеќе во споредба со 31.12.2006 година. Воедно, ова претставуваше највисока годишна стапка на пораст на изложеноста во последните четири години.

Анализирано по групи банки, групата големи банки и понатаму доминира (со учество од 70,5%) во вкупната изложеност на кредитен ризик на ниво на банкарскиот систем.

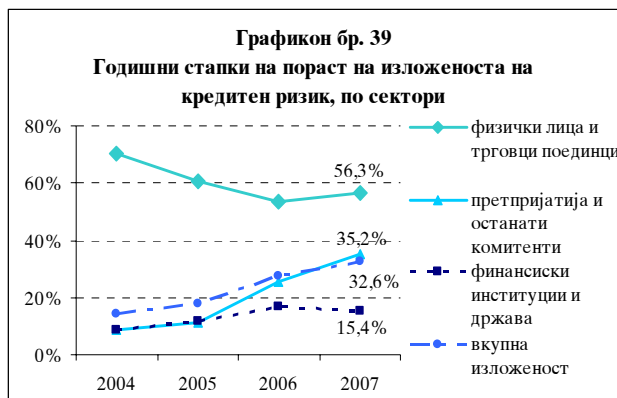
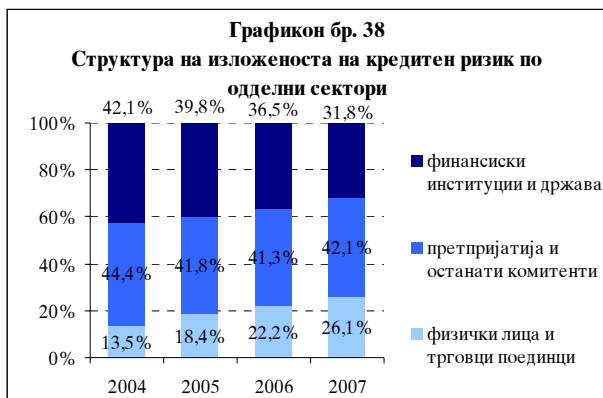
Групата средни банки бележи највисока годишна стапка на раст на изложеноста на кредитен ризик (од 49,7%), што делумно е резултат на преминот на една банка од групата мали во групата средни банки, но и на забрзаниот растеж на изложеноста на кредитен ризик кај речиси сите банки од оваа група. Кредитната изложеност на групата мали банки забележа годишна стапка на намалување, што во целост се должи на преминот на една банка од групата мали во групата средни банки, како и одземањето на дозволата за основање и работа на една банка. Доколку се из земе ефектот од "излезот" на двете банки од групата мали банки, тогаш изложеноста на кредитен ризик на оваа група банки би забележела годишен пораст од 1.560 милиони денари (или за 16%).

Табела бр. 11

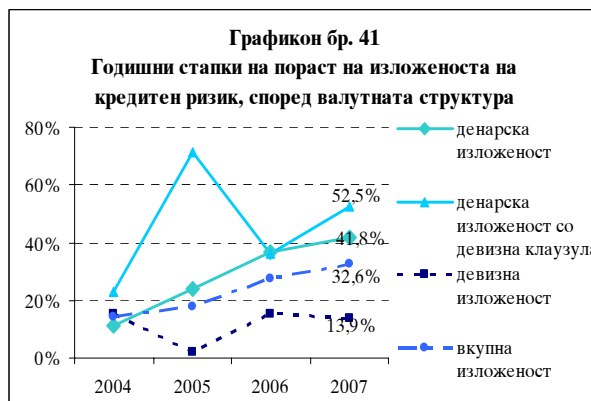
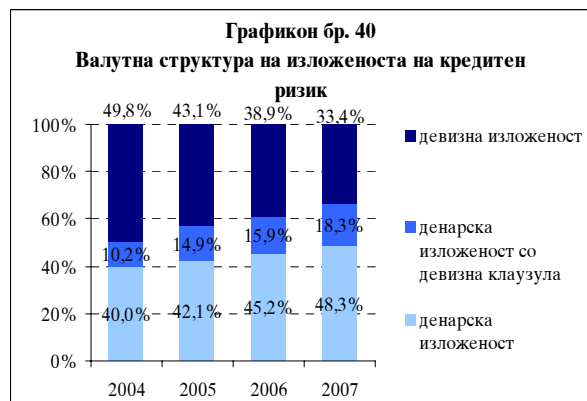
Состојба и пораст на изложеноста на кредитен ризик по групи банки

Група банки	Изложеност на кредитен ризик (во милиони денари)		Структура на изложеноста на кредитен ризик (во %)		Годишна промена 31.12.2007/ 31.12.2006		
	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2006	31.12.2007	Апсолутен пораст (во милиони денари)	Стапка на пораст (во %)	Учество во порастот (во %)
Големи банки	124.108	167.547	69,3%	70,5%	43.439	35,0%	74,3%
Средни банки	39.283	58.819	21,9%	24,7%	19.536	49,7%	33,4%
Мали банки	15.797	11.290	8,8%	4,8%	-4.507	-28,5%	-7,7%
Вкупно:	179.188	237.656	100,0%	100,0%	58.468	32,6%	100,0%

Изложеноста на банките кон претпријатијата и останатите клиенти¹⁵ има највисоко и релативно стабилно учество од нешто повеќе од 40% во секторската структура на вкупната кредитна изложеност на банките. Сепак, во 2007 година продолжи трендот на континуирано зголемување на структурното учество на изложеноста кон секторот „население и трговци поединци“, за сметка на намалување на учеството на изложеноста кон финансиските институции и државата. Ваквите поместувања во секторската структура на кредитната изложеност на банкарскиот систем се условени од континуирано повисоките годишни стапки на пораст на изложеноста кон секторот „население и трговци поединци“ во последните 4 години. Во 2007 година изложеноста кон овој сектор забележа годишен пораст од 56,3%, наспроти порастот на изложеноста кон претпријатијата и останатите клиенти, од 35,2% и порастот на изложеноста кон финансиските институции и државата, од 32,6%.

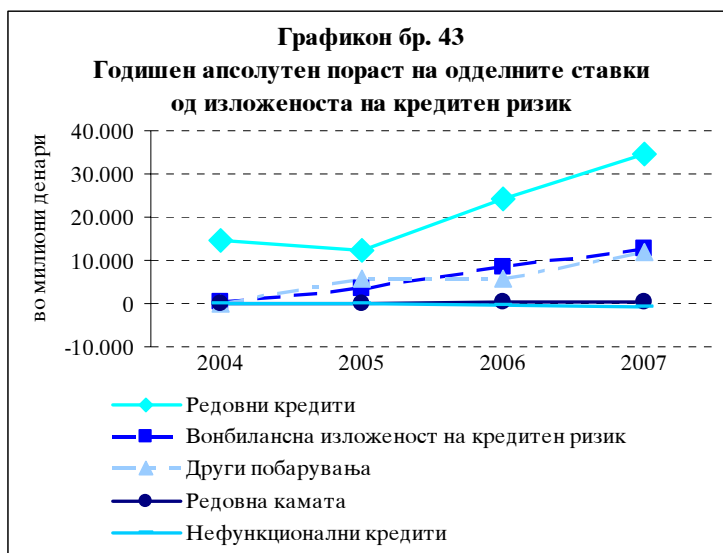
Во валутната структура на изложеноста на банките на кредитен ризик, учеството на денарската изложеност и изложеноста со девизна клаузула бележи континуирано зголемување, за сметка на намалувањето на учеството на девизната изложеност на кредитен ризик. Денарската изложеност и изложеноста со девизна клаузула бележат константно повисоките годишни стапки на раст, во споредба со годишните стапки на пораст на девизната изложеност. Како резултат на тоа, денарската

изложеност ја задржа и зацврсти својата доминантна позиција, со учество од 48,3% во вкупната изложеност на кредитен ризик.

¹⁵ Останатите клиенти ги вклучуваат: непрофитните организации, невладините организации, фондовите за здравствено и социјално осигурување, екстериторијалните организации и тела и слично.

Редовните кредити во континуитет претставуваат доминантна позиција во рамки на вкупната изложеност на кредитен ризик на банките и покрај забележаниот пораст на структурното учество на другите побарувања и вонбилансните ставки во изминатите четири години. Имено, во периодот 31.12.2004-31.12.2007 година највисоки стапки на пораст забележаа вонбилансната изложеност на кредитен ризик (само во 2007 година оваа ставка порасна за 55,8%) и изложеноста врз основа на други побарувања (во 2007 година другите побарувања се зголемија за 46,2%). Високата годишна стапка на пораст на вонбилансната изложеност произлегува, во најголема мера, од забрзаниот растеж на девизната вонбилансната изложеност на банкарскиот систем кон дејноста “индустрија” (за 109,8% или за 3.232 милиони денари на годишно ниво) и денарската вонбилансна изложеност на кредитен ризик по основ на одобрени рамковни кредити по кредитни картички (годишен пораст за 81,1% или за 3.955 милиони денари). Годишниот пораст на изложеноста на кредитен ризик врз основа на други побарувања се должи во целост, на порастот на побарувањата по основ на благајничките записи, како компонента на денарската изложеност на банките кон дејноста „финансиско посредување”. Воедно, овие две категории (пласманите во благајнички записи и одобрените кредити по основ на кредитни картички) се главните носители на растот на вкупната кредитна изложеност на банкарскиот систем во денари.

Во 2007 година продолжи трендот на намалување на износот на нефункционалните кредити (за 784 милиони денари) и на 31.12.2007 година учествуваа со само 4% во вкупната изложеност на кредитен ризик.

3.1.1. Ниво на ризичност и показатели за квалитетот на изложеноста на кредитен ризик на ниво на банкарскиот систем

Нивото на ризичност на кредитното портфолио на банкарскиот систем се намалува. Сите структурни показатели за квалитетот на кредитното портфолио бележат подобрување. Тоа се должи на подобрените процедури и политики на банките за управување со кредитниот ризик, но и на фактот што кредитното портфолио на банките е релативно "младо" и сеуште не покажува знаци на позначително влошување. Оттука, иако засилениот растеж на изложеноста на кредитен ризик во изминатиот период беше проследен со подобрување на нејзиниот квалитет, сепак растот на

изложеноста треба внимателно да се следи, имајќи го предвид фактот дека новоодобрената изложеност во најголема мера е класифицирана во подобри категории на ризик, при што сосема е очекуван иницијалниот ефект на подобрување на квалитетот на кредитното портфолио.

На 31.12.2007 година, учеството на изложеноста класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ во вкупната изложеност на кредитен ризик изнесуваше 5,7%, што е за 1,9 процентни поени пониско во однос на 31.12.2006 година. Притоа, вкупниот износ на кредитната изложеност класифицирана во овие категории на ризик е речиси непроменет во однос на крајот од минатата година.

Табела бр. 12

Показатели за квалитетот на изложеноста на кредитен ризик

Показател	31.12.2005	31.12.2006	31.12.2007
Просечно ниво на ризичност	8,4%	6,6%	5,3%
% на В, Г и Д во вкупната изложеност на кредитен ризик	10,9%	7,6%	5,7%
% на годишната промена на нефункционалните кредити во годишната промена на вкупната изложеност на кредитен ризик	-0,8%	-0,5%	-1,3%
% на нето В, Г и Д во сопствените средства	26,1%	19,4%	17,9%
Покриеност на В, Г и Д со издвоените резервации за потенцијални загуби	76,4%	86,8%	94,1%
% на кредитите со еднократна отплата на главницата во вкупните бруто-кредити на нефинансиските субјекти	н.п	15,1%	14,9%
% на извршените нето-отписи на побарувања во тековната година во вкупната изложеност на крајот на претходната година*	1,4%	3,7%	1,6%

*Забелешка: Износот на извршените нето-отписи на побарувања во тековната година се добива како разлика меѓу износот на извршените отписи на побарувања и износот на наплатените отпишани побарувања во тековната година. Показателот за 2005 година е пресметан само врз основа на износот на отпишани побарувања.

Просечното ниво на ризичност на изложеноста на кредитен ризик на 31.12.2007 година изнесуваше 5,3%, што е годишно намалување за 1,3 процентни поени. Намалувањето на ризичноста на изложеноста е резултат на четири пати побавниот годишен пораст на вкупните потенцијални загуби за кредитен ризик, во споредба со порастот на вкупната изложеност на кредитен ризик.

Показателот кој го покажува односот меѓу годишните промени на износот на нефункционалните кредити и годишните промени на вкупната изложеност на кредитен ризик има негативни вредности, што е одраз на континуираното намалување на апсолутниот износ на нефункционалните кредити, наспроти апсолутниот пораст на вкупната изложеност на кредитен ризик на ниво на банкарскиот сектор. Меѓутоа, ваквите движења во голема мера се резултат на интензивната кредитна поддршка на приватниот сектор која придонесе за „подмладување“ на кредитното портфолио на банките. Оттука, неопходно е банките многу внимателно да го следат развојот на квалитетот на „новата“ изложеност на кредитен ризик при процесот на т.н. „зреење“ на портфолиото.

На крајот од 2007 година се намали учеството на нерезервиралиот износ на изложеноста класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ во сопствените средства за 1,5 процентни поени, во споредба со крајот на 2006 година. Така, при најекстремното сценарио, односно под претпоставка за целосна ненаплатливост на изложеноста класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“, за покривање на загубите би биле потребни околу 18% од сопствените средства на банкарскиот систем, што би предизвикало намалување на стапката на адекватност на капиталот од 17% на 14%. Во 2007 година се зголеми покриеноста на изложеноста класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ со вкупните издвоените резервации за потенцијални

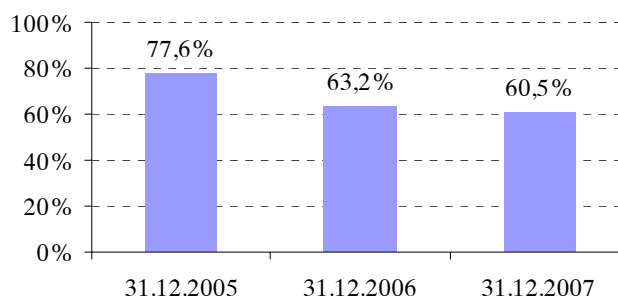
загуби (за 7,3 процентни поени), пришто само 5,9% од вкупната изложеност со понизок степен на квалитет не е покриена со резервации за потенцијални загуби.

Стрес-тест анализа за отпорноста на банките на кредитен ризик

Стрес-тест анализата на отпорноста на банкарскиот систем на кредитен ризик, која се темели врз оценка на максималниот можен пораст на кредитната активност, без притоа да се загрози законски дефинираната минимална солвентност на банките, покажува дека стапката на пораст на бруто-кредитите, на ниво на целиот банкарски систем, со состојба на 31.12.2007 година изнесува 60,5%.

Притоа, кај 9 банки, кредитите би можеле да се зголемат за повеќе од двапати, без тоа да предизвика намалување на нивната стапка на адекватност на капиталот под законски утврденото минимално ниво. Од друга страна, по одделни банки, процентот на премин на редовни во нефункционални кредити (без да се загрози солвентноста кај банките) се движи во интервал од 2,1% до 271,3%. Притоа, солвентната позиција на 8 банки не би била загрошена и при преминувањето на повеќе од 20% од редовните кредити во нефункционални кредити.

Графикон бр. 44
Можна стапка на пораст на бруто-кредитите без да се загрози солвентноста на банките

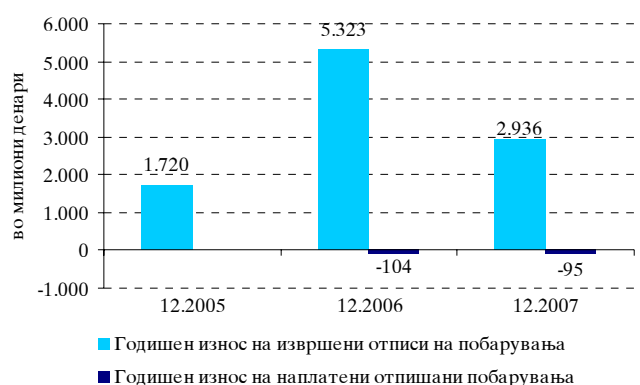
Овие резултати, во услови на засилен кредитен растеж, претставуваат показател дека банкарскиот систем на Република Македонија има капацитет за натамошно зголемување на обемот на кредитната активност, односно натамошно продлабочување на финансиското посредување.

*Оваа стрес-тест анализа поаѓа од претпоставките дека макроекономското опкружување останува стабилно и дека се задржува истата структура на новоодобрените кредити од аспект на нивото на ризичност и од аспект на валутата како и во текот на 2007 година.

Износот на извршени отписи, како и нивното учество во вкупната кредитна изложеност на ниво на банкарскиот систем, во текот на 2007 година, бележат намалување.

За да се оцени реално квалитетот на кредитното портфолио, односно за да се идентификуваат евентуалните знаци на влошување на кредитната изложеност на банките, во анализата на поодделните показатели, треба да се има предвид и висината на извршените отписи на побарувања од страна на банките. Така, износот на извршените нето-отписи во текот на 2007 година е 2.841 милиони денари и е речиси двојно помал од оној во 2006 година. Истовремено, учеството на извршените нето-отписи на побарувања во текот на 2007 година во вкупната изложеност на кредитен ризик на крајот на 2006 година бележи намалување за 2,1 процентни поени. Во текот на 2007 година, најмногу се отпишува побарувања по основ на камати (53,9% од вкупниот износ на извршени отписи), по што следат побарувањата по основ на главнина по кредити (43,7%). Доколку, во текот на 2007 година, банките не вршеле отписи на

Графикон бр. 45
Движење на годишните износи на извршените нето-отписи на побарувања

побарувања по основ на кредити и камати, тогаш на 31.12.2007 година, учеството на изложеноста класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ во вкупната изложеност на кредитен ризик би изнесувала 6,8%, што во споредба со 31.12.2006 година би претставувало намалување на ова учество за само 0,8 процентни поени. Од аспект на валутната структура, отпишаните денарски побарувања доминираат со учество од 88,5%, додека од аспект на секторската структура, отпишаните побарувања од претпријатија и останати комитенти учествуваат со 88% во вкупниот износ на отпишани побарувања.

Најголемиот дел од отписите се извршени од страна на големите банки (84,1%), што е далеку повисоко од учеството на оваа група банки во вкупните кредити од 70%. Групата средни банки учествува со 9,9% од вкупните отписи наспроти нивното учество во вкупните кредити од 27%.

При квантификација на висината на кредитниот ризик, од особено значење е анализата на начинот на структурирање на кредитите - од аспект на тоа дали станува збор за кредити кај кои постои редовна отплата на главницата по кредитите, или за еднократна отплата при достасувањето на кредитот. На 31.12.2007 година кредитите со еднократна отплата на главницата претставуваа 15,1% од вкупните бруто-кредити и во однос на крајот на 2006 година, бележат намалување за незначителни 0,2 процентни поени. Банките го користат овој вид на кредитен производ претежно кај претпријатијата (на 31.12.2007 година, кредитите со еднократна отплата на главницата одобрени на претпријатија и останати комитенти учествуваа со 96,6% во вкупниот износ на кредити со еднократна отплата). Воедно, кредитите со еднократна отплата на главницата имаат релативно високо учество во вкупните бруто-кредити на претпријатијата и останатите комитенти (23,4%). Кредитите со еднократна отплата на главницата одобрени на секторот „население“ се незначителни и учествуваат со 1,3% во вкупните бруто-кредити на населението.

Табела бр. 13

Показатели за квалитетот на изложеноста на кредитен ризик по групи банки

Групи банки	% на „В“, „Г“ и „Д“ во вкупна кредитна изложеност			% на нето „В“, „Г“ и „Д“ во сопствени средства			Просечно ниво на ризичност		
	31.12.2005	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2005	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2005	31.12.2006	31.12.2007
Големи банки	11,7%	8,2%	6,2%	43,8%	31,1%	26,3%	9,1%	7,1%	5,8%
Средни банки	6,1%	3,6%	3,6%	20,8%	10,5%	11,1%	4,3%	3,4%	3,3%
Мали банки	10,5%	12,4%	9,3%	9,8%	7,3%	3,5%	7,9%	10,3%	8,8%
На ниво на банкарски систем	10,9%	7,6%	5,7%	26,1%	19,4%	17,9%	8,4%	6,6%	5,3%

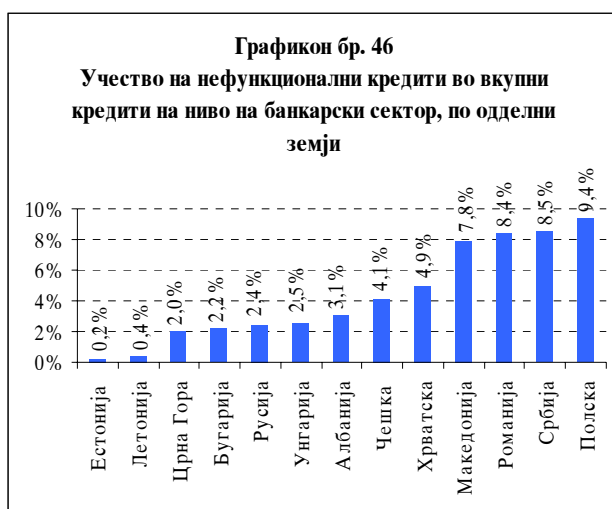
Најголем дел (62,2%) од кредитите со еднократна отплата на главницата е концентриран кај групата големи банки, а релативно е високо и учеството на групата средни банки со 32,3%.

Во текот на 2007 година, единствено кај групата средни банки дел од показателите за квалитетот на изложеноста остануваат непроменети или бележат извесно минимално влошување. Ваквите движења на показателите, во најголема мера се должат на преминот на една банка од групата мали во групата средни банки.

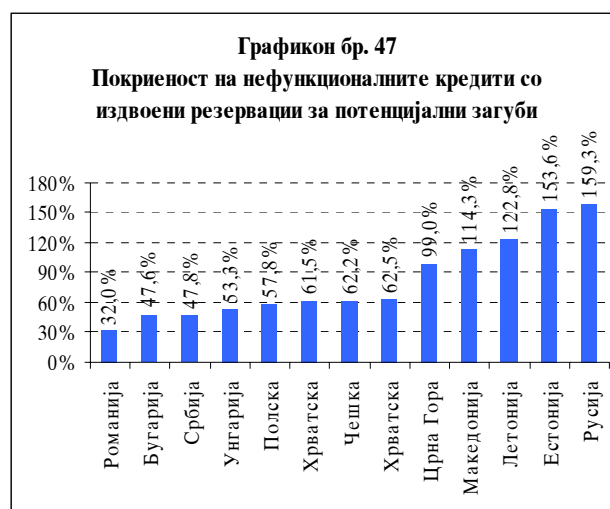
Подобрувањето на показателите за квалитетот на изложеноста на кредитен ризик, кај групата големи банки (во текот на 2007 година), пред сè е резултат на значителниот пораст на вкупната кредитна изложеност, која при одобрувањето има понизок кредитен ризик, како и на релативно високиот износ на отпишани побарувања кај оваа група банки.

Во текот на 2007 година, особено е забележително подобрувањето на квалитетот на изложеноста на кредитен ризик кај групата мали банки. Таквото подобрување се должи на релативно високото апсолутно намалување на изложеноста на кредитен ризик класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ (за 910 милиони денари), што речиси во целост произлегува од намалувањето на бројот на банки во оваа група (премин на една банка во групата средни банки и ликвидација на една банка). Сепак, доколку се изземат ефектите од структурната промена, констатацијата за подобрување на квалитетот на изложеноста на кредитен ризик на оваа група банки останува, односно изложеноста на групата мали банки со понизок степен на квалитет би забележала речиси два пати помал годишен пораст од вкупната изложеност на кредитен ризик.

Групата големи банки има најголемо влијание врз квалитетот на изложеноста на кредитен ризик на банкарскиот систем. Така, на 31.12.2007 година, оваа група банки опфаќаше 76,8% од изложноста класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ и 70,1% од изложеноста на кредитен ризик класифицирана во категориите „А“ и „Б“.

Забелешка: Показателите за Црна Гора, Естонија, Летонија, Русија, Хрватска и Македонија се со состојба на 31.12.2007 година. Показателите за останатите земји се со состојба на 31.12.2006 година.

Забелешка: Показателите за Македонија, Летонија, Црна Гора и Хрватска се со состојба на 31.12.2007 година. Показателите за останатите земји се со состојба на 31.12.2006 година. Показателот за Бугарија и Романија е пресметан со користење на износот на издвоени резервации за покривање на изложеноста со понизок степен на квалитет, а не со вкупно издвоените резервации на ниво на банкарскиот систем.

Показателите за квалитетот на изложеноста на кредитен ризик во Република Македонија се на релативно високо ниво, споредено со одделни европски земји¹⁶. Имено, според показателот за учеството на нефункционалните кредити во вкупните кредити, Република Македонија, со 7,8%, се наоѓа на горниот дел од листата на анализирани земји. Овој показател е повисок, единствено за банкарскиот систем на Полска (9,4%), Србија (8,5%) и Романија (8,4%). Сепак, според показателот за покриеноста на нефункционалните кредити со издвоените резервации за потенцијални загуби, Република Македонија, со 114,3%, се наоѓа во долната половина на листата на анализирани земји (повисок степен на покриеност на нефункционалните кредити со издвоени резервации е присутен единствено кај Летонија, Естонија и Русија), што упатува на заклучокот дека постои релативно висок степен на покриеност на нефункционалните кредити со издвоените резервации за потенцијални загуби.

Во Република Македонија износот на нефункционалните кредити бележи намалување, што е единствено присутно уште и во банкарскиот систем на Полска (споредба на стапките на пораст на нефункционалните кредити, по одделни земји, за

¹⁶ Извор: Global Financial Stability Report, Financial Market Turbulence- Causes, Consequences and Policies, October 2007, International Monetary Fund

последните две години - 31.12.2005-31.12.2007 година). Наспроти тоа, за само две години во одредени земји (како Естонија и Романија) нефункционалните кредити се зголемуваат за повеќе од шест пати. Сепак, при донесување на заклучоци како дел од споредбените анализи по одделни земји, не се земени предвид методолошките разлики при дефинирањето на нефункционалните кредити, како и (не)постоенето на регулаторни барања или практики на банките за редовно вршење на отпис на нефункционалните побарувања од нивните биланси.

3.1.1.1. Ниво на ризичност и показатели за квалитетот на изложеноста на кредитен ризик од аспект на валутната структура

Показателите за квалитетот на изложеноста на кредитен ризик, според валутната структура бележат подобрување во текот на 2007 година. Најизразено е подобрувањето на показателите за квалитетот на денарската изложеност на кредитен ризик. Сепак, најниско ниво на ризичност е присутно и понатаму кај девизната изложеност на кредитен ризик.

Во текот на 2007 година, сите анализирани показатели за квалитетот на денарската кредитна изложеност бележат намалување за повеќе од 3 процентни поени.

Табела бр. 14

Показатели за квалитетот на изложеноста на кредитен ризик, според валутната структура

Показател	Денарска изложеност на кредитен ризик			Денарска изложеност на кредитен ризик со девизна клаузула			Девизна изложеност на кредитен ризик		
	2005	2006	2007	2005	2006	2007	2005	2006	2007
% на В, Г и Д во вкупната изложеност на кредитен ризик	17,3%	11,2%	7,3%	11,3%	8,2%	7,8%	4,5%	3,1%	2,3%
% на нефункционалните кредити во вкупната изложеност на кредитен ризик	12,7%	8,5%	5,1%	8,2%	7,6%	5,4%	2,2%	1,9%	1,7%
% на извршените нето-отписи на побарувања во тековната година во вкупната изложеност на крајот на претходната година*	2,5%	5,6%	2,2%	2,0%	5,4%	0,2%	0,5%	1,3%	0,3%

*Забелешка: Показателот за 2005 година е пресметан само врз основа на износот на отпишани побарувања.

Притоа, мора да се има предвид дека најголемиот дел од извршените отписи се однесуваат токму на побарувања во денари. Доколку се из земе ефектот од отписите, учеството на денарската изложеност класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и

„Д“ во вкупната денарска изложеност на кредитен ризик би изнесувало 9,4%, додека кај денарската изложеност со девизна клаузула ова учество би изнесувало 8%.

Табела бр. 15

Степен на концентрација на изложеноста на кредитен ризик, според валутната структура

Тип на изложеност	Датум	Херфиндал индекс	CR-3 показател	CR-5 показател
Денарска изложеност	31.12.2007	1.720	69,2%	77,3%
	31.12.2006	1.576	65,1%	73,9%
Денарска изложеност со девизна клаузула	31.12.2007	1.892	70,5%	86,0%
	31.12.2006	2.233	70,3%	85,2%
Девизна изложеност	31.12.2007	1.885	72,4%	81,6%
	31.12.2006	2.040	74,5%	82,9%

Анализата на Херфиндал-индексот и CR-показателите укажува на релативно висок степен на концентрација на изложеноста од аспект на валутната структура, која е особено изразена кај изложеноста на кредитен ризик со валутна компонента. Ова укажува на релативно високо ниво на концентрација на преземениот кредитен ризик, кој произлегува од концентрацијата на изложеноста со валутна компонента кај неколку банки.

3.1.1.2. Ниво на ризичност и показатели за квалитетот на изложеноста на кредитен ризик кон секторот „претпријатија и останати комитенти“

Квалитетот на изложеноста на банките на кредитен ризик кон претпријатијата и останатите комитенти се подобрува. Имено, во текот на 2007 година сите анализирани показатели за квалитетот на изложеноста на кредитен ризик кон секторот „претпријатија и останати комитенти“ бележат подобрување, кое се движи во интервал од 3,3 до 8,2 процентни поени. Истовремено, е присутно подобрување и на нивото на ризичност кај изложеноста кон поодделните дејности од овој сектор¹⁷.

Табела бр. 16

Показатели за квалитетот на изложеноста на кредитен ризик кон претпријатијата и останатите комитенти

Показатели за квалитетот на изложеноста на кредитен ризик	Датум	Индустрија	Земјоделство, лов и шумарство	Градежништво	Трговија на големо и мало	Сообраќај, складирање и врски	Вкупна изложеност кон претпријатија и останати комитенти
Пресечно ниво на ризичност	31.12.2007	11,1%	18,1%	7,9%	7,9%	5,9%	9,2%
	31.12.2006	15,1%	19,3%	8,5%	11,4%	8,2%	12,5%
	31.12.2005	21,5%	25,2%	9,7%	14,3%	10,7%	16,5%
Учество на „В“, „Г“ и „Д“ во вкупната изложеност на кредитен ризик	31.12.2007	13,0%	18,7%	11,3%	6,5%	4,5%	9,8%
	31.12.2006	18,3%	20,7%	14,9%	11,9%	6,9%	14,5%
	31.12.2005	28,8%	36,5%	23,8%	14,8%	11,5%	21,7%
Учество на нефункционалните кредити во вкупната изложеност на кредитен ризик	31.12.2007	9,0%	11,3%	8,5%	5,5%	4,0%	7,1%
	31.12.2006	15,0%	12,8%	10,2%	9,5%	6,4%	11,5%
	31.12.2005	22,0%	18,0%	2,7%	11,7%	10,0%	15,0%
Покриеност на В, Г и Д со издвоените резервации за потенцијални загуби	31.12.2007	85,0%	96,8%	69,8%	121,5%	130,6%	94,8%
	31.12.2006	82,5%	93,2%	56,9%	95,8%	118,5%	86,5%
	31.12.2005	74,5%	69,1%	40,9%	96,9%	93,1%	76,4%

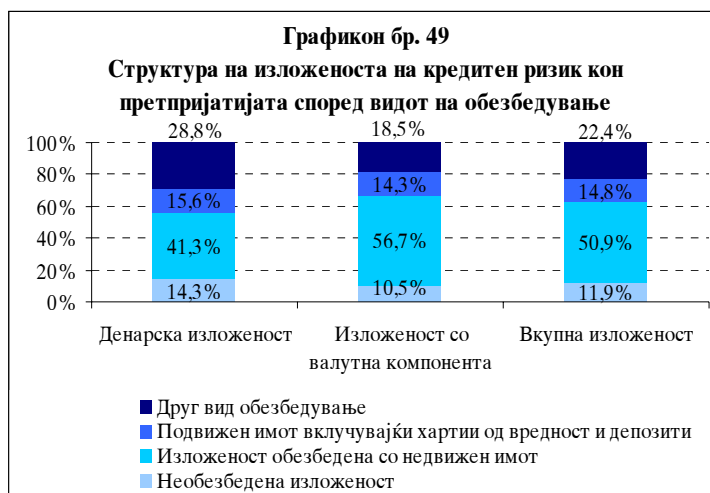
¹⁷ Показателите за квалитетот на изложеноста кон одделните дејности се пресметани за 5 дејности, кои учествуваат со 90% во вкупната изложеност кон секторот „претпријатија и останати комитенти“

Во текот на 2007 година, најизразено е подобрувањето на показателите за квалитетот на изложеноста на кредитен ризик, кај дејноста „индустрија“, која придонесе со 22,4%¹⁸ во БДП за 2007 година.

Најголем дел од извршените отписи во текот на 2007 година се однесуваат на побарувањата од претпријатија и останати комитенти. Доколку, во текот на 2007 година, банките не вршеле отписи на побарувања од претпријатија и останати комитенти, тогаш на 31.12.2007 година, учеството на изложеноста класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ во вкупната изложеност на кредитен ризик кон овој сектор би изнесувала 12%, што во споредба со 31.12.2006 година би претставувало намалување за 2,5 процентни поени.

Најголем дел од вкупната изложеност (88,1%) кон претпријатијата е покриен со одредено обезбедување.

Притоа, половина (50,9%) од вкупната изложеност е обезбедена со недвижен имот. Според видот на недвижен имот кој служи како обезбедување, најголемо учество, од 55,6%, има деловниот и магацинскиот простор, следен од станбениот простор со учество од 37,6%. Истовремено, необезбедениот дел од вкупната изложеност на кредитен ризик спрема претпријатијата изнесува 11,9%, при што кај изложеноста со валутна компонента, процентот на необезбедени побарувања изнесува 10,5%, а кај изложеноста во денари 14,3%.

Неповолната структура на кредитокорисниците, од аспект на нивото на валутен ризик на кој тие се изложени, укажува дека изложеноста на банките со валутна компонента кон секторот „претпријатија и останати комитенти“ генерира значаен т.н. индиректен кредитен ризик, кој произлегува од потенцијалниот валутен ризик на кој се изложени кредитокорисниците од овој сектор. Имено, со состојба на 31.12.2007 година, во валутната структура на изложеноста кон секторот „претпријатија и останати комитенти“ изложеноста со валутна компонента има доминантно учество од 55,8%. Од друга страна, учеството на кредитите со валутна компонента одобрени на претпријатијата и останатите комитенти за кои со поголема сигурност може да се оцени дека нивниот валутен ризик е покриен (нето-извозници и кредитокорисници кај кои цената на производите зависи од движењето на цените на странските берзи), претставуваат само 21,9% од вкупните кредити со валутна компонента одобрени на овој сектор.

Концентрацијата на изложеноста на кредитен ризик кон секторот „претпријатија и останати комитенти“ е релативно висока. Оттука преземениот кредитен ризик, кој произлегува од изложеноста кон одделни дејности е концентриран кај неколку банки во рамки на банкарскиот систем. Единствено кај изложеноста кон дејноста „сообраќај, складирање и врски“, Херфиндал-индексот е во рамките на прифатливото ниво (1.731 индексни поени на 31.12.2007 година). Особено е висок степенот на концентрација кај изложеноста кон дејностите „индустрија“ и

¹⁸ Извор: Државен завод за статистика, Краткорочни макроекономски индикатори, Последно соопштение бр. 3.1.8.03 од 21.03.2008 година.

„градежништво“, каде Херфиндал индексот е поголем од 2.000 индексни поени, додека ЦР-показателите се повисоки од 75%.

Табела бр. 17

Степен на концентрација на изложеноста на кредитен ризик кон одделните дејности од секторот „претпријатија и останати комитенти“

Дејност	Датум	Херфиндал индекс	CR-3 показател	CR-5 показател
Индустија	31.12.2007	2.359	80,7%	87,3%
	31.12.2006	2.157	76,6%	85,5%
Земјоделство, лов и шумарство	31.12.2007	1.875	68,0%	82,8%
	31.12.2006	1.685	62,7%	79,2%
Градежништво	31.12.2007	2.222	75,8%	85,0%
	31.12.2006	2.032	72,5%	87,8%
Трговија на големо и мало	31.12.2007	1.903	71,0%	79,6%
	31.12.2006	1.773	69,4%	77,6%
Сообраќај, складирање и врски	31.12.2007	1.731	58,3%	73,5%
	31.12.2006	2.178	64,0%	77,8%

Врз основа на транзициската матрица за нефинансиските правни лица¹⁹, за периодот 31.12.2006-31.12.2007 година (Анекс бр. 11 - Транзициска матрица за клиентите - нефинансиски правни лица), е направена оценка на движењето на квалитетот на изложеноста на кредитен ризик, изземајќи го ефектот од новоодобрените кредити во текот на едногодишниот период (31.12.2006-31.12.2007). Притоа, се заклучува дека во текот на овој период, квалитетот на изложеноста кон нефинансиските правни лица бележи подобрување, мерено преку учеството на изложеноста класифицирана во категориите „В“, „Г“ и „Д“ во вкупната изложеност на кредитен ризик од 11% на 31.12.2006, на 10,6% на 31.12.2007 година.

3.1.1.3. Ниво на ризичност и показатели за квалитетот на изложеноста на кредитен ризик кон секторот население²⁰

Подобрувањето на квалитетот на кредитната изложеност кај секторот „население“ е значително понизок од оној кај претпријатијата и се движи во интервал од 0,2 до 0,8 процентни поени. Од друга страна, доколку се из земе ефектот од отпишаните побарувања од секторот „население“, учеството на изложеноста класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ во вкупната изложеност на кредитен ризик кон населението би изнесувало 5,7%, што на годишна основа би претставувало влошување на квалитетот на изложеноста кон овој сектор за 0,3 процентни поени.

Анализирано по одделни кредитни производи кои се нудат на населението, намалување на нивото на ризичност е присутно кај изложеноста по основ на кредити за набавка и реновирање на станбен и деловен простор и изложеноста по основ на други кредити, но од друга страна, квалитетот на изложеноста по основ на потрошувачки кредити, кредитни картички и негативни салда на тековни сметки бележи влошување.

¹⁹ Транзициската матрица за клиентите - нефинансиски правни лица (претпријатија) се однесува само на нефинансиските правни лица - резиденти, кои банките се должни да ги пријавуваат поединечно во Кредитниот регистар, согласно со Одлуката за содржината и начинот на функционирање на Кредитниот регистар. Оттука, при изработката на транзициската матрица не е земена предвид изложеноста на банките кон другите домашни банки, кон правните лица - нерезиденти (вклучувајќи ги и странските банки) и кон правните лица со вкупна изложеност помала од 500.000 денари.

²⁰ Показателите за квалитетот на изложеноста на кредитен ризик кон трговците-поединци, физичките лица кои не се сметаат за трговци и физичките лица кои вршат трговска дејност од мал обем, со состојба на 31.12.2007 година, се поместени во Анекс бр. на крајот на Извештајот.

Изложеноста по основ на трите кредитни производи со повисок степен на ризичност (класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“) бележи релативно висок годишен пораст од 52,1% (или 772 милиони денари). Влошување на квалитетот на изложеноста кај одделните кредитни производи може да се очекува и во наредниот период, ако се има предвид дека фокусот на кредитната активност на банките во минатите неколку години беше насочен токму кон секторот „население“. Конкуренцијата во поглед на издавањето на кредитните картички значително се засили во текот на минатите две години, при што се забележува тенденција на релаксирање на условите за издавање кредитни картички, а капацитетот на банките околу следењето на кредитниот ризик кај значително дисперзиран број на клиенти и во поглед на оперативно-информациските системи е сеуште во фаза на развивање.

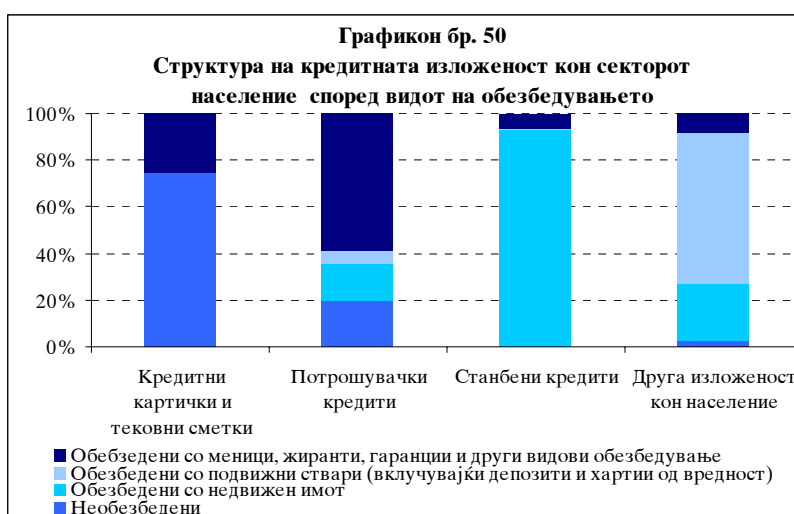
Табела бр. 18

Показатели за квалитетот на изложеноста на кредитен ризик кон населението

Показатели за квалитетот на изложеноста на кредитен ризик	Датум	Кредити за станбен и деловен простор	Потрошувачки кредити	Негативни салда по тековни сметки	Кредитни картички	Автомобилски кредити	Други кредити	Вкупна изложеност кон население
Учество на „В“, „Г“ и „Д“ во вкупната кредитна изложеност	31.12.2007	4,5%	7,1%	6,0%	3,5%	3,6%	5,0%	5,1%
	31.12.2006	5,3%	6,6%	5,1%	3,2%	н.п.	6,5%	5,4%
	31.12.2005	6,5%	5,2%	24,4%	3,8%	н.п.	7,4%	7,4%
Просечно ниво на ризичност	31.12.2007	4,8%	5,3%	4,4%	3,2%	4,1%	5,3%	4,4%
	31.12.2006	5,7%	5,0%	3,8%	2,4%	н.п.	6,7%	4,6%
	31.12.2005	5,3%	4,3%	13,4%	2,9%	н.п.	6,5%	5,5%
Учество на нефункционални кредити во вкупна изложеност на кредитен ризик	31.12.2007	3,6%	5,0%	3,0%	1,9%	2,8%	2,2%	3,3%
	31.12.2006	4,7%	4,8%	3,3%	1,4%	н.п.	4,8%	3,9%
	31.12.2005	5,8%	4,4%	17,0%	1,1%	н.п.	5,5%	5,5%
Покриеност на „В“, „Г“ и „Д“ со издвоените резервации за потенцијални загуби	31.12.2007	106,3%	73,7%	74,1%	90,4%	113,5%	106,1%	85,7%
	31.12.2006	107,2%	75,6%	74,3%	75,8%	н.п.	104,0%	84,9%
	31.12.2005	81,9%	82,7%	54,9%	77,7%	н.п.	88,8%	73,8%

* Забелешка: Банките започнаа да ја известуваат НБРМ за кредитите за деловен простор и за автомобилските кредити од 31.03.2007 година.

Вкупната изложеност кон населението би можела да биде повеќе обезбедена. Така, на 31.12.2007 година 36,4% од вкупната изложеност на кредитен ризик кон населението не е обезбедена. Притоа, кај изложеноста со валутна компонента процентот на обезбедени побарувања е највисок и изнесува 93,8%, наспроти денарската изложеност, каде процентот на обезбедени побарувања е 54%. Зголемената конкуренција помеѓу банките за „освојување“ на клиенти од секторот „население“, особено во доменот на кредитните картички и тековните (трансакциските) сметки, индицира потенцијално зголемена изложеност на банките на ризик од влошување на кредитоспособноста на населението, особено доколку се има предвид дека најголем дел од оваа изложеност е необезбедена²¹ (на

²¹ Во Анекс бр. 7 и Анекс бр. 8 е даден Преглед на структурата на изложеноста на кредитен ризик кон претпријатијата и населението според типот на воспоставеното обезбедување.

31.12.2007 година, над 75% од изложеноста по основ на кредитни картички и негативни салда по тековни сметки се необезбедени). Истовремено, просечната изложеност на кредитен ризик на банките по овој основ спрема еден комитент е во висина од околу две просечни месечни примања на соодветниот клиент²², што уште повеќе ја нагласува изложеноста на банките на кредитен ризик од овие пласмани. Од друга страна, највисок степен на обезбеденост е присутен кај станбените кредити кои, речиси во целост, се обезбедени со недвижен имот. Притоа, во моментот на одобрувањето на овие кредити, соодносот меѓу износот на одобриениот кредит и вредноста на воспоставеното обезбедување е најмалку 1:1,5, што дополнително придонесува за зголемување на степенот на сигурноста на банките при одобрување на овој тип на кредити.

Табела бр. 19

Степен на концентрација на изложеноста на кредитен ризик кон секторот „население“, по одделни банкарски производи

Дејност	Датум	Херфиндал индекс	CR- 3 показател	CR-5 показател
Кредити за станбен и деловен простор	31.12.2007	2.155	70,5%	88,1%
	31.12.2006	2.954	84,2%	96,3%
Потрошувачки кредити	31.12.2007	1.778	66,1%	82,5%
	31.12.2006	1.721	63,2%	76,4%
Негативни салда по тековни сметки	31.12.2007	3.122	92,6%	97,3%
	31.12.2006	2.613	83,6%	93,5%
Кредитни картички	31.12.2007	5.210	88,2%	93,8%
	31.12.2006	5.485	92,6%	99,1%
Автомобилски кредити	31.12.2007	2.597	80,1%	93,8%
	31.12.2006	н.п.	н.п.	н.п.
Други кредити	31.12.2007	2.494	77,3%	90,0%
	31.12.2006	2.393	69,6%	84,3%

Релативно високото ниво на концентрација кај неколку банки постои и од аспект на видот на кредитните производи кои се нудат на секторот „население“. Единствено, кај изложеноста по основ на потрошувачки кредити, Херфиндал индексот е во рамките на прифатливото ниво (1.778 индексни поени на 31.12.2007 година), што може да се оцени како поволна околност, со оглед на релативно високото учество на потрошувачките кредити (од 30,2%) во структурата на изложеноста на кредитен ризик кон секторот „население“. Највисокото ниво на концентрација кај кредитните картички и негативните салда по тековни сметки е дополнителен сигнал за повисокиот кредитен ризик на кој се изложени одделни банки како резултат на овие банкарски активности.

Анализата на квалитетот на т.н. „старо кредитно портфолио“, односно иземајќи го ефектот од новоодобрените кредити во текот на 2007 година, упатува на влошување на квалитетот на кредитното портфолио на населението. Врз основа на транзициските матрици за физичките лица²³, за периодот 31.12.2006-31.12.2007 година (Анекс бр. 11 - Транзициска матрица за клиентите - физички лица), е направена оценка на движењето на квалитетот на изложеноста на кредитен ризик, иземајќи го ефектот од новоодобрените кредити во текот на едногодишниот период (31.12.2006-31.12.2007). Притоа, се заклучува дека во текот на овој период, изложеноста кон физичките лица бележи влошување, мерено преку учеството на изложеноста класифицирана во категориите „В“, „Г“ и „Д“ во вкупната изложеност на кредитен ризик кон населението. Имено, овој показател се зголеми од 5,4% на 31.12.2006 година на 7,9% на 31.12.2007 година.

²² Анализата е врз основа на податоците добиени од само пет банки, при што кај одделни банки се јавуваат одредени софтверски ограничувања, кои потенцијално го намалуваат квалитетот на доставените податоци. Поради тоа, оваа констатација треба да се земе со извесна резерва.

²³ Транзициската матрица за физички лица е изработена земајќи ги предвид само физичките лица - резиденти со изложеност поголема од 150.000 денари, кои банките се должни да ги пријават во Кредитниот регистар, согласно со Одлуката за содржината и начинот на функционирање на Кредитниот регистар.

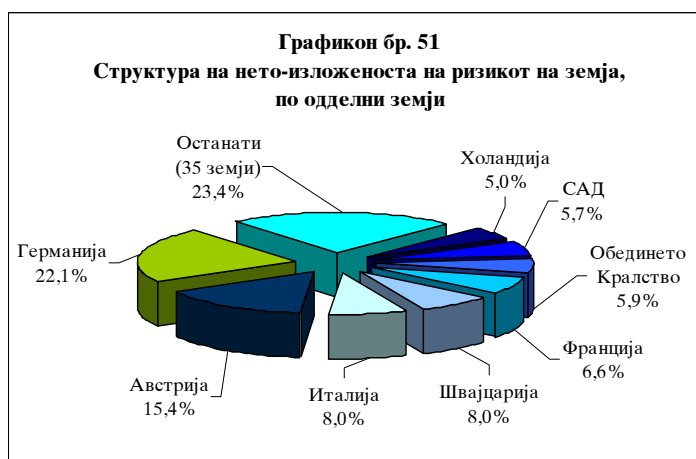
3.2. Изложеност на ризик на земја

Изложеноста на банкарскиот систем на ризикот на земја, како резултат на изложеноста на кредитен ризик кон нерезидентите, е мала. Таа, на 31.12.2007 година, изнесуваше 36.500 милиони денари и забележа годишно намалување од 3%. Оттука, на годишна основа, учеството на изложеноста на ризик на земја, во вкупната изложеност на кредитен ризик, забележа намалување за 5,6 процентни поени и на 31.12.2007 година изнесуваше 15,4%.

Намалувањето на изложеноста на ризикот на земја произлегува од намалувањето на пласираните депозити во странски банки, на кои, со состојба на 31.12.2007 година, отпаѓаа 96,1% од вкупната изложеност на кредитен ризик кон нерезиденти. На 31.12.2007 година, вкупните потенцијални загуби врз основа на ризик на земја изнесуваа 60 милиони денари и зафаќаа само 0,5% од вкупните потенцијални загуби. Притоа 90,2% од вкупните потенцијални загуби врз основа на ризик на земја произлегуваат од изложеноста на банките кон две земји. Изложеноста кон овие земји зафаќаше 0,9% од вкупната изложеност на ризик на земја.

Македонскиот банкарски систем не претрпе директни последици од финансиската криза во САД, имајќи ја предвид релативно ниската изложеност кон оваа земја (5,7% од вкупната изложеност на ризик на земја), како и самата структура на изложеноста на банките на ризик на земја (отсутвуваат инвестиции на американскиот хипотекарен пазар, како и инвестиции во структурирани производи).

Изложеноста на банките на ризикот на земја е дисперзирана и произлегува од изложеноста кон клиенти од вкупно четириесет и три земји. Структурата на изложеноста по поединечни земји е речиси непроменета во однос на претходните периоди. Имено и натаму доминира изложеноста кон клиентите од земјите членки на Европската унија, како и од Швајцарија и САД.

3.3. Ликвидносен ризик

Во текот на 2007 година, ликвидноста на банките во Република Македонија беше на задоволително ниво и не покажа значајни промени во однос на претходната година. Повеќето од показателите забележаа подобрување, со што се потврди стабилната ликвидносна позиција на банкарскиот систем. Незначителното намалување на некои од ликвидносните показатели се должи на одредени квалитативни структурни билансни поместувања.

3.3.1. Показатели за ликвидносниот ризик

Анализата на показателите за ликвидност за 2007 година покажа дека банките располагаат со задоволителен обем на ликвидни средства за да одговорат на достасаните обврски.

Табела бр. 20

Показатели за ликвидноста - прв дел

Показатели	Јануари - Декември 2006 година	Јануари - Декември 2007 година
Ликвидна актива/Вкупна актива	36,6%	35,2%
- Големи банки	36,6%	33,5%
- Средни банки	37,9%	37,5%
- Мали банки	33,7%	42,1%
Високоликвидна актива/Вкупна актива	16,4%	19,1%
- Големи банки	12,8%	16,1%
- Средни банки	23,2%	23,7%
- Мали банки	22,8%	29,7%
Ликвидна актива/Вкупни обврски	43,8%	41,0%
- Големи банки	41,3%	37,3%
- Средни банки	47,0%	45,0%
- Мали банки	56,0%	72,1%
Високоликвидна актива/Вкупни обврски	19,5%	22,3%
- Големи банки	14,5%	17,9%
- Средни банки	28,7%	28,4%
- Мали банки	37,9%	50,8%
Високоликвидна актива/Вкупни депозити	23,0%	26,3%
- Големи банки	16,4%	20,5%
- Средни банки	37,3%	35,9%
- Мали банки	47,7%	68,1%
Високоликвидна актива/Депозити по видување	48,2%	60,2%
- Големи банки	33,9%	46,1%
- Средни банки	86,4%	91,1%
- Мали банки	87,0%	120,4%
Ликвидна актива/ Вкупни обврски кои достасуваат до 30 дена (очекувана резидуална рочна структура)*	231,5%	272,2%
Високоликвидна актива/ Вкупни обврски кои достасуваат до 30 дена (очекувана резидуална рочна структура)*	110,5%	149,4%

* Овие показатели се пресметани врз основа на состојбите на крајот на двете години.

Ликвидната актива продолжи да расте и во текот на 2007 година, при што за тоа најмногу придонесоа благајничките записи. Просечниот месечен износ²⁴ на ликвидната актива²⁵ за 2007 година изнесуваше 69.650 милиони денари, што е за 13.159 милиони денари или за 23,3% повеќе во однос на 2006 година. Најголем придонес за порастот на ликвидната актива имаа благајничките записи на НБРМ, со 44,7%, додека долговните хартии од вредност и паричните средства и салда кај НБРМ имаа подеднаков придонес врз остатокот од порастот на ликвидната актива. Ваквиот пораст на овие три компоненти од ликвидната актива беше причина за зголемување на нивното структурно учество на годишно ниво за сметка на намалувањето на учеството на краткорочно пласираните средства кај странски банки. И покрај ваквите структурни поместувања, краткорочно пласираните средства кај странски банки и во текот на 2007 година, ја задржаа својата доминантна позиција во ликвидната актива со 50,7% (60,6% во текот на 2006 година).

Трендот на намалување на просечното учество на ликвидната актива во вкупната актива продолжи и во текот на 2007 година. Така, тоа се сведе на 35,2% (36,6% - просечно месечно учество за 2006 година). Ова ниво на ликвидни средства обезбеди покриеност од 41% на вкупните обврски на банкарскиот систем, односно тие се за 2,7 пати поголеми од вкупните обврски коишто треба да достасаат до триесет дена, според очекувањата и искусствените анализи на банките. Сепак, треба да се истакне дека очекувањата и искусствените анализи на банките базираат на поволни и стабилни макроекономски услови, односно не е потврдена нивната издржаност при евентуално влошување на условите во макроекономското опкружување. Анализирани по групи

²⁴ Анализата на ликвидносниот ризик се заснова врз просечните износи на категориите од билансот на состојба на банкарскиот систем.

²⁵ Ликвидната актива, во поширока смисла, ги опфаќа високоликвидната актива, краткорочно пласираните средства кај странски банки и пласманите во други краткорочни долговни хартии од вредност.

банки, највисоко учество на ликвидната во вкупната актива одржуваше групата мали банки по која следат групата средни банки и групата големи банки.

Табела бр. 21
Показатели за ликвидноста- втор дел

Показатели	Јануари - Декември 2006 година	Јануари - Декември 2007 година
Учество на примарните извори на средства во вкупните извори на средства	71,0%	72,5%
- Големи банки	78,1%	78,3%
- Средни банки	62,1%	66,0%
- Мали банки	47,9%	43,6%
Учество на примарните извори на средства во вкупните туѓи извори на средства	84,9%	84,5%
- Големи банки	88,1%	87,3%
- Средни банки	76,9%	79,1%
- Мали банки	79,6%	74,6%
Учество на секундарните извори на средства во вкупните извори на средства	10,9%	11,3%
- Големи банки	9,1%	9,5%
- Средни банки	16,3%	15,1%
- Мали банки	10,1%	13,4%
Учество на секундарните извори на средства во вкупните туѓи извори на средства	13,0%	13,2%
- Големи банки	10,2%	10,6%
- Средни банки	20,2%	18,1%
- Мали банки	16,9%	22,9%
Бруто кредити/Вкупни депозити*	72,9%	77,9%
- Големи банки	70,3%	75,8%
- Средни банки	82,8%	84,3%
- Мали банки	69,8%	73,5%

* Овие показатели се пресметани врз основа на состојбите на крајот на двете години.

Високоликвидната актива продолжи да расте и во текот на 2007 година, со што обезбеди висока покриеност на депозитите по видување и целосна покриеност на вкупните очекувани обврски со рок до триесет дена. Високоликвидната актива²⁶ за 2007 година изнесуваше 37.801 милиони денари што е половина од ликвидната актива. Во однос на 2006 година, високоликвидната актива забележа пораст за 12.570 милиони денари или за 49,8%. Најголем придонес за порастот на високоликвидната актива имаа благајничките записи на НБРМ. Воедно, тие забележаа и најголема годишна стапка на пораст што им овозможи доминантно просечно месечно учество од 37,4% (32,7% во текот на 2006 година) во структурата на високоликвидната актива. Ова ниво на високоликвидни средства обезбеди покриеност од 60,2% на депозитите по видување и целосна покриеност на вкупните обврски коишто треба да достасаат до триесет дена, според очекувањата на банките. Високото учество на високоликвидната актива и ниското ниво на депозити во вкупните извори на средства кај групата мали банки во споредба со останатите групи банки, овозможува највисок степен на покриеност на депозитите по видување со високоликвидна актива (120,4%).

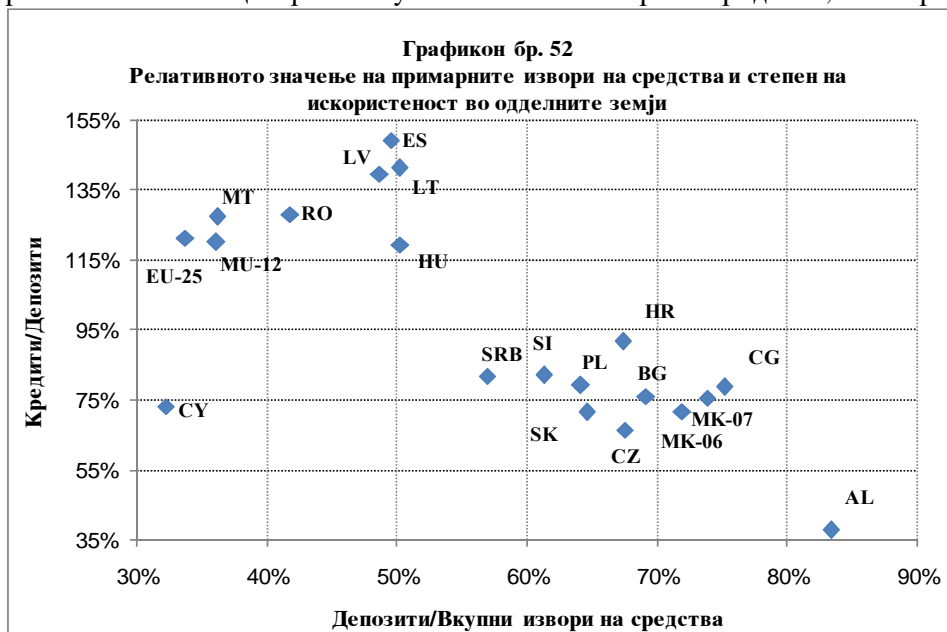
Во структурата на изворите на финансирање на активностите, депозитите и во текот на 2007 година ја задржаа улогата на доминантни извори на средства. Тие просечно месечно учествуваа со 72,5% и 84,5%, во вкупните и туѓите извори на средства, соодветно. Споредбата со повеќето земји-членки на ЕУ, покажува дека банкарскиот систем на Република Македонија има највисоко учество на овие извори во вкупните извори на средства. Исто така, и кај дел од земјите - членки на ЕУ²⁷,

²⁶ Високоликвидната актива ги опфаќа готовината и салда кај НБРМ, благајничките записи на НБРМ, коресподентните сметки кај странски банки и пласманите во краткорочни хартии од вредност издадени од државата.

²⁷ Извор: Извештај за структурата на банкарскиот сектор на ЕУ (ЕЦБ), октомври 2007 и интернет страните на централните банки на соодветните земји. Податоците по одделни земји се

депозитите од нефинансиските лица претставуваат главен извор на средства, и покрај трендот на намалување на нивното учество.

Споредбата со земјите од опкружувањето покажува дека освен Албанија која има повисоко и Србија која има пониско учество на депозитите во вкупните извори на средства, кај Хрватска и

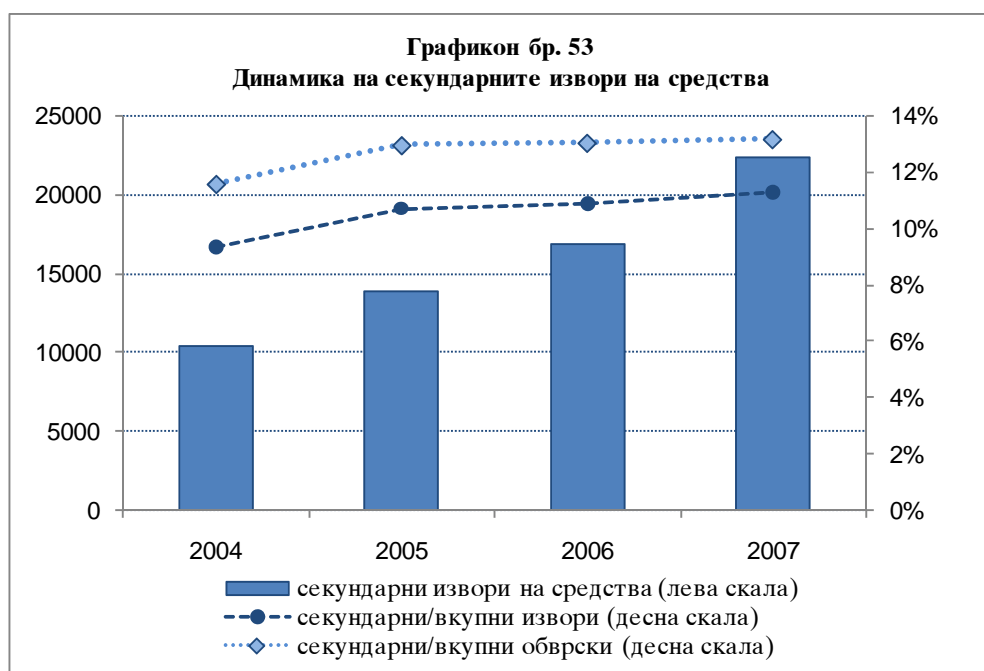
Црна Гора овие извори во вкупните извори заземаат околу 70% што е речиси идентично учество како и во нашата земја. На крајот на 2007 година, показателот за соодносот на бруто-кредитите со депозитите на нефинансиските лица укажува на тоа дека кредитирањето на банките во Република Македонија во значаен дел е финансирано со депозитната база, но сè уште постои простор за зголемување. Споредбата со земјите од опкружувањето покажува дека банките во Република Македонија имаат речиси идентична стапка на искористеност на депозитите во вид на кредити со Црна Гора, додека банките во Хрватска и Србија имаат нешто повисока искористеност на депозитите во вид на кредити, а банките во Албанија имаат најниска стапка во однос на сите анализирани земји. Во однос на земјите-членки на ЕУ, освен Чешка која има најниска стапка на искористеност на депозитите во вид на кредити, Република Македонија, заедно со уште пет земји-членки на ЕУ, се наоѓа во групата земји каде искористеноста достигнува над 82%. Кај останатите земји-членки на ЕУ обемот на одобрени кредити е далеку повисок од депозитите што се должи на развиеноста на финансиските пазари на овие земји и пошироките можности за обезбедување дополнителни извори на средства. Ова се потврдува и преку пониското учество на депозитите во вкупните извори на средства кај банките од овие земји.

Повисоките стапки на раст на кредитите од депозитите во последните неколку години во повеќето од анализираниите земји придонесе банките да се ориентираат кон користење на дополнителни извори на средства. Така, во Летонија учеството на секундарните извори во вкупните извори на средства достигна над 60%, додека кај земјите од регионот, конкретно во Србија и Хрватска, секундарните во вкупните извори на средства, имаат учество од 21,3% и 17,6%, соодветно, во Црна Гора учеството изнесува 11%, што е идентично со тоа во нашата земја, а во Албанија е најниско (околу 4%).

Во текот на 2007 година, се забележа поголемо користење на секундарните извори на средства од страна на банките во Република Македонија во однос на 2006 година. Овие извори на средства во текот на 2007 година, просечно месечно изнесуваа

однесуваат за 2006 година, освен за Република Македонија, каде што е наведен податок и за 2007 година, додека за Хрватска податоците се за јуни, 2007 година. Кратенките се однесуваат на следните земји: EU-25 - сите земји-членки на ЕУ; MU-12 - земји од Еврозоноа; MK-Република Македонија; MT-Малта; RO -Романија; LV-Летонија; ES-Естонија; LT-Литванија; SL - Словенија,SK-Словачка; PL -Полска;BG -Бугарија;CZ-Чешка; AL- Албанија, HR-Хрватска, CG - Црна Гора, SRB-Србија.

22.325 милиони денари, што претставува зголемување од 5.514 милиони денари или за 32,8% во однос на 2006 година. Сепак, просечното месечно учество на секундарните извори на средства од 11,3% и 13,2% во вкупните

извори на средства и вкупните туѓи извори на средства, соодветно, упатува на релативно понизок степен на „зависност“ на банките од овој извор на средства.

Во структурата на секундарните извори на средства, доминантна категорија на ниво на банкарскиот систем и по одделни групи банки претставуваа долгорочните позајмици. Тие забележаа најголем апсолутен просечен

Табела бр. 22
Структура на секундарните извори на средства по групи банки

Опис		Просек за Јануари - Декември 2006 год.	Просек за Јануари - Декември 2007 год.
Група големи банки	депозити од банки	16,3%	15,1%
	краткорочни позајмици	1,5%	14,8%
	долгорочни позајмици	82,2%	70,1%
Група средни банки	депозити од банки	23,9%	25,6%
	краткорочни позајмици	0,4%	1,5%
	долгорочни позајмици	75,7%	72,8%
Група мали банки	депозити од банки	18,5%	24,7%
	краткорочни позајмици	2,2%	1,1%
	долгорочни позајмици	79,3%	74,2%
Цел банкарски систем	депозити од банки	19,2%	19,8%
	краткорочни позајмици	1,2%	8,8%
	долгорочни позајмици	79,6%	71,4%

годишен пораст (2.570 милиони денари) и воедно имаа најголем придонес во порастот на секундарните извори на средства (46,6%). Овој пораст пред сè се должи на зголеменото користење на долгорочни странски кредитни линии²⁸ од страна на повеќе банки преку „Македонска банка за поддршка на развојот“ АД Скопје, на зголеменото користење на субординирани инструменти од страна на три банки, како и на издавањето на корпоративна обврзница од страна на една банка. Најголем годишен пораст од 8,7 пати забележаа краткорочните позајмици, што е причина за нивното зголемено структурно учество во вкупните секундарни извори на средства на годишно ниво.

Во 2007 година се забележува зголемено користење на средства од матичните субјекти на банките. На крајот на 2007 година, пет банки користат средства од матичниот субјект за финансирањето на своите активности. Овие средства заземаат 37,1% од вкупните секундарни извори на средства. Во однос на крајот на 2006 година, овие средства се зголемени за 2.674 милиони денари или за 40,2%, со што учеството на овие средства е зголемено за 3,2 процентни поени, додека бројот на банки е зголемен за две банки. Анализата по групи банки, покажува дека вкупните секундарни извори на средства се пропорционално распоредни според големината на банките. Така, групата големи банки имаше најголемо учество (55,2%) во секундарните извори на

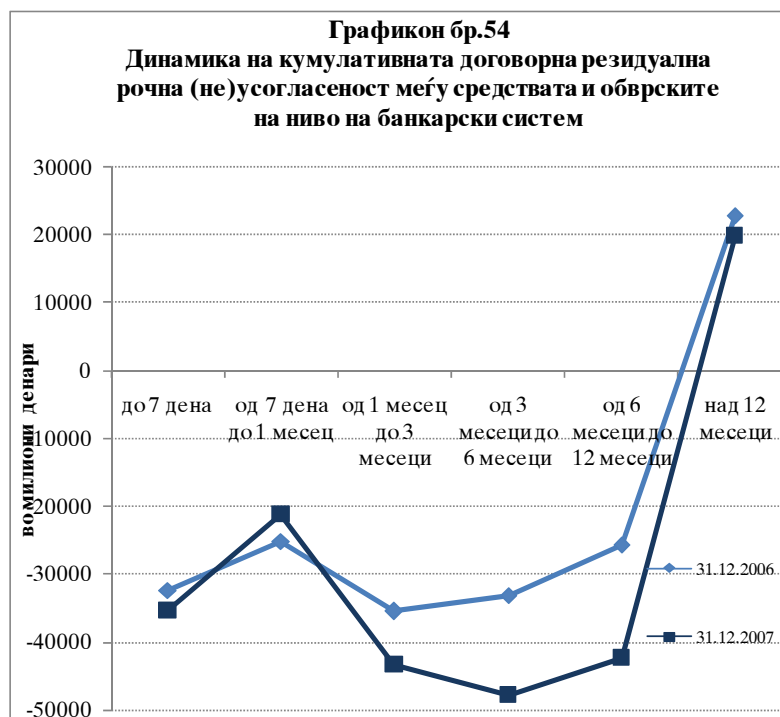
²⁸ Италијанска кредитна линија.

средства соодветно на нивната доминантна позиција на пазарот. Најголема „зависност“ од овој извор на финансирање на активности постои кај групата средни банки, со оглед на највисокото просечно учество од 15,1% на овие извори во вкупните извори на средства на групата средни банки во споредба со учеството кај останатите две групи банки.

3.3.2. Рочна структура на активата и пасивата

На крајот на 2007 година, кумулативната договорна рочна неусогласеност меѓу средствата и обврските, како и во претходната година се надминува во рочниот блок над дванаесет месеци.

Ваквата неусогласеност во најголема мера се должи на рочната неусогласеност помеѓу двете доминантни билансни категории, повисоката застапеност на кредитите со подолг рок во однос на депозитите со подолга рочност. На крајот на 2007 година, долгорочните кредити заземаа 85% од орочените депозити²⁹, односно тие се за 8,9 пати поголеми од долгорочните депозити. Кредитната експанзија која во изминатите години е особено присутна кај новите земји-членки на ЕУ, како и во нашата земја потенцијално би можело да

претставува притисок врз ликвидносната позиција. Особено претходноспоменатата рочна неусогласеност меѓу кредитите и депозитите (поради долгорочниот карактер на кредитите наспроти пократкиот рок на достасување на депозитите) на банкарскиот систем на Република Македонија, може да генерира поголем ликвидносен ризик, во случај на евентуална „итна“ исплата на депозитите. Неповолната рочна структура на примарните извори на средства на банките е сеуште присутна. Сепак, во рамки на структурата на примарните извори на средства е присутна тенденцијата на зголемување на учеството на краткорочно орочените и на долгорочните депозити, за сметка на намалување на учеството на депозитите по видување. Долгорочните депозити

забележаа најголем релативен годишен пораст од 55,4%, додека краткорочно орочените депозити имаа најголем придонес во порастот на примарните извори на

Табела бр.23
Рочна структура на примарните извори на средства по групи банки

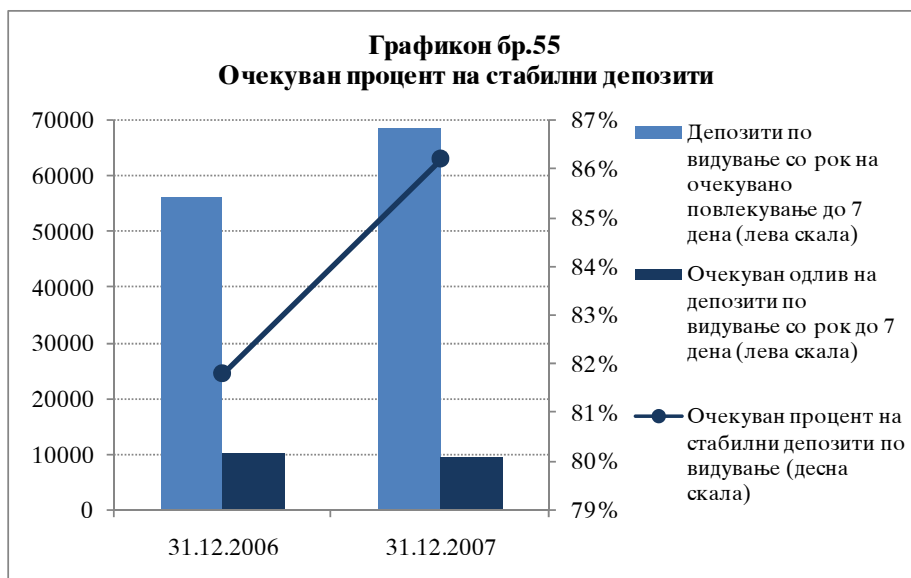
Опис		Просек за Јануари - Декември 2006 год.	Просек за Јануари - Декември 2007 год.
Група големи банки	депозити по видување	48,5%	44,5%
	краткорочно орочени депозити	49,6%	53,3%
	долгорочно орочени депозити	1,9%	2,3%
Група средни банки	депозити по видување	43,2%	39,5%
	краткорочно орочени депозити	47,3%	50,4%
	долгорочно орочени депозити	9,5%	10,1%
Група мали банки	депозити по видување	54,8%	56,5%
	краткорочно орочени депозити	34,9%	26,1%
	долгорочно орочени депозити	10,3%	17,3%
Цел банкарски систем	депозити по видување	47,8%	43,7%
	краткорочно орочени депозити	48,1%	51,4%
	долгорочно орочени депозити	4,1%	4,9%

²⁹ Депозити орочени до една година и долгорочни депозити.

средства со 62,1%.

И покрај кумулативната договорна рочна неусогласеност, според искусствените анализи на банките, во сите рочни блокови постои усогласеност помеѓу очекуваната рочност на средствата и обврските, што се должи на досегашната висока стабилност на депозитите по видување.

Процентот на стабилни депозити, според оценките на банките, продолжи да расте. На крајот на 2007 година, процентот на стабилни депозити по видување изнесуваше 86,2%, што е за 4,4 процентни поени повисоко ниво во однос на крајот на 2006 година. Во

однос на крајот на 2006 година, банките очекуваа зголемено ниво на стабилност на денарските и на девизните депозити по видување, со што тие достигнаа ниво од 88% (81,1%-2006) и 84% (82,5%-2006), соодветно. Според очекувањата на банките на крајот на 2007 година, во рок до седум дена може да се одлеат 13,6% од вкупните депозити по видување, односно 7,9% од вкупните депозити, што во однос на минатата година претставува намалување за 4,3 и 3,1 процентни поени, соодветно.

Стрес-тест анализа на изложеноста на банкарскиот систем на ликвидносен ризик

Стрес-тестирањето извршено од страна на Народна банка на Република Македонија покажа дека ликвидносниот ризик е на релативно ниско ниво. Стабилната ликвидносна позиција на банкарскиот систем е резултат на високото ниво на ликвидна актива и на стабилните депозити на банките.

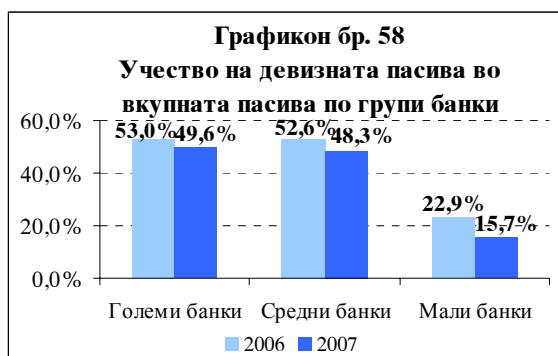
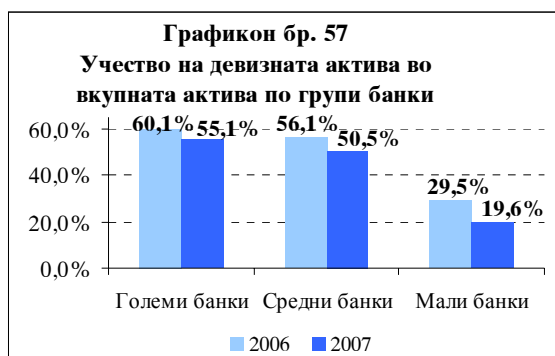
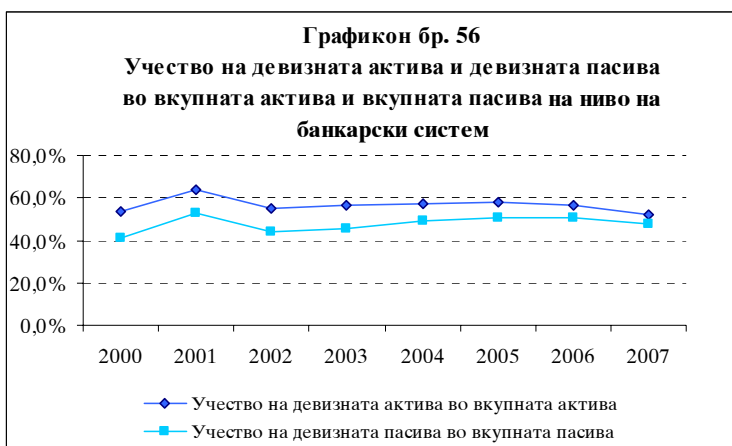
31.12.2007	Пред симулација	Еднократно повлекување на 20% од депозитите на населението	Повлекување на депозитите на 20-те најголеми депоненти на секоја банка одделно
Ликвидна актива/Вкупна актива	34,1%	28,0%	18,6%
Високоликвидна актива/Вкупна актива	20,6%	13,2%	2,0%
Ликвидна актива/Вкупни обврски	39,2%	32,6%	22,1%
Високоликвидна актива/Вкупни обврски	23,7%	15,4%	2,3%

Анализата се изврши врз основа на две симулации на одлив на депозити. Симулацијата на повлекување на 20% од вкупните депозити на населението надвор од банкарскиот систем, покажа дека сите банки располагаат со високоликвидната актива за покривање на хипотетичкото повлекување на депозитите на населението. Симулација на хипотетичко повлекување на депозитите на дваесетте најголеми депоненти на секоја банка одделно има произразено влијание врз ликвидноста на банките.

3.4. Валутен ризик

Високата застапеност на девизната компонента е сеуште карактеристична за билансите на банкарскиот систем на Република Македонија. Сепак во изминатите две

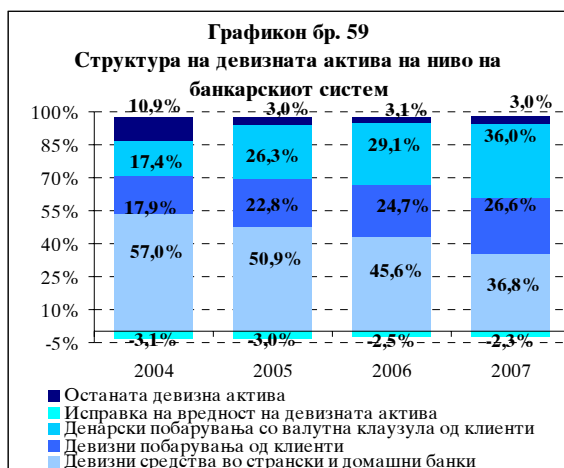
години е евидентиран надолен тренд. Имено, на крајот на 2007 година, учеството на девизната актива³⁰ во вкупната актива на банкарскиот систем изнесуваше 52,0% (116.230 милиони денари), што е намалување од 4,7 процентни поени во однос на 31.12.2006 година. На страната на пасивата учеството на ставките со девизна компонента изнесуваше 47,4% (106.060 милиони денари) и забележа годишно намалување од 3,2 процентни поени. Како резултат на поинтензивниот пораст на учеството на девизната пасива³¹ во периодот 2003-2005 година, како и на поинтензивното намалување на учеството на девизната актива, во последните две години, се забележува стеснување на "јазот" меѓу учеството на девизната компонента во вкупната актива и во вкупната пасива на ниво на банкарскиот систем, почнувајќи од 2004 година. Така, на 31.12.2007 година овој јаз е на најниското ниво во последните 8 години и изнесува само 4,5 процентни поени, што упатува на релативно високо ниво на "усогласеност" на активата и пасивата со девизна компонента на ниво на целиот банкарски систем.

Намалување на учеството на девизната компонента во билансите е присутно и на ниво на одделните групи банки. Највисока застапеност на девизната компонента и натаму постои кај групата големи банки, каде девизната актива и девизната пасива зафаќаат 55,1% и 49,6% од вкупната актива и пасива на оваа група банки. Доминацијата на групата големи банки се потврдува и преку учеството на оваа група банки во вкупната девизна актива и пасива на банкарскиот систем, од 71,2% и 70,2%, соодветно (речиси непроменето учество во однос на претходните периоди).

³⁰ Девизната актива ги опфаќа активата во девизи и активата во денари со девизна клаузула.

³¹ Девизната пасива ги опфаќа пасивата во девизи и пасивата во денари со девизна клаузула.

Еврото го зајакна доминантниот удел во валутната структура на вкупните девизни побарувања и обврски. Ваквата структура е логична последица на високиот степен на валутна супституција присутен во домашната економија. Американскиот долар и понатаму е втора валута по застапеност во структурата на девизната компонента на билансите на банките. Сепак, во споредба со крајот на 2006 година се забележува намалување на неговото учество, наспроти порастот на девизната компонента во швајцарски франци.

Табела бр. 24

Валутна структура на девизната актива и девизната пасива

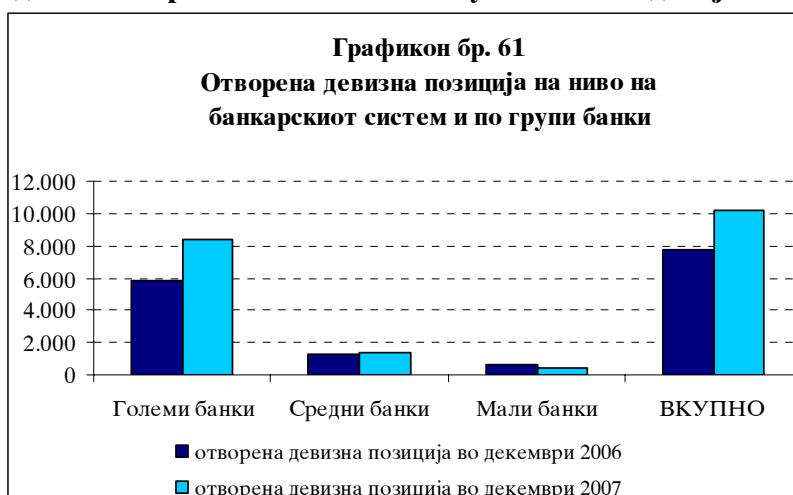
Валуту	Декември 2006		Декември 2007	
	Девизна актива	Девизна пасива	Девизна актива	Девизна пасива
Евро	84,7%	85,0%	86,8%	87,0%
Американски долар	10,3%	11,4%	8,2%	9,0%
Швајцарски франк	1,8%	1,6%	2,7%	2,2%
Останато	3,2%	2,0%	2,3%	1,8%
Вкупно	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Во текот на 2007 година продолжи трендот на реструктурирање на девизната актива, во правец на намалување на учеството на средствата пласирани кај домашни и странски банки, за сметка на порастот на побарувањата со девизна компонента пласирани кај клиенти (нефинансиски лица). Побарувањата од клиенти во девизи и со девизна клаузула, со годишни стапки на пораст од 29,9% и 49,5%, соодветно, се и најбрзо растечките ставки во рамки на вкупната актива со девизна компонента. За сметка на тоа, е присутно намалување на пласманите кај други банки од 2,7%. (Анекс бр. 15 - Структура на девизната актива со состојба на 31.12.2007 година на ниво на банкарскиот систем).

Девизните депозити на населението и понатаму имаат најголемо учество од 47,7% во вкупната девизна пасива и покрај зголемувањето на учеството на денарските депозити со девизна клаузула. Ваквите движења се резултат на изразениот годишен пораст од 111,3% на денарските депозити со девизна клаузула, пред се како резултат на зголемениот износ на овие депозити од еден клиент кај неколку банки. (Анекс бр. 15 - Структура на девизната пасива со состојба на 31.12.2007 година на ниво на банкарскиот систем).

3.4.1.Отворена девизна позиција

На крајот на 2007 година банкарскиот систем на Република Македонија имаше долга агрегатна отворена девизна позиција во износ од 10.169 милиони денари, што е 36,7% од сопствените средства. Притоа, долгата отворена девизна позиција беше карактеристична за сите валути. Како и во претходните периоди, најголем дел од отворената девизна позиција (82,8%) се должи на отворената девизна позиција во евра.

На годишна основа, учеството на отворената девизна позиција во евра, американски долари и швајцарски франци во вкупната отворена девизна позиција на ниво на банкарскиот систем бележи зголемување за сметка на намалувањето на учеството на отворената девизна позиција во останатите валути. Најголем годишен апсолутен пораст бележи отворената девизна позиција во евра (679 милиони денари или 7,9%), додека отворената девизна позиција во швајцарски франци забележа најголем релативен пораст од 185% (или 492 милиони денари).

Табела бр. 25

Валутна структура на отворената девизна позиција по групи банки

Валута	31.12.2006				31.12.2007			
	Големи банки	Средни банки	Мали банки	Цел банкарски систем	Големи банки	Средни банки	Мали банки	Цел банкарски систем
Евро	88,0%	60,6%	65,8%	82,4%	87,6%	77,5%	72,8%	85,8%
Американски долар	-0,1%	-3,7%	14,7%	0,7%	0,8%	-0,2%	6,6%	0,9%
Швајцарски франци	2,3%	5,0%	0,6%	2,6%	7,3%	7,7%	0,3%	7,0%
Останато	9,7%	38,1%	18,9%	14,4%	4,4%	14,9%	20,3%	6,3%
Вкупно :	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Од аспект на групите банки, поголеми структурни поместувања се забележуваат кај групата големи банки, чија отворена девизна позиција во швајцарски франци се зголеми за 439 милиони денари (групата големи банки учествуваше со 89,2% во вкупниот годишен пораст на отворената девизна позиција во швајцарски франци на

ниво на цел банкарски систем) или за 199% во однос на 31.12.2006 година. Повеќе од 66% од годишниот пораст на отворената девизна позиција во швајцарски франци, кај групата големи банки беше концентриран кај една банка, кај која беше забележан значителен пораст на девизната актива во швајцарски франци, односно на средствата пласирани кај домашни и странски банки и кредитите во швајцарски франци (девизните кредити и денарските кредити со девизна клаузула).

3.5. Ризик од несолвентност³²

Тековната капитална позиција на банките, во услови на релативно брза динамика и интензивирање на кредитната и вкупните финансиски активности, кои несомнено значат пораст на изложеноста на банките на различни ризици, претставува солиден апсорбер на загубите од евентуална материјализација на овие ризици. Зголемената добивка во работењето на банките во текот на 2007 година, претставува солидна основа за порастот на капиталната база на ниво на банкарскиот систем.

3.5.1. Сопствени средства

Сопствените средства на банките се карактеризираат со релативно едноставна структура. Тие на 31.12.2007 година изнесуваа 27.721 милиони денари, при што основниот капитал со учество од 92,1% имаше доминантна позиција во структурата на сопствените средства на банките. Најголем дел од основниот капитал (79,3%) се однесува на вредноста на обичните и некумулативните приоритетни акции и остварената премија на овие акции. Резервите на банките, кои се издвојуваат од оданочената добивка и служат за покривање на загубите кои произлегуваат од ризиците при работењето, зафаќаат 15,5%, финансискиот ефект од досегашното работење на банките (позитивен и негативен) зафаќа 6,4% од основниот капитал, додека останатите позиции имаат минорно значење во формирањето на основниот капитал на банките. На големината на дополнителниот капитал 1 најголемо влијание имаат субординираните инструменти на банките со учество од 90,8%. Наспроти тоа, учеството на овие инструменти во сопствените средства изнесува само 8,7%.

Табела бр. 26

Структура на сопствените средства на банките, на 31.12.2007 година

во милиони денари

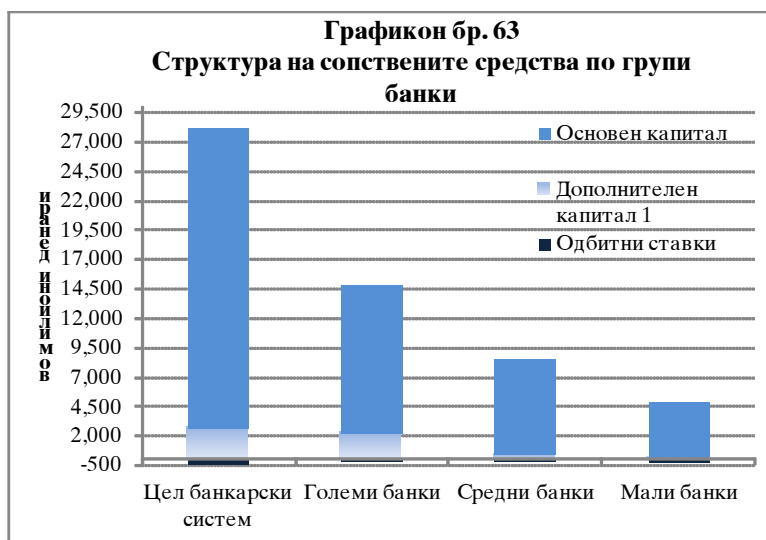
	Цел банкарски систем	Големи банки	Средни банки	Мали банки
Сопствени средства	27,721	14,656	8,480	4,586
Основен капитал	25,534	12,624	8,149	4,761
- Уплатени и запишани обични и некумулативни приоритетни акции и премија по акции	20,237	8,338	7,101	4,798
- Резервен фонд	3,950	2,604	1,073	272
- Добивка/Загуба *	1,645	1,737	66	-158
Дополнителен капитал 1	2,642	2,209	347	86
- Субординирани инструменти	2,399	2,007	306	86
Одбитни ставки од основен капитал и дополнителен капитал 1	455	177	17	261

* Добивката/Загубата се однесува на тековната добивка/загуба и задржаната добивка намалени за акумулираната загуба од претходни години

³² Во декември 2007 година, со донесувањето на Одлуката за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот (Сл весник на РМ бр. 159/2007 и 32/2008) беше извршена квалитативна промена на начинот на пресметка на сопствените средства, активата пондерирана за ризици и стапката на адекватност на капиталот.

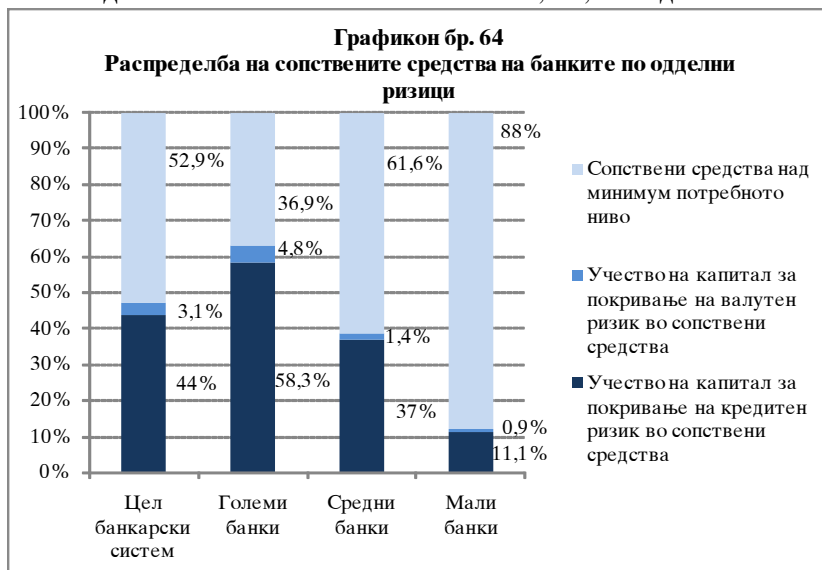
Доминантната позиција на групата големи банки се потврдува и од аспект на дистрибуцијата на капиталната база. Имено, на 31.12.2007 година на групата големи банки ѝ припаѓаат 52,9% од вкупните сопствени средства, на средните банки - 30,6%, а на малите банки 16,5%.

Релативно едноставната структура на сопствените средства, присутна на ниво на банкарскиот систем, е карактеристична и за сите групи банки. Имено, над 85% од сопствените средства на одделните групи банки отпаѓаат на основниот капитал. Останатите позиции од сопствените средства имаат многу мало учество во структурата, со исклучок на групата големи банки каде субординираните инструменти формираат 13,7% од сопствените средства.

Распределбата на сопствените средства на банките по одделни ризици, покажува дека банките поседуваат доволно сопствени средства за покривање на ризиците и дека постои простор за преземање на дополнителни активности. Така, 52,9% од сопствените средства на целиот банкарски систем се над потребното ниво за покривање на преземените ризици.

Притоа, потребното ниво за покривање на кредитниот ризик се пресметува како 8% од активата пондерирана според кредитниот ризик, додека потребното ниво за покривање на валутниот ризик се пресметува како 8% од активата пондерирана според валутниот ризик. Кај одделните групи банки, најголемо ниво (88%) на сопствени средства над минимум потребните, постои кај групата мали банки што упатува на заклучокот за нивна висока капитализираност во однос на тековниот обем на активности, што се рефлектира и на нивната релативно пониска профитабилност. Капиталот за покривање на кредитниот ризик на сите банки зафаќа 44% од вкупните сопствени средства, наспроти маргинално учество на капиталот за покривање на валутниот ризик (3,1%). Во изминатите неколку години е присутен тренд на зголемување на учеството на капиталот за покривање на кредитен ризик во сопствените средства (2006 год. - 40,2% ; 2005 год.-33,5%, 2004 год.-30,4%), како резултат на интензивираната кредитна активност на банките. Таквиот однос меѓу капиталот за покривање на кредитниот ризик и капиталот за покривање на валутниот ризик е карактеристичен и за одделните групи банки.

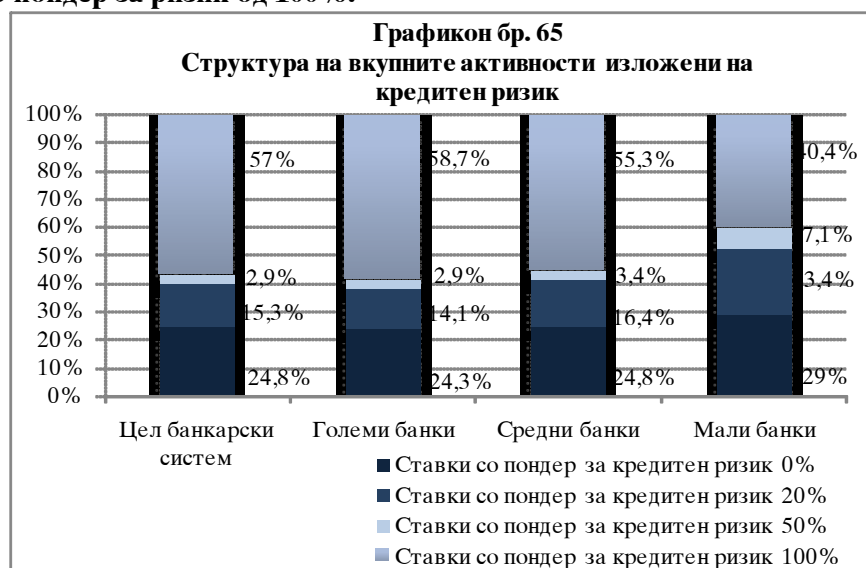
3.5.2. Актива пондерирана според ризици

Активата пондерирана според ризиците на крајот од 2007 година изнесуваше 163.069 милиони денари и беше резултат на активата пондерирана според кредитниот ризик и активата пондерирана според валутниот ризик.

Активата пондерирана за кредитен ризик на 31.12.2007 година изнесуваше 152.375 милиони денари и со учество од 93,4% имаше пресудно влијание во формирањето на вкупната актива пондерирана за ризик. Во рамки на активата пондерирана за кредитен ризик доминантен дел (85,2%) се однесува на билансната актива пондерирана за кредитен ризик. На крајот на 2007 година, капиталот потребен за покривање на кредитниот ризик, кој е рефлексција на оваа структура и ниво на активата пондерирана за кредитен ризик, изнесуваше 12.190 милиони денари.

Структурата на активата пондерирана според кредитен ризик, на ниво на банкарскиот систем, како и на ниво на одделните групи банки, упатува на доминантно учество на позициите со пондер за ризик од 100%.

Притоа, во рамки на билансната актива доминираат побарувањата на банките по основ на кредити и камати, додека во вонбилансната актива доминантно место имаат непокриените акредитиви и гаранции и неискористените лимити по основ на тековни сметки и кредитни картички. Најголем удел во

формирањето на билансната актива пондерирана за кредитен ризик има активата со пондер за ризици од 100%, која зафаќа 79,1% од вкупната билансна актива пондерирана за кредитен ризик, односно 67,3% од вкупната актива (билансна и вонбилансна) пондерирана според кредитниот ризик. На ниво на одделните групи банки, генерално е присутна идентична структура. Единствено се забележува извесно отстапување кај групата мали банки каде активата со пондери за ризик 0% и 20%, зазема поголем дел од вкупната актива пондерирана за кредитен ризик. Ваквата состојба е рефлексција на ниското учество на оваа група банки во финансиското посредување и кредитните активности.

Активата пондерирана за валутен ризик на крајот од 2007 година изнесуваше 10.695 милиони денари, што е само 6,6% од вкупната актива пондерирана за ризици. Притоа, таа во целост произлегува од агрегатната девизна позиција, додека нето-позицијата во злато нема никаков удел во нејзиното формирање. Капиталот потребен за покривање на валутниот ризик на крајот на 2007 година изнесуваше 856 милиони денари и се добива главно како резултат на агрегатната долга девизна позиција на банките.

3.5.3. Адекватност на капиталот

Банкарскиот систем на Република Македонија се карактеризира со релативно високо ниво на адекватност на капиталот. Така на крајот на 2007 година стапката на

адекватност на капиталот на ниво на сите банки изнесуваше 17%, што е намалување за 1,3 процентни поени во споредба со крајот на 2006 година. Намалувањето во најголем дел се јавува како резултат на продолжениот процес на реструктурирање на активата на банките во правец на пораст на учеството на активата со повисок пондер на ризик, која воедно генерира и повисок каматен принос.

На ниво на одделните групи банки се забележуваат значителни разлики во нивото на адекватноста на капиталот. Најниска стапка на адекватност на капиталот е присутна кај групата големи банки, додека највисока адекватност на капиталот е присутна кај малите банки. Ваквата појава е во директна корелација со нивото на кредитна активност на одделните групи банки од една страна, наспроти структурата на нивните извори на финансирање од друга страна.

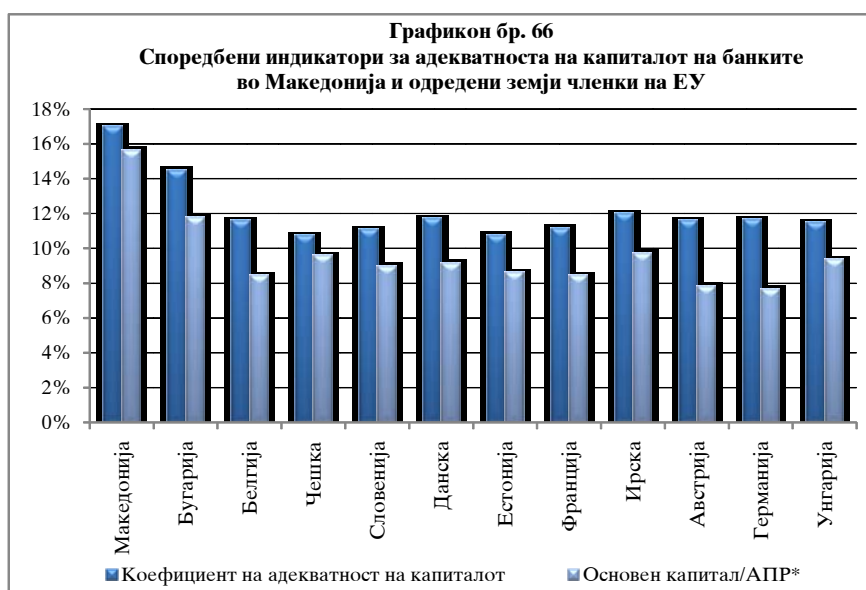
Табела бр. 27

Показатели за адекватноста на капиталот, според групи банки

Индикатори	Цел банкарски систем	Големи банки	Средни банки	Мали банки
Сопствени средства/актива пондерирани за ризиците (CAR > 8%)	17,0%	12,7%	20,9%	66,8%
Сопствени средства/актива пондерирани за кредитен ризик	18,2%	13,7%	21,7%	72,2%
Сопствени средства/актива пондерирани за валутен ризик	259,2%	168,9%	562,4%	898,1%
Активна пондерирани според кредитен ризик/активна пондерирани според ризиците	93,4%	92,5%	96,3%	92,6%
Активна пондерирани според валутен ризик/активна пондерирани според ризиците	6,6%	7,5%	3,7%	7,4%
Основен капитал/активна пондерирани за ризици (Tier 1 ratio)	15,7%	10,9%	20,0%	69,4%

Како рефлексija на ниското учество на активата пондерирани за валутен ризик во вкупната активна пондерирани за ризици, стапката на адекватност на капиталот во најголем дел е резултат на односот меѓу сопствените средства и активата пондерирани за кредитен ризик. На истиот заклучок упатува и анализата на стапката на адекватност на капиталот на ниво на одделните групи банки. Притоа, поради доминацијата на основниот капитал во рамки на вкупните сопствени средства на банките, се забележува голем степен на блискост на стапката на адекватност на капиталот и т.н. Tier 1 ratio, што е особено карактеристично за групата средни и групата мали банки.

Генерално, банкарскиот систем во Република Македонија се карактеризира со релативно висока стапка на адекватност на капиталот, што се потврдува преку споредбата со банкарските системи на одредени земји од ЕУ³³. Така, банкарските системи на сите анализирани

* АПР - Активна пондерирани за ризици

³³ Извор: Извештај за стабилноста на банкарскиот сектор на ЕУ (ЕЦБ), ноември 2007 година. Податоците за земјите членки на ЕУ се однесуваат за 2006 година.

земји од ЕУ, со исклучок на Бугарија, се карактеризираат со стапка на адекватност на капиталот под 12%. Разликата во висината на адекватноста на капиталот на банките во Република Македонија во однос на банкарските системи на земјите од ЕУ се должи на нивното релативно високо ниво на капитализираност наспроти нивото на финансиското посредување кое тие го остваруваат.

Споредбата со банкарските системи на земјите од опкружувањето упатува на релативно слични нивоа на адекватност на капиталот (14% во Хрватска, 18,1% во Албанија, 21,3% во Црна Гора и 24,7% во Србија). Оттука, произлегува заклучокот дека генерално, на ниво на целиот банкарски систем сеуште постои доволен обем на капитална база за поддршка на натамошното интензивирање на кредитната активност на банките, но со различен интензитет и обем, имајќи го предвид различното ниво на стапката на адекватност на капиталот на одделните групи банки.

Стрес - тест анализа на стабилноста на банкарскиот систем на хипотетички шокови - состојба на 31.12.2007 година

Резултатите од стрес-тест анализата упатуваат на задоволително ниво на отпорност на банкарскиот систем на изолиран кредитен шок, како и различни комбинации на хипотетички шокови на кредитен, каматен и девизен ризик. Притоа, стрес-тест анализата спроведена со состојба на 31.12.2007 година се темели на шест хипотетички сценарија, кои се непроменети во однос на претходните квартали.

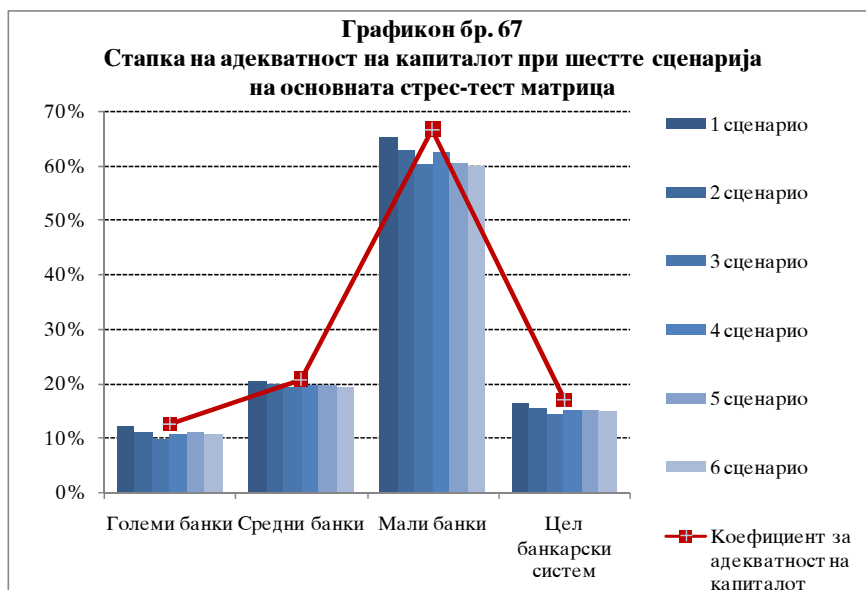
Евентуалното изложување на банкарскиот систем на изолиран кредитен шок (примена на три сценарија за изолиран кредитен шок, кои подразбираат зголемување на кредитната изложеност класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ за: 10%, 30% и 50%) би предизвикало намалување на стапката на адекватност на капиталот на 16,5%, 15,4% и 14,4%, соодветно.

Следната симулација, која подразбира комбинација на кредитен и каматен шок (зголемување на кредитната изложеност во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ за 30% и пораст на домашните каматни стапки за 5 процентни поени) доведува до намалување на стапката на адекватност на капиталот на банкарскиот систем за 1,8 процентни поени.

Комбинацијата на кредитен и девизен шок (зголемување на кредитната изложеност во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ за 50% и депрецијација на девизниот курс на денарот во однос на еврото и американскиот долар за 20%) би предизвикала пад на стапката на адекватност на капиталот на банкарскиот систем на 15,3%.

При најекстремното сценарио, кое претставува комбинација на хипотетички шокови на страната на кредитниот ризик, девизниот ризик и ризикот на каматна стапка (зголемување на кредитната изложеност во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ за 50%, депрецијација на девизниот курс на денарот во однос на еврото и американскиот долар за 20% и зголемување на домашните каматни стапки за 5 процентни поени), коефициентот на адекватност на капиталот на банкарскиот систем би изнесувал 15,1%.

На ниво на одделните групи банки ниту едно од овие сценарија не предизвикува намалување на стапката на адекватност на капиталот под 8%. Истовремено, не се доведува во прашање солвентната позиција на ниту една банка. Притоа, најизразено намалување на стапката на адекватност на капиталот кај групите големи и средни банки е

присутно по примената на третото сценарио за изолиран кредитен шок (зголемување на кредитната изложеност во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ за 50%), додека кај групата мали банки најизразен негативен ефект е присутен по примената на шестото сценарио. Истовремено, како резултат на изразената кредитна активност и најниското ниво на адекватност на капиталот и пред спроведувањето на сите шест симулации, најниска адекватност на капиталот по спроведувањето на стрес-тест анализата се забележува кај групата големи банки. Ова е особено изразено при примената на сценаријата за изолиран кредитен шок, што упатува на заклучок дека кај оваа група банки постои релативно поизразена изложеност на кредитен ризик. Во таа смисла се "охрабруваат" сите, а особено големите банки и банките со изразена динамика на кредитната активност на редовна основа, да обрнат посебно внимание на спроведувањето на стрес-тест анализа на сензитивноста на банката на кредитен ризик.

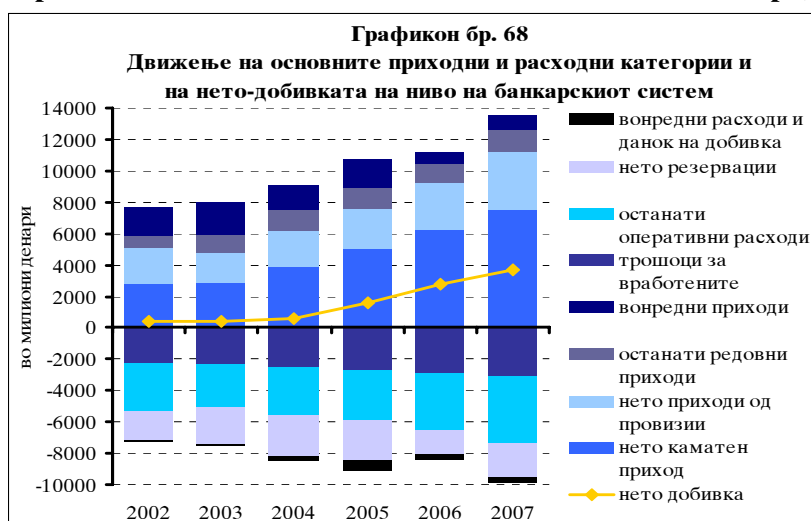
3.6. Профитабилност

Континуираниот раст на обемот на активности на банките, проследен со намалување на нивниот профил на ризичност и поволниот макроекономски амбиент, кој особено беше изразен во првата половина од 2007 година, овозможува во текот на претходната година, банките да го одржат трендот на подобрување на профитабилноста и ефикасноста во работењето. Значителниот обемот на остварена добивка во 2007 година, на банките им создава можност, покрај обезбедување на соодветен поврат за своите акционери преку исплата на дивиденди, да ја зголемат и својата капитална база, а со тоа да обезбедат основа за понатамошен динамичен раст и повисок степен на сигурност и стабилност во натамошното работење. Ова уште повеќе добива на значење имајќи ја предвид изразената променливост и турбуленции на меѓународните финансиски пазари. Неизвесноста предизвикана од движењата на меѓународните каматни стапки со кои се индексирани обврските на банките по основ на позајмици, инфлаторните притисоци во Република Македонија кои започнаа во втората половина на 2007 година, нагорниот тренд на основните домашни каматни стапки, во крајна линија, можат да предизвикаат негативен притисок врз нето-каматниот приход како основна приходна компонента, зголемување на ризиците поврзани со квалитетот на кредитното портфолио и неостварување на посакуваниот раст на обемот на активности, што би имало одраз и врз профитабилноста на банките.

3.6.1. Структура на приходите и расходите и показатели за профитабилноста и ефикасноста во работењето

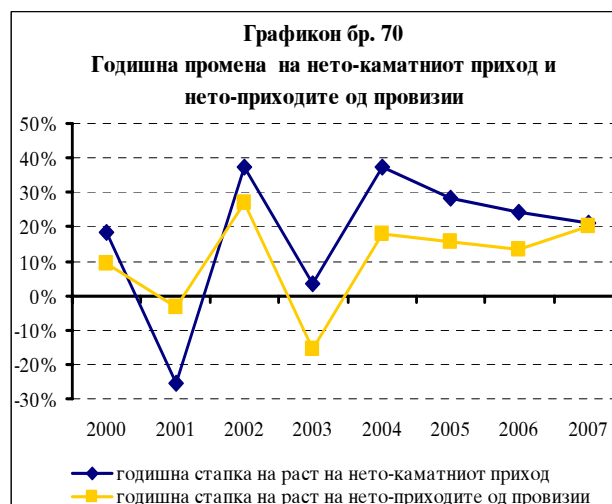
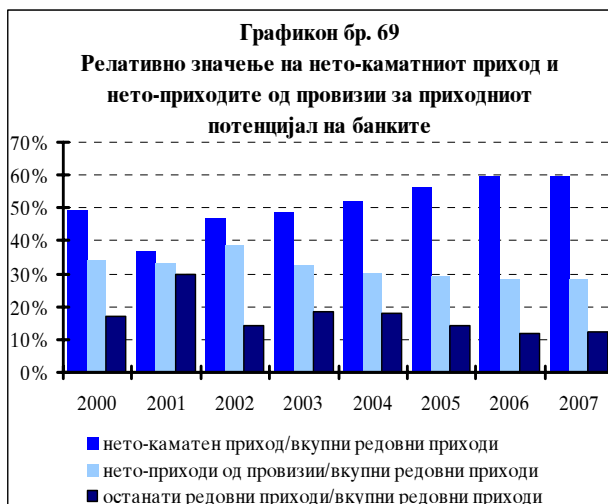
Во 2007 година, вкупната добивка на ниво на банкарскиот систем изнесуваше 3.650 милиони денари и во споредба со 2006 година се зголеми за 850 милиони денари, односно за 30,4%.

Остварената добивка, главно беше детерминирана од растот на остварените приходи од редовни банкарски активности и од континуираното подобрување на ефикасноста во работењето. Притоа, четиринаесет банки забележаа добивка од своето работење, а загуба прикажаа четири банки кои на крајот од 2007

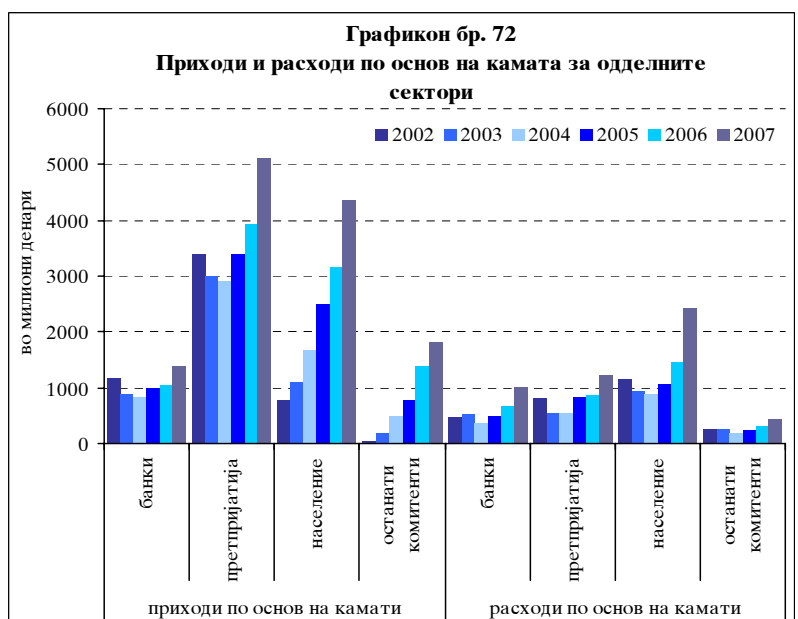
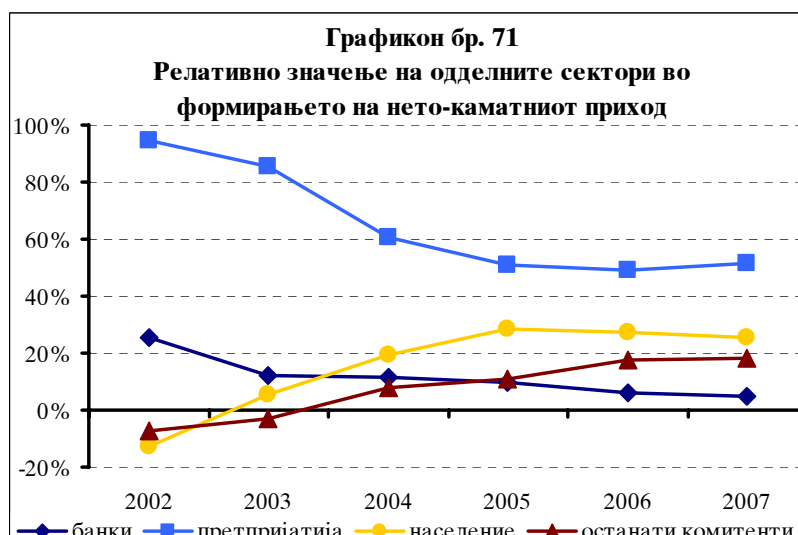

година, опфаќаа 2,6% од вкупната актива на ниво на банкарскиот систем. Позитивните остварувања на банкарскиот систем во текот на 2007 година, се пресликани и во работењето на поединечните групи банки. Имено, сите групи банки во 2007 година

прикажаа добивка во своето работење. Групата големи банки ја задржа својата доминантна позиција во банкарскиот систем, генерирајќи 73,2% од агрегираниот финансиски резултат на банките. Групите средни и мали банки учествуваа со 26,4% и 0,4%, соодветно, во вкупната добивка на ниво на банкарскиот систем.

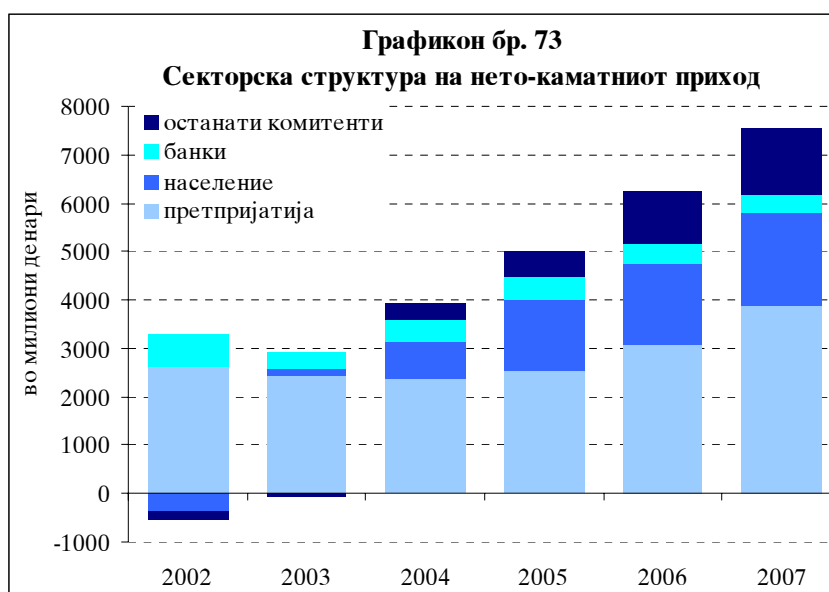
Главен двигател на профитабилното работење на банките во 2007 година, беа приходите од редовно работење кои генерираа 93,4% од вкупниот приход на банките. Овие приходни компоненти забележаа годишна стапка на раст од 21%, што е за 2,5 процентни поени повеќе во однос на стапката на пораст во 2006 година. Во структурата на редовните приходи во 2007 година, доминантна компонента, со учество од 59,7%, беше нето-каматниот приход, кој во 2007 година забележа годишна стапка на раст од 21,2% и генерираше 60,2% од годишниот пораст на вкупните редовни приходи. Втора ставка по значење во креирањето на приходите на банкарскиот систем и понатаму останаа нето-приходите од провизии, кои на годишна основа забележаа пораст од 20,0% и учествуваа со 27,1% во вкупниот годишен пораст на редовните приходи. Како резултат на овие движења, во 2007 година продолжи трендот на зголемување на релативното значење на нето-каматниот приход во

структурата на приходите на банките, за сметка на намалувањето на релативното учество на нето-приходите од провизии и останатите приходи. Главен двигател на овој процес беше интензивниот раст на кредитната активност во изминатиот период, проследен со континуиран процес на конверзија на нископриносните средства во високоприносни средства, во услови кога банките незначително, или воопшто не вршеа други финансиски активности кои генерираат некаматни приходи. Збогатувањето на палетата на банкарски производи, почнувањето со вршење нови активности, подобрувањето на процесите за управување со ризици, би требало да донесе проширување на изворите на приходи, а со тоа и дополнителен простор за зголемување на ценовната конкуренција во банкарскиот систем.

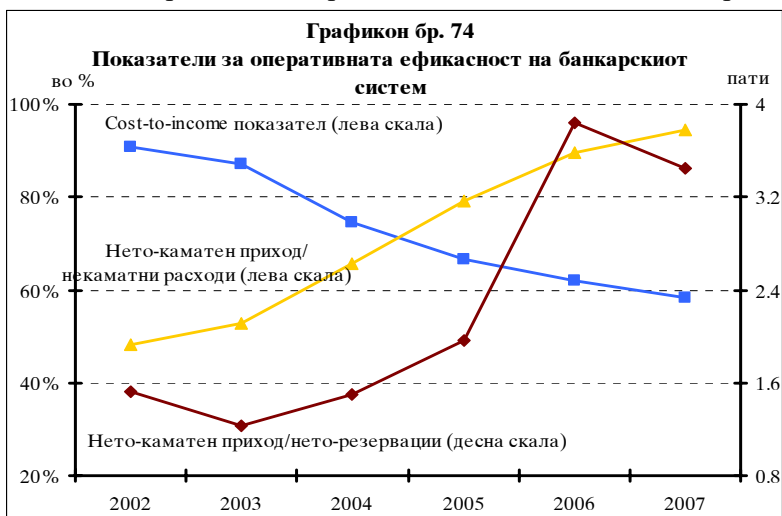
Во 2007 година продолжи трендот на умерено намалување на учеството на нето-каматниот приход остварен од банки, за сметка на зголемување на учеството на нето-каматниот приход остварен од претпријатија, население и останати клиенти. Овој тренд на промена на структурата на нето-каматниот приход според секторот, се должи на континуираните структурни промени на активата на банкарскиот систем, во насока на зголемување на учеството на кредитите на нефинансиски лица, за сметка на

намалување на учеството на пласманите во странски банки. Имено, структурните промени на активата, особено растот на кредитите и инвестирањето во државни записи и државни обврзници, детерминираа приходите од камати остварени од населението, претпријатијата и од останатите клиенти во изминатите неколку години да имаат

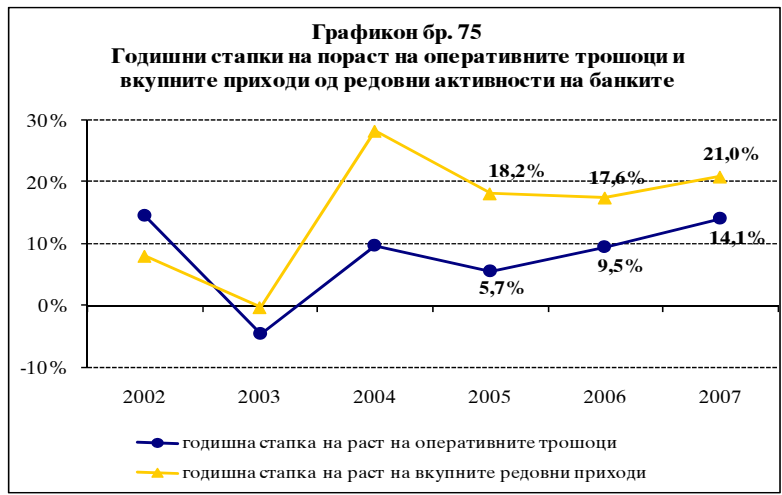

подинамичен раст во споредба со растот на приходите од камати остварени од банки. Од друга страна, свое влијание во менувањето на секторската структура на нето-каматниот приход имаа и промените во структурата на изворите на финансирање на банките, особено растот на долгорочните позајмици и субординираните депозити од странство, чиј трошок зависи од движењата на референтните каматни стапки на меѓународните финансиски пазари. Во текот на 2007 година, беше присутна дивергентност во движењата на каматните стапки на домашниот пазар на пари и на референтните каматните стапки на меѓународните финансиски пазари. Тоа од своја страна, детерминираше расходите за камати на банки, во 2007 година да растат со поголема динамика во споредба со изминатите години. Поголемата застапеност на позајмиците од странство, во услови на зголемена неизвесност на меѓународните финансиски пазари, уште повеќе ќе го зголеми значењето на овие расходи за камати. Сепак, сеуште највисок апсолутен износ на приходите и расходите по основ на камати се јавува кај секторот претпријатија и доминантен дел од нето-каматниот приход се формира од работењето со овој сектор.

Во 2007 година продолжи трендот на подобрување на показателите за оперативната ефикасност на банките. Оперативните трошоци бележат годишен пораст од 912 милиони денари, односно за 14,1%. Во текот на 2007 година, трошоците за вработени и трошоците за услуги останаа доминантни ставки во структурата на оперативните трошоци со учество од 41,9% и 20,0%, соодветно и генерираа 27,6% и 23,4%, соодветно, од вкупниот пораст на оперативните трошоци. Притоа, исто како и во изминатите неколку години,

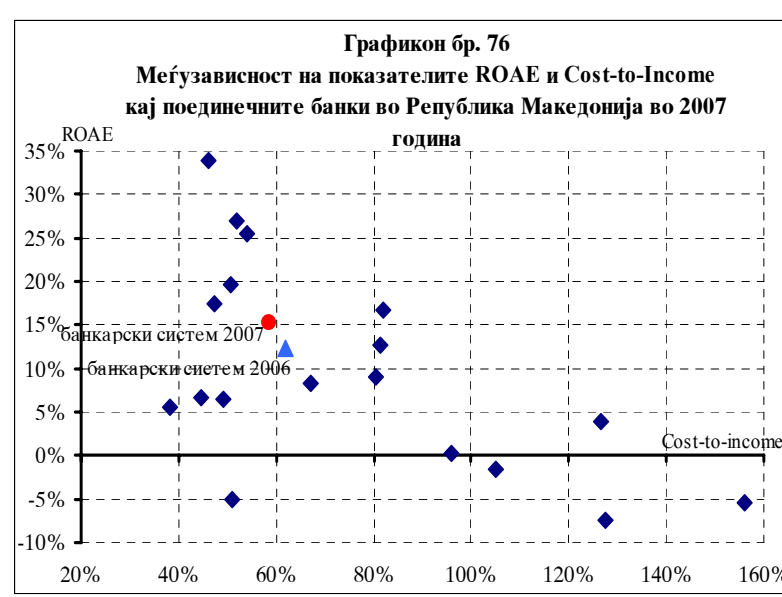

годишниот раст на оперативните трошоци беше поумерен во споредба со растот на приходните категории, што доведе до подобрување на показателот за односот меѓу оперативните трошоци и вкупните редовни приходи (т.н. cost-to-income показател), кој на годишна основа се намали за 1,6 процентни поени и на крајот на 2007 година изнесуваше 58,4%. Воедно, покриеноста на некаматните расходи со нето-каматниот приход на годишна основа, исто така, се зголеми за 4,8 процентни поени и на крајот од 2007 изнесуваше 94,5%.

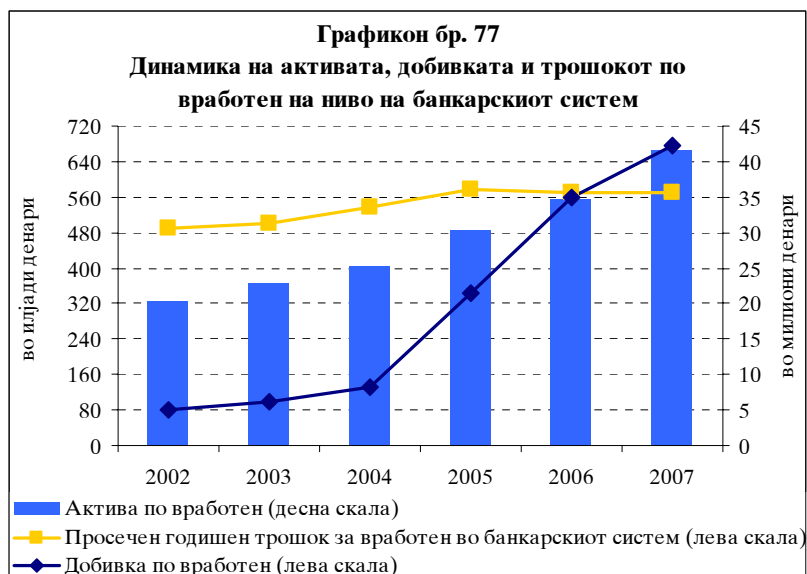
Во 2007 година продолжи трендот на подобрување на показателите за оперативната ефикасност на банките. Оперативните трошоци бележат годишен пораст од 912 милиони денари, односно за 14,1%. Во текот на 2007 година, трошоците за вработени и трошоците за услуги останаа доминантни ставки во структурата на оперативните трошоци со учество од 41,9% и 20,0%, соодветно и генерираа 27,6% и 23,4%, соодветно, од вкупниот пораст на оперативните трошоци. Притоа, исто како и во изминатите неколку години,

И покрај трендот на подобрување на оперативната ефикасност во банкарскиот систем во Република Македонија, сеуште постои простор за понатамошно подобрување по одделни банки. Имено, постои значителна меѓузависност на големината на „cost-to-income“ показателот и повратот на просечниот капитал, при што во банкарскиот систем на Република Македонија постојат неколку банки кои покажуваат исклучително мала ефикасност во работењето, изразена преку висока вредност на „cost-to-income“ показателот, а истовремено се и во зоната на непрофитабилно работење. Според тоа, идните

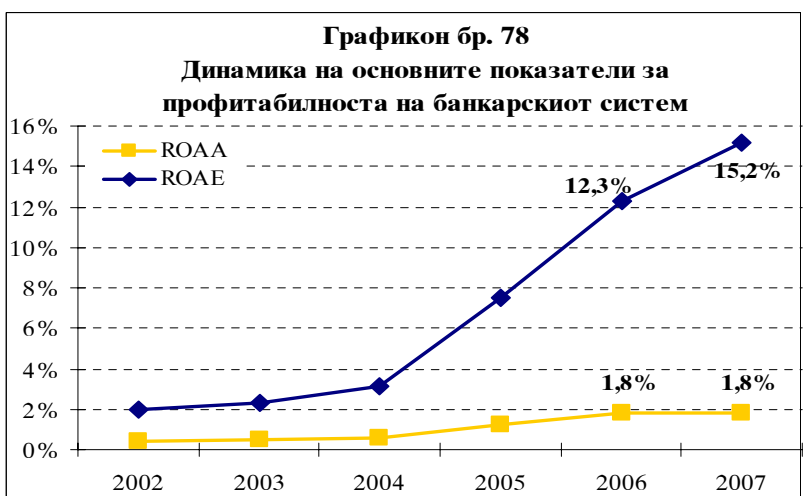

перформанси на банките и нивното профитабилното работење се во директна зависност од способноста на менаџментот да ги контролира оперативните трошоци и да ги одржува во планирани рамки.

Растот на активата и на добивката која ја остварија банките во Република Македонија, предизвика подобрување и на показателите за продуктивноста во банкарскиот систем. Имено, на крајот од 2007 година, за прв пат во последните години, добивката по вработен на ниво на банкарскиот систем е поголема од просечниот годишен трошок по вработен³⁴. Воедно и активата по вработен продолжи да се зголемува и во 2007 година забележа пораст за 19,7% во однос на крајот од 2006 година.

Растот на добивката во 2007 година, придонесе повеќето показатели за профитабилноста на ниво на банкарскиот систем да забележат подобрување. Така, показателот за повратот на просечниот капитал (ROAE) на крајот на 2007 година изнесуваше 15,2% и забележа подобрување за 2,9 процентни поени во споредба со 2006 година, додека показателот за повратот на просечната актива (ROAA), во услови на интензивен раст на активностите, се задржа на истото ниво од 2006 година. Трендот на подобрување на показателите за профитабилноста на ниво на банкарскиот систем е пред сè предизвикан од позитивните движења на овие показатели кај групата големи банки. Имено, кај групата големи банки, сите показатели за профитабилноста и ефикасноста бележат подобрување споредено со 2006 година. Наспроти оваа група банки, кај групите средни и мали банки, се забележува умерено влошување на показателите за профитабилноста во работењето. Кај групата средни банки главната причина за намалувањето на профитниот потенцијал беше изразениот раст на оперативните расходи и влошувањето на показателите за оперативната ефикасност. Групата мали банки, пак од своја страна, заради малиот обем на активности и намалувањето на релативното значење во рамки на вкупниот банкарски систем, бележи намалување на остварените приходи, а со тоа и намалување на профитабилноста. Сепак, **позитивната динамика во перформансите на групата големи**

³⁴ Како трошок за вработен се подразбираат трошоците за плати, трошоците за придонеси од плати и различни други трошоци врз основа на колективни договори.

банки, на ниво на банкарскиот систем овозможи амортизирање на ефектите од влошувањето на показателите за профитабилноста кај групите средни и мали банки.

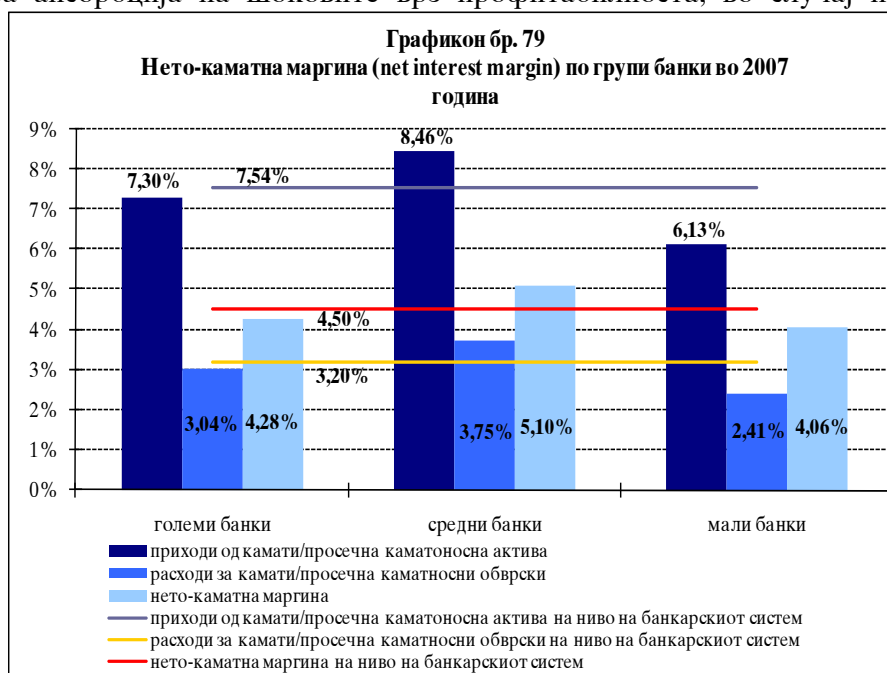
Табела бр. 28

Показатели за профитабилноста и ефикасноста во работењето на банките

Показател	Банкарски систем		Големи банки		Средни банки		Мали банки	
	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007
Стапка на поврат на просечна актива (ROAA)	1,8%	1,8%	1,8%	2,0%	2,2%	1,8%	0,4%	0,1%
Стапка на поврат на просечни сопствени средства (ROAE)	12,3%	15,2%	19,6%	24,5%	12,9%	12,1%	1,1%	0,3%
Cost-to-income показател	62,0%	58,4%	57,2%	52,3%	63,5%	68,3%	86,8%	74,3%
Некаматни расходи/вкупни редовни приходи	63,6%	60,3%	58,5%	54,1%	65,4%	69,9%	87,9%	77,0%
Трошоци за плати/вкупни редовни приходи	26,2%	23,2%	24,6%	21,4%	26,8%	25,5%	33,5%	30,4%
Резервации за потенцијални загуби/нето каматен приход	26,0%	29,0%	32,4%	31,2%	11,7%	18,7%	27,8%	62,7%
Нето каматен приход/просечна актива	4,0%	3,8%	3,7%	3,7%	4,9%	4,3%	3,4%	3,3%
Нето каматен приход/вкупни редовни приходи	57,1%	57,0%	56,4%	58,4%	63,1%	56,7%	46,5%	44,9%
Нето каматен приход/некаматни расходи	89,7%	94,5%	96,4%	107,9%	96,5%	81,1%	52,9%	58,3%
Финансиски резултат/вкупни редовни приходи	25,6%	27,5%	27,7%	31,8%	28,9%	23,9%	5,9%	1,8%
Број на вработени	5.010	5.390	2.726	2.831	1.413	2.142	871	417
Активна по вработен (во милиони денари)	34,75	41,50	42,23	53,03	29,28	28,74	20,24	28,69
Финансиски резултат по вработен (во милиони денари)	0,56	0,68	0,70	0,94	0,58	0,45	0,08	0,04

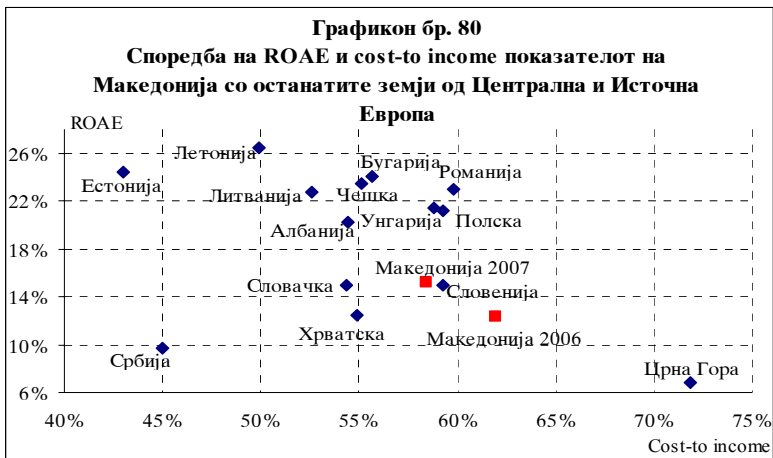
Износот на каматоносни средства на банките во Република Македонија, генерално е над износот на каматоносните обврски, што овозможува остварување на адекватен износ на нето-каматна маргина за покривање на некаматните расходи на банките. Тоа од своја страна, создава простор за стеснување на каматните распони и поголем капацитет за апсорпција на шоките врз профитабилноста, во случај на неочекувани

движења на каматните стапки, особено на оние на страната на обврските. Нето-каматната маргина во 2007 година, на ниво на банкарскиот систем изнесуваше 4,5 процентни поени. По поединечни групи банки, највисока нето-каматна маргина во 2007 година, во износ од 5,1 процентни поени, оствари групата

средни банки и е единствена група банки со нето-каматната маргина над просечната вредност на вкупниот банкарски систем. Воедно, каматоносната актива на оваа група банки генерира релативно најголем приход. Каматоносната актива на групата мали банки генерира најмал релативен приход, но истовремено и каматоносните обврски на оваа група се со најниска цена, односно создаваат релативно најмали расходи по основ на камата.

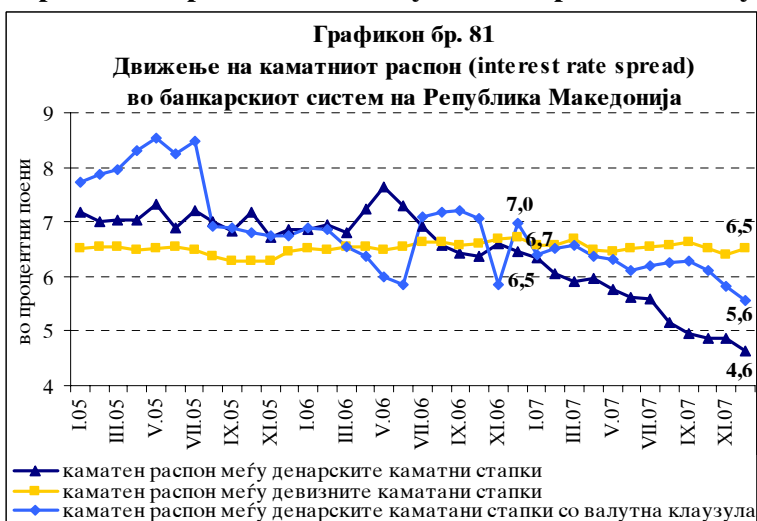
Подобрувањето на профитабилноста и ефикасноста, ги приближи банките во Република Македонија кон банките од земјите од регионот и од Централна и Источна Европа³⁵. Имено, банкарскиот систем на Република Македонија постепено се доближува до вредностите на повратот на капиталот и на показателот cost-to-income карактеристични за банкарските системи на дел од анализираниите земји. Во споредба со земјите од опкружувањето, банкарскиот систем на Република Македонија бележи повисока стапка на поврат на капиталот од Хрватска, Србија и Црна Гора, а е на идентично ниво со Словенија. Притоа, се забележува дека овој процес на приближување на вредностите на индикаторите за профитабилноста и ефикасноста, е со поизразена динамика кај показателот ROAE, во споредба со показателот cost-to-income.

Сепак, генерално може да се забележи дека земјите од Балтичкиот регион и од Централна Европа имаат подобри показатели за профитабилноста, споредено со земјите од Балканот. Оттука, постои значителен простор за понатамошно подобрување на профитабилноста и во банкарскиот систем на Република Македонија, особено ако банките кои сеуште се на marginите од профитабилноста успеат во следниот период да постигнат ниво на активности кои ќе бидат соодветни за постигнување на подобри финансиски резултати.

3.6.2. Движење на каматните стапки и каматниот распон

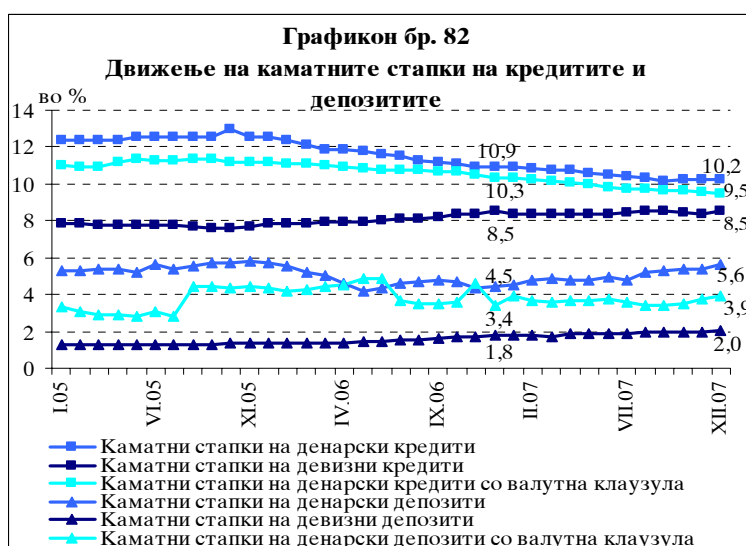
Во текот на 2007 година продолжи трендот на стеснување на распонот меѓу пондерираниите активни и пасивни каматни стапки³⁶ (interest rate spread). Тоа беше подеднакво предизвикано од континуираното намалување на каматните стапки на кредитите, но и од зголемувањето на каматните стапки на депозитите, особено во текот на втората половина на 2007 година. Овие движења на каматните стапки, иако со различен интензитет, беа присутни и кај денарските и кај девизните каматни стапки. Намалувањето на каматните

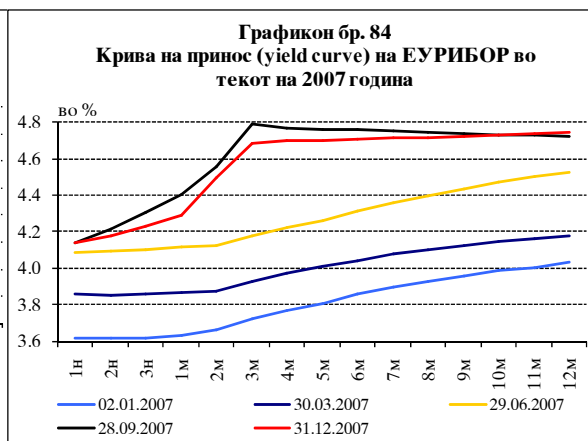
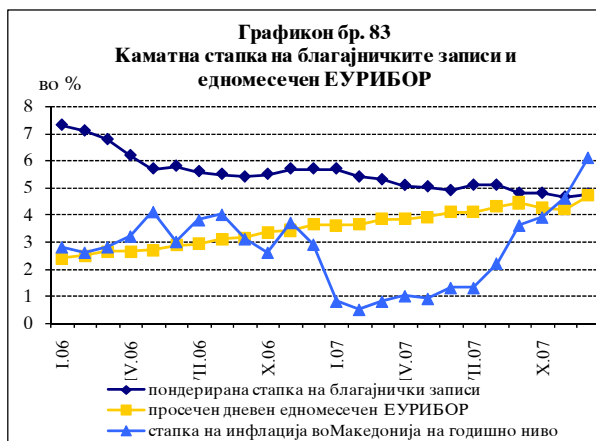
³⁵ Показателите за анализираниите земји се за 2006 година и се пресметани врз основа на финансиски извештаи подготвени согласно со меѓународните стандарди за финансиско известување (МСФИ), со исклучок на податоците за Унгарија кои се пресметани врз основа на финансиски извештаи подготвени според локални сметководствени политики и стандарди.

³⁶ Пондерираниата активна каматна стапка е просечната стапка на кредитите на сите сектори и за сите рочности, а пондерираниата пасивна каматна стапка е просечната стапка на депозитите на сите сектори и за сите рочности. Притоа, пондерираниите активни и пондерираниите пасивни каматни стапки одделно се прикажуваат според валутата на кредитите или депозитите, при што каматниот распон на денарските каматни стапки ги вклучува и каматните стапки на кредитите и депозитите со валутна клаузула.

стапки на кредитите, иако со помал интензитет отколку во 2006 година, беше евидентно и во 2007 година, при што поизразено беше кај денарските кредити и денарските кредити со валутна клаузула, за разлика од каматните стапки на девизните кредити кои беа поконстантни во своето движење. Каматните стапки на депозитите генерално имаа нагорен тренд и покажаа поголем степен на чувствителност на макроекономските движења

во домашната економија и на меѓународните финансиски пазари во втората половина од 2007 година. И покрај намалувањето на стапките на благајничките записи во текот на претходната година, сепак зголемувањето на годишната стапка на инфлацијата во последниот квартал од 2007 година, влијаеше каматните стапки на денарските депозити да манифестираат нагорен тренд, што воедно е и потврда за зголемувањето на конкуренцијата во банкарскиот систем. Од друга страна, зголемувањето на каматните стапки на меѓународните финансиски пазари, во банкарскиот систем на Република Македонија предизвика нагорен тренд на девизните каматни стапки на депозитите, но истовремено предизвика одредено ограничување за понатамошно поизразено намалување на каматните стапки на девизните кредити. Кризата на финансиските пазари (пред сè на хипотекарниот пазар и пазарот на структурни производи) во САД, предизвика негативни последици и турбуленции и на европските финансиските пазари, што во услови на порестриктивна монетарна политика во Еврозоната (мотивирана од засилениот инфлаторен притисок во втората половина на 2007 година), за последица имаше зголемување на неизвесноста меѓу пазарните учесници, раст на каматните стапки и корекции на ценовните нивоа на финансиските инструменти. Овие случувања, иако немаа директни финансиски последици за банките во Република Македонија, поради отсуството на изложеност кон хипотекарните пазари во САД и кон европските берзи, сепак можат да имаат индиректни негативни последици, изразени со зголемување на трошоците за користење на странските извори на финансирање или пак, евентуално зголемување на премиите за ризик. Тоа пак, од своја страна, сигурно ќе предизвика потреба од зголемување на каматните распони, мотивирано од одржувањето на постигнатото ниво на профитабилност.

Сепак, треба да се има предвид дека во последниот квартал од 2007 година дојде до стабилизација во движењето на каматните стапки на меѓународните финансиски пазари, па дури и кривата на принос на ЕУРИБОР-от доби водорамен тек (flattening), што е присутно и на почетокот од 2008 година. Ова укажува на очекувањата на пазарните учесници за намалување на краткорочните каматни стапки во Еврозоната, што ако се случи би имало ефекти врз движењето на девизните каматните стапки кај банките во Република Македонија. Оттука, оние банки во Република Македонија кои ќе бидат во можност да продолжат со стеснувањето на каматниот распон без да имаат поголеми ефекти врз профитабилноста, ќе имаат и поголема можност за раст на активностите и зголемување на пазарното учество.

II. БАНКАРСКАТА СУПЕРВИЗИЈА ВО 2007 ГОДИНА

Мисија на НБРМ во извршувањето на банкарската супервизија

Нашата мисија е да вршиме супервизија на институциите лиценцирани од страна на НБРМ, насочена кон одржување сигурен и здрав банкарски систем и заштитата на дејонентите. Наместо да имаме приспад според кој ниту една банка не може да пројадне, ние се фокусираме на спречувањето на системска банкарска криза. Применуваме супервизорски пристап кој се заснова врз ризиците, согласно со најдобрите меѓународни практики и стандарди, истовремено истражувајќи се на принципите на независност, интегритет, професионалност, ефикасност и транспарентност.

Октомври, 2007

1. РЕГУЛАТИВНА РАМКА НА БАНКАРСКАТА СУПЕРВИЗИЈА

Регулативната рамка претставува основа за ефикасна банкарска супервизија, а воедно и основен предуслов за следење и остварување на мисијата на банкарската супервизија на НБРМ.

Значењето на постоењето на адекватна банкарска регулатива го потврдуваат и Базелските принципи за ефикасна банкарска супервизија, како меѓународно прифатени стандарди за воспоставување и одржување на ефикасен банкарски систем и банкарска супервизија. Овие принципи ја истакнуваат потребата од воспоставување на јасно дефинирани правила со кои се регулира функционирањето на банкарскиот систем и вршењето на банкарската супервизија.

Заради постигнување поголема усогласеност со овие принципи, како и со регулативата и праксата на Европската Унија, во текот на 2007 година беа донесени следните позначајни закони од областа на функционирањето на банкарскиот систем и пошироко, на финансискиот систем: **Законот за банките, Законот за заштита на потрошувачите при договори за потрошувачки кредити и Законот за платниот промет.**

1.1. Осврт кон Законот за банките и подзаконската регулатива донесена врз основа на овој Закон

Новиот Закон за банките (донесен во јуни 2007 година) обезбедува значајно квалитативно унапредување на банкарската регулатива и супервизија во Република Македонија. Овој закон базира на одредбите и стандардите пропишани со Европската директива 2006/48 за основање и работење на кредитните институции³⁷ и Европската директива 2006/49 за адекватноста на капиталот на инвестициските фирми и кредитните институции³⁸. Најзначајните измени и унапредувања во Законот за банките се однесуваат на следното:

- зајакнување на критериумите за лиценцирање на акционерите со квалификувано учество во банка³⁹, како и на членовите на Надзорниот и Управниот одбор на банка;

³⁷ Directive 2006/48/EC of the European Parliament and of the Council relating to the taking up and pursuit of the business of credit institutions (recast)

³⁸ Directive 2006/49/EC of the European Parliament and of the Council on the capital adequacy of investment firms and credit institutions (recast)

³⁹ Согласно со Законот за банките, квалификувано учество во банка претставува директно или индиректно поседување најмалку 5% од вкупниот број на акции или од издадените акции со право на глас во банка, или кои овозможуваат значително влијание врз управувањето на банката

- зајакнување на корпоративното управување во банките;
- поставување на основите за примена на Новата базелска капитална спогодба (BASEL II);
- унапредување и зајакнување на системите на банките за управување со ризиците, особено на управувањето на кредитниот ризик, ликвидносниот ризик, валутниот ризик, пазарниот ризик и ризикот од користење на информациската технологија;
- унапредување на начинот на вршење супервизија и надзор;
- усогласување на сметководствените стандарди и правила за банките со Меѓународните сметководствени стандарди и Меѓународните стандарди за финансиско известување;
- пропишување на содржината на ревизијата на банките;
- зајакнување на корективните мерки и зголемување на ефикасноста на постапката за излез на банка од банкарскиот систем;
- дефинирање на начинот на отворање и работење на филијала на странска банка.

Овие области се подетално регулирани и со соодветните подзаконски акти донесени врз основа на овој Закон. Имено, согласно со Законот за банките, Советот на НБРМ беше должен да ја донесе целокупната подзаконска регулатива во период од девет месеци по неговото стапување на сила. Врз таа основа, до крајот на февруари 2008 година, беа донесени 23 подзаконски акти, со што се заокружи регулативната рамка за банкарската супервизија. Дел од овие подзаконски акти стапија на сила веднаш, додека дел од нив имаат одложена примена. Потребата за одложувањето на примената на дел од регулативата произлегува од следното:

- Со нив се воведуваат значајни промени, за што е потребен соодветен временски период за прилагодување на банките кон новите барања, преку воведување нови внатрешни процедури и системи, нови информациски технологии, организациски промени и слично;
- Новата сметководствена рамка која се темели на меѓународните стандарди за сметководство и на меѓународните стандарди за финансиско известување ќе почне да се применува од 01.01.2009 година, а ефикасната примена на дел од супервизорските стандарди и барања е директно поврзана со примената на новите сметководствени правила и практики на банките.

Со заокружувањето на обемната подзаконска регулатива, што воедно со себе носи и значителни промени во работењето на банките, пред банкарската индустрија и пред НБРМ стои предизвикот за нејзината имплементација.

1.1.1. Унапредување на прудентните барања и критериумите во доменот на лиценцирањето

Новиот Закон за банките обезбедува значајно зајакнување на критериумите врз основа на кои се врши оценка на соодветноста на акционерите со квалификувано учество во банка (т.н. „fit and proper“ критериуми). Законот предвидува примена на исти критериуми за оценка на акционерите со квалификувано учество, без разлика дали оценката се врши во постапката на основање нова банка или при промена на сопственичката структура на постојна банка во земјата. Критериумите, меѓудругото, вклучуваат оценка на ризикот кој може да го има лицето кое има намера да стекне квалификувано учество во банка врз нејзината стабилност, сигурност и репутација, односно нејзиното работење во согласност со прописите. Притоа, Законот за банките јасно ги идентификува лицата кои не можат да станат акционери со квалификувано учество во банка: лица кои се осудени со казна затвор за кривично дело од областа на банкарството и финансиите, на кои им е изречена прекршочна санкција, односно казна

забрана за вршење професија, дејност или должност, против кои е поведена стечајна постапка, кои не поседуваат репутација и кои не ги почитуваат одредбите од Законот или мерките изречени од гувернерот на НБРМ.

Со **Одлуката за издавање дозволи на банка** се дефинираат подетално документите, податоците и информациите, начинот на нивното доставување и постапката за нивно оценување при издавање дозволи⁴⁰. И покрај тоа што генералните критериуми кои се користат при лиценцирање се дефинирани во Законот за банките, сепак, во Одлуката на многу подетален и попрецизен начин се вградени минимум потребните критериуми, кои вообичаено се користат од супервизорските органи, вклучително и оние што се однесуваат на содржината на стратешкиот и оперативниот план за идното работење на банката, политиките и процедурите за управување со различни видови ризици и оценка на подобноста на потенцијалните акционери и членовите на органите на управување и надзор на банката.

Со **Одлуката за издавање согласности** се дефинираат подетално документите, податоците и информациите, начинот на нивното доставување и постапката за нивно оценување при издавање различни видови согласности⁴¹. Во овој домен особено се значајни две новини воведени со новиот Закон за банките и со оваа Одлука. Првата, се однесува на издавањето согласност за вршење одредени финансиски активности. За разлика од претходната регулатива, каде основен критериум при издавањето согласност за вршењето одредена финансиска активност беше висината на капиталот, со новиот Закон за банките и со оваа Одлука, покрај висината на сопствените средства, при оценката на барањето за издавање согласност се земаат предвид подготвеноста на банката за отпочнување со вршење одредена нова финансиска активност, што меѓудругото подразбира анализа на соодветноста на кадровската екипираност, техничката опременост и информативниот систем потребни за вршење на новата активност, вклученост на новата финансиска активност во системот на внатрешна контрола и системот за спречување на перење пари на банката, адекватноста на пишаните политики и процедури за вршење на финансиската активност и др. Втората позначајна новина се однесува на воведувањето обврска за добивање претходна согласност од НБРМ за именување член на Надзорен одбор на банка. Во постапката на одлучување за издавање согласност за член на Надзорен одбор, меѓудругото, се оценува степенот на познавање на прописите од областа на банкарството и/или финансиите, репутацијата на кандидатот и слично.

1.1.2. Зајакнување на корпоративното управување во банките

Законот за банките ја дефинира рамката за корпоративното управување во банка. Овој Закон ги регулира надлежностите на органите на банката (Собрание, Надзорен одбор, Управен одбор, Одбор за управување со ризиците и Одбор за ревизија), како и улогата и делокругот на активности на Службата за внатрешна ревизија и лицето/организацискиот дел за контрола на усогласеноста на работењето на банката со

⁴⁰ Дозвола за: основање и работење на банка; основање и работење на банка контролирана од странска банка, или странско лице кое остварува учество во друга странска банка; отворање филијала на странска банка; и статусни промени.

⁴¹ Согласност за: измена и дополнување на статутот на банка; вршење одредени финансиски активности; именување членови на надзорен одбор; именување членови на управен одбор; основање подружница, филијала или претставништво на банка во странство или стекнување капитални делови во банка; основање или стекнување капитални делови во небанкарска финансиска институција или во нефинансиска институција, кои изнесуваат над 10% од сопствените средства на банката; отворање претставништво на странска банка; промена на име и седиште на банка.

прописите. Исто така, Законот ги дефинира условите кои треба да ги исполнат лицата со посебни права и одговорности во банката⁴².

Покрај основните начела и принципи за добро корпоративно управување во банка, утврдени со Законот за банките, вакви принципи се содржани и во одделни подзаконски акти, особено оние кои се однесуваат на управувањето со одделните ризици. Сепак, од најголемо значење за воспоставувањето на добри корпоративни практики во банките е донесувањето на **Одлуката за основните начела и принципи на корпоративното управување во банка**. Во оваа Одлука се вградени најновите Базелски принципи за добро корпоративно управување во банките од февруари 2006 година (Enhancing Corporate Governance for Banking Organisations) и корпоративните практики, преточени во регулаторните акти на други земји од Европската унија. Со Одлуката се пропишуваат квалификациите и компетентноста кои се бараат од членовите на Надзорниот одбор на банката, нивните надлежности и одговорности, се регулира соработката меѓу Надзорниот одбор и Управниот одбор на банката, односите меѓу Надзорниот одбор, Управниот одбор, внатрешната ревизија и надворешната ревизија, улогата и делокругот на активностите на лицето/организацискиот дел за контрола на усогласеноста на работењето на банката со прописите, а се дефинира и обврската за транспарентност на корпоративната структура на банката. Воедно, со Одлуката се пропишува обврска на банката за изработка и донесување кодекс за корпоративно управување, етички кодекс и програма за наградување, како и за редовна изработка на извештај за корпоративното управување во банката, кој е составен дел на нејзиниот годишен извештај.

1.1.3. Унапредување на методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот и поставување на основите за примена на Базелската капитална спогодба (BASEL II)

Имајќи ги предвид карактеристиките на банкарскиот систем на Република Македонија, комплексноста на активностите кои ги вршат банките и ризиците на кои се изложени во своето работење, НБРМ усвои план за примена на новата Базелска капитална спогодба (BASEL II) со следната временска рамка:

- Примена на првиот столб (Pillar 1 - Minimum capital requirements):
 - o Изработка на регулатива со која ќе се овозможи примена на стандардизираниот пристап за оценка на кредитниот ризик - 2009 година,
 - o Изработка на регулатива со која ќе се овозможи примена на базичниот индикатор и/или стандардизираниот пристап за оценка на оперативниот ризик - 2008 година;
- Примената на вториот столб (Pillar 2 - Supervisory review) е веќе започната со воспоставување на новата методологија за супервизија ориентирана кон оценка на ризиците, со детално пропишување на системот за управување со ризиците, како и со пропишувањето на обврската за банките да воспостават интересен процес за оценка на адекватноста на капиталот;
- Примена на третиот столб (Pillar 3 - Market Discipline). Со донесувањето на **Одлуката за објавување извештаи и податоци од страна на банката**, е означен почетокот на формалниот процес на постепена примена на овој столб од новата Базелска капитална спогодба. Со Оваа Одлука се определуваат податоците и извештаите кои банките се должни да ги објавуваат на редовна основа, а кои се однесуваат на: работењето на банката, акционерската структура на банката, висината на сопствените

⁴² Согласно со Законот за банките, лице со посебни права и одговорности е физичко лице кое е член на Надзорен одбор, Управен одбор, Одбор за ревизија, Одбор за управување со ризици и други раководни лица во банката, согласно со статутот на банката.

средства и адекватноста на капиталот и системите и процесите за управување со ризиците.

При изготвување на наведената временска рамка, НБРМ ги имаше предвид препораките дадени од Базелскиот комитет за банкарска супервизија (BCBS) и Комитетот на европските банкарски супервизори (CEBS) за усогласување на примената на Новата капитална спогодба со карактеристиките и капацитетот на банкарскиот систем и банкарската супервизија на земјата. Во таа насока од особено значење е новиот супервизорски пристап⁴³ дефиниран со развојниот план за унапредување на банкарската супервизија на НБРМ и донесувањето на новата регулатива за управување со ризиците. Нивната имплементација овозможува зајакнување на капацитетот на супервизијата на НБРМ и на банките, како предуслов за отпочнување со примена на понапредните пристапи за утврдување на адекватноста на капиталот, согласно со BASEL II.

Во периодот до отпочнувањето со примена на првиот столб (Pillar 1 - Minimum capital requirements), стапката на адекватноста на капиталот се утврдува со примена на методологијата дефинирана во **Одлуката за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот**, која претставува целосна примена на Базелската капитална спогодба (Basel I). Законот за банките и оваа Одлука, даваат можност за вклучување на сите материјални ризици на кои се изложени банките во утврдувањето на адекватноста на капиталот, а не само на оние кои се експлицитно наведени во Одлуката за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот. Имено, при утврдувањето на висината на капиталот потребен за покривање на ризици можат да се вклучат и други ризици, доколку банката или НБРМ оцени дека е тоа потребно заради природата, видот и обемот на активности кои ги врши банката.

1.1.4. Унапредување и зајакнување на системите на банките за управување со ризиците

Законот за банките воведува јасна обврска за банките за воспоставување и одржување соодветен систем за управување со ризиците кој треба да ги вклучи кредитниот ризик, ликвидносниот ризик, ризикот на каматни стапки, валутниот ризик, пазарниот ризик, ризикот од концентрација, оперативниот ризик, како и сите останати материјални ризици на кои се изложени банките во своето работење. Врз основа на овие генерални одредби во Законот за банките, е донесена **Одлуката за управување со ризиците**, кој претставува сублимиран приказ на основните принципи за управување со ризиците. Одлуката ги пропишува елементите кои најмалку треба да ги содржи системот за управување со ризиците, а кои се однесуваат на: правила за управување со ризиците, соодветна организациска структура и ефикасен информативен систем.

Банките се должни, најмалку еднаш годишно, да вршат стрес-тестирање, кое има за цел да го оцени потенцијалното влијание на еден или повеќе внатрешни или надворешни фактори на ризик врз вредноста на средствата и обврските на банката, односно врз нејзината солвентност. Особено значајна новина е обврската за банките за воспоставување процес на интерно утврдување и оценка на потребната адекватност на капиталот, во зависност од нивниот профил на ризичност. На тој начин се создаваат услови за соодветна примена на првите два принципа од вториот столб (Pillar 2 - Supervisory review) на Новата Базелска капитална спогодба (Basel II).

Со **Одлуката за управување со ликвидносниот ризик на банките** се пропишуваат компонентите на системот за управување со ликвидносниот ризик, на политиката за управување со ликвидносниот ризик и карактеристиките на организациската структура за управување со ликвидносниот ризик, што меѓу другото, подразбира дефинирање на надлежностите и одговорностите на соодветните органи на банката. Исто така, оваа

⁴³ Транзиција кон супервизија ориентирана кон оценка на ризиците.

Одлука дава подетални насоки за начинот на вршење стрес-тестирање на ликвидноста на банката и за следење на рочната структура. Во насока на соодветно следење на ликвидноста, согласно со Одлуката, банките се должни да пропишат и да почитуваат интерни ликвидносни показатели и граници на нивното движење и на месечна основа да ја известуваат НБРМ. Со овој пристап, всушност, се прифаќа меѓународниот тренд за квалитативна оценка на системите на управување со ликвидносниот ризик.

Со **Одлуката за управување со валутниот ризик** се воведува обврска за банките да воспостават систем за управување со валутниот ризик и да донесат политика и соодветни процедури за идентификување, мерење, следење и контрола на овој ризик. Најзначајната измена во оваа Одлука се однесува на ограничувањето на висината на показателите со кои се мери изложеноста на банката на валутниот ризик. Имено, постојните лимити за отворената девизна позиција по одделна валута се укинуваат, при што се обврзуваат банките да утврдат интерни лимити за висината на отворената девизна позиција по одделна валута. По примерот на неколку земји кои го задржале пристапот на ограничување на показателите со кои се мери изложеноста на банката на валутниот ризик, со новата Одлука е задржан единствено лимитот за односот на агрегатната девизна позиција со сопствените средства на банката, кој од 50% е намален на 30%.

Со **Одлуката за сигурноста на информативниот систем на банката** се дефинирани критериумите за сигурност на информативните системи, како што се доверливост, интегритет и расположливост, како и процесот на управување со сигурноста на информативниот систем. Одлуката, исто така, го уредува начинот на кој банките треба да воспостават План за континуитет во работењето и соодветна алтернативна локација преку развој и спроведување на планот за континуитет во работењето. Со оваа Одлука, НБРМ за првпат воведува сигурносни стандарди кои се однесуваат на системите за електронско банкарство, преку дефинирање на два дополнителни критериуми: потврда на идентитетот на корисникот и неотповикливост на трансакциите. Исто така, со Одлуката се регулираат критериумите што треба да ги исполнува друштвото за помошни услуги на банката за развој и одржување на информативниот систем, при склучување договор со банката за извршување на такви услуги, како и постапките што банката треба да ги спроведе пред склучувањето на договорот.

1.1.5. Унапредување на методологија за управување со кредитниот ризик

Со **Одлуката за управување со кредитниот ризик** подетално се пропишува начинот и основните критериуми за класификација на активните билансни и вонбилансни ставки на банката според степенот на ризичност, начинот на утврдување и висината на износот на исправка на вредноста и на посебната резерва, како и опфатот и содржината на политиката и соодветните процедури за управување со кредитниот ризик. Покрај прудентните аспекти на класификација на активата според висината на кредитниот ризик, при утврдување на нивото на оштетување на активата, во Одлуката се вградени и соодветните елементи од новата сметководствена рамка, базирана на Меѓународните стандарди за финансиско известување (МСФИ) и Меѓународните сметководствени стандарди (МСС). Имено, во Одлуката се предвидува двостепен пристап во класификацијата на изложеноста на кредитен ризик:

- a) Супервизорски пристап, кој, базира на класификација на ризичноста на изложеноста врз основа на низа објективни и субјективни критериуми. Врз основа на овие критериуми, банката е должна да изврши класификација на изложеноста/кредитната партија во една од петте категории на ризик: „А“, „Б“, „В“, „Г“ и „Д“. Притоа, со новата Одлука е предвидена можност за утврдување исправка на вредност, односно

посебна резерва во рамките на одредени граници, а не како фиксен процент односно износ;

- б) Пристап на утврдување на потребната исправка на вредност, односно посебна резерва, во линија со МСС. По извршената класификација на изложеноста на кредитен ризик во една од горенаведените категории на ризик, банката дополнително и попрецизно ја утврдува висината на исправката на вредноста, односно посебната резерва во рамките на предвидените граници за соодветната категорија на ризик, преку утврдување на сегашната вредност на идните парични текови на соодветната изложеност.

Одлуката предвидува задолжителна класификација на поединечна основа на секоја поединечно значајна ставка на банката (вкупната изложеност кон клиент која е повисока од 300.000 денари, односно 150.000 денари за штедилница или која претставува повеќе од 0,007% од вкупната изложеност на кредитен ризик на банката). Банката може сите останати изложености да ги класифицира на групна основа (портфолио на мали кредити), преку формирање хомогени потпортфолија, врз основа на сродни карактеристики на кредитен ризик кој го генерираат поединечните изложености.

Во рамките на регулирањето на начинот на управувањето со кредитниот ризик, беше донесена и **Одлуката за лимитите на изложеност**. Со оваа Одлука се прецизира начинот на пресметување и следење на лимитите на изложеност утврдени со Законот за банките. Притоа, покрај изложеноста врз основа на кредитен ризик, при пресметка на лимитите на изложеност, се вклучува и изложеноста врз основа на пазарен ризик, односно изложеноста на банката која произлегува од нејзиното портфолио за тргување. Составен дел на Одлуката за лимитите на изложеност претставува и дефинирањето на начинот на утврдување и следење на лимитите на вложувањата во нефинансиските институции, како дел од вкупната изложеност на банката кон поединечно лице. Со Одлуката се вградуваат одредбите од Европските директиви 2006/48 и 2006/49 кои се однесуваат на начинот на дефинирање на изложеноста и одделните лимити.

Заради соодветна примена на лимитите на изложеност пропишани со Законот за банките и Одлуката за лимити на изложеност, Законот за банките дава дефиниција на „поврзани лица“ и „поврзани лица со банката“. Овие дефиниции подетално се разработени во **Одлуката за начинот на утврдување поврзани лица**. Одлуката е целосно во духот на европските директиви и особено на Базелскиот принцип бр. 11 кој се однесува на изложеностите кон поврзаните лица. Притоа, случаите на утврдување поврзани лица, дефинирани во оваа Одлука, не го исклучуваат постоењето на други случаи на поврзани лица. Во таа насока, во Одлуката е наведено дека банката, или НБРМ, има право да определи и други случаи на поврзани лица, доколку е тоа во согласност со одредбите и дефинициите содржани во Законот за банките.

1.1.6. Унапредување на начинот на вршење супервизија и надзор

Со Законот за банки е обезбедена правна основа за постепен премин од супервизија која се темели на оценка на усогласеноста со прописите, кон супервизија која е повеќе ориентирана кон оценка на ризиците и управувањето со нив. Опфатот и содржината на супервизијата, како и постапките и активностите што треба да се спроведат од овластените лица на НБРМ, се подетално уредени со **Одлуката за начинот на вршење супервизија и надзор**. Друга позначајна промена во Законот за банките, како и во оваа Одлука, се однесува на експлицитното право на НБРМ за вршење надзор над работењето на поврзаните лица со банката, на други лица во банкарската група и на друштвата за помошни услуги на банката.

Покрај супервизијата на поединечна банка, Законот за банките детално го прецизира и начинот на спроведувањето на консолидирана супервизија. Досегашната

законска и подзаконска регулатива овозможуваше спроведување на консолидирана супервизија на банкарска група од страна на НБРМ, при што не беа јасно прецизирани обврските и одговорностите на матичното лице и членовите на банкарската група, како и на одделните финансиски супервизорски органи. Со новиот Закон за банките:

- точно се дефинира постоењето на банкарска група;
- се определуваат одговорностите на матичното лице;
- се дефинираат супервизорските стандарди кои банкарската група е должна да ги почитува⁴⁴;
- јасно се дефинира обврската за банката која е предмет на консолидирана супервизија да воспостави и одржува соодветни системи за управување со ризикот;
- се прецизира начинот на соработка и размена на информации помеѓу супервизорски органи надлежни за работењето на одделните членови на банкарската група.

Начинот на вршење консолидирана супервизија е подетално регулиран и со **Одлуката за консолидирана супервизија**. Одлуката претставува основа за воспоставување ефикасни механизми за соработка и размена на податоци и информации помеѓу надлежните супервизорски органи, начинот на изработка на консолидирани финансиски и супервизорски извештаи на банкарската група, почитувањето на супервизорските стандарди пропишани во Законот за банките, како и начинот на известување на НБРМ.

1.1.7. Усогласување на сметководствените стандарди и правила со Меѓународните сметководствени стандарди (МСС) и Меѓународните стандарди за финансиско известување (МСФИ)

Во рамки на проектот за имплементирање на МСС и МСФИ во банкарскиот систем на Република Македонија, беше изготвена нова сметководствена рамка, која нуди сметководствени решенија за современите видови активности кои ги извршуваат банките.

Новата сметководствена рамка ги содржи Методологијата за евидентирање и вреднување на сметководствените ставки и за подготовка на финансиските извештаи (Методологија), Упатството за видовите и содржината на финансиските извештаи на банките и Сметковниот план за банките. Методологијата се заснова врз МСС и МСФИ и пропишува критериумите за класифицирање, мерење, признавање и обелоденување на секоја билансна позиција. Во Упатството се пропишува моделот на финансиски извештаи на банките и на белешките кон тие извештаи, како и содржината на нивните позиции. Сметковниот план претставува единствен систем на сметки согласно со кој банките водат сметководство и ги класифицираат податоците во своите трговски книги. Банките се должни од 01.01.2009 година, да ги водат трговските книги, деловната и сметководствената документација и да ги подготвуваат финансиските извештаи согласно со новата Методологија.

Пропишувањето на новата сметководствена рамка, се очекува да придонесе за зголемување на реалноста и објективноста на финансиските извештаи на банките, а со тоа и зголемување на транспарентноста на банкарскиот систем во Република Македонија и полесна споредливост на финансиските извештаи на домашните банки со финансиските извештаи на банките од другите земји каде се применуваат МСФИ.

⁴⁴ Законот за банките не прави разлика помеѓу супервизорските стандарди на поединечна и на консолидирана основа, односно банкарската група е должна да ги почитува и следи одредби од овој Закон со кои се дефинираат супервизорските стандарди и управувањето со ризиците.

1.1.8. Пропишување на содржината на ревизијата на банка

Како дел од напорите за зголемување на транспарентноста и пазарната дисциплина на банките во вршењето на финансиските активности и управувањето со ризиците, со Законот за банките се обезбеди зајакнување на улогата на надворешниот ревизор. Законот за банките ги дефинира минимум критериумите кои треба да ги исполнува друштвото за ревизија за да може да врши ревизија на работењето и на годишните финансиски извештаи на банките во Република Македонија. Притоа, НБРМ има право да не го прифати друштвото за ревизија определено од страна на банката, доколку утврди дека тоа друштво не ги исполнува предвидените критериуми.

Исто така, Законот за банките го проширува опфатот на надворешната ревизија, при што поголем акцент се става на оценката на ризиците со кои се соочуваат банките во своето работење и на начинот на управувањето со нив. Друштвото за ревизија, меѓудругото, треба да изврши оценка на функционирањето на системите на внатрешна контрола и извршувањето на внатрешната ревизија, усогласеноста со прописите, адекватноста на сметководствените политики и процедури, сигурноста на информативниот систем и слично. Опфатот на надворешната ревизија подетално е регулиран со **Одлуката за содржината на ревизијата на работењето и на годишните финансиски извештаи на банка**, која ја прецизира и формата на извештајот за извршената ревизија.

1.1.9. Зајакнување на корективните мерки и зголемување на ефикасноста на постапката за излез на банка од банкарскиот систем

Една од позначајните квалитативни промени содржани во новиот Закон за банките се однесува на видот на мерките кои НБРМ може да ги преземе кон банка, банкарска група, акционер или орган на банката, како и на начинот и постапката за нивното преземање. Законот дава можност за избор помеѓу широка лепеза на мерки, при што изборот зависи, меѓудругото, од сериозноста на незаконитоста или неправилноста и нејзиното влијание врз стабилноста и сигурноста на банката, нејзините депоненти и банкарскиот систем во целина. На тој начин, Законот прифаќа пристап на градација на мерки кои се преземаат кон банките, од издавање препораки, предупредувања или склучување протоколи, преку забрана или ограничување на одредени активности или трансакции, ограничување на порастот на изложеноста, до воведување администрација и одземање на дозволата за основање и работа.

Во рамките на корективните мерки, особено е значаен механизмот на повлекување согласност (на акционер со квалификувано учество, член на надзорен одбор, или управен одбор и др.) од страна на НБРМ во случаите кога повеќе не се исполнуваат условите врз основа на кои е издадена согласноста. Поврзано со претходното, друг значаен механизам, кој е воведен во Законот за банките, е можноста за ограничување на правата од акциите во случај кога акциите се стекнати спротивно на Законот за банките или е повлечена претходно издадената согласност за стекнување акции во банка. По укинувањето на правото на глас, на акционерот му се дава можност, во одреден рок да ги продаде таквите акции. Доколку акционерот не постапи согласно со изречената мерка, НБРМ има право да го ограничи и правото на дивиденда и да спроведе продажба на акциите во име на акционерот, по пат на јавна берзанска аукција. Воедно, акционерот кој нема да ги продаде акциите во определениот рок, не може да биде или да стане акционер на друга банка. Со овој механизам, се очекува да се зголеми ефикасноста на излез на несоодветни акционери (кои не ги исполнуваат „fit and proper“ критериумите) од банкарскиот систем.

Во случај на воведување администрација на банка⁴⁵, предвидени се два механизми:

- во случај кога постојат услови за подобрување на состојбите во банката и постигнување на потребното ниво на ликвидност и сопствените средства, се спроведува **рехабилитација на банката**, која содржи активности за подобрување на нејзината финансиска состојба, со цел таа да продолжи да работи;

- наспроти ова, доколку не постојат услови за подобрување на состојбата на банката, се предвидува можност, пред да се одземе нејзината дозвола за основање и работење, да се изврши **пренос на дел или сите нејзини депозити, кредити и друг имот и обврски во друга банка** во Република Македонија. Со овој механизам се очекува да се зголеми ефикасноста при излезот на банка од банкарскиот систем. Воедно, целта е граѓаните и другите економски субјекти да можат слободно да располагаат со сопствените депозити и средствата врз основа на користените кредити, наместо тие да бидат доверители и должници во стечајната или ликвидационската постапка на банката.

Условите и постапката за спроведувањето на овие два механизми се подетално регулирани со **Одлуката за условите и постапката за спроведување на планот за рехабилитација и планот за пренос на средствата и обврските**.

Како особено значаен инструмент со кој располага НБРМ, врз основа на новиот Закон за банките, е можноста за водење прекршочна постапка и изрекување прекршочна санкција. На овој начин се зголемува ефикасноста на НБРМ во изрекувањето мерки и подобрувањето на состојбите во банкарскиот систем. Законот за банките предвидува можност за изрекување прекршок кон банка, одговорните лица во банката, сите правни лица кои се должни да постапуваат согласно со Законот за банките (акционери со квалификувано учество, брокерски куќи, друштва за ревизија, поврзани лица со банката), како и одговорните лица во тие правни лица.

1.1.10. Регулiranje на начинот на отворање и работење на филијала на странска банка

Законот за банките предвидува можност странските банки да вршат банкарски и други финансиски активности на територијата на Република Македонија преку отворање филијали. На тој начин, можноста за присуство на странските банки во Република Македонија е проширена со нов организациски и деловен облик, со што се постигнува поголема либерализација на влезот на странските банки и поголем степен на отвореност на банкарскиот пазар во Република Македонија.

Законот за банките прави разлика во третманот на филијалите на банки од земји-членки на Европската унија и на филијалите на банки од другите земји. Така, банка од земја членка на Европската унија може да започне со работа во Република Македонија преку филијала, по истекот на два месеци од денот кога НБРМ ќе добие известување од надлежниот орган на матичната земја. Во овој дел, целосно се преземени одредбите од Европската директива 2006/48 со кои се регулира отворањето и работењето на филијали на банки од Европската унија. Меѓутоа, оваа глава од Законот за банките која се однесува на филијали на банки од земји членки на Европската унија, ќе почне да се применува од денот на полноправно членство на Република Македонија во Европската унија. До тогаш, и на овие филијали ќе се применуваат одредбите од Законот за банките кои се однесуваат на филијали на било која странска банка.

За отворање на филијала на странска банка задолжителна е претходна дозвола од гувернерот, по исполнување на пропишаните критериуми. Така, само странска банка оценета со најмалку БББ согласно со рејтингот на Standard & Poor's, Fitch IBCA и

⁴⁵ Законот за банките ги дефинира условите кога гувернерот може да донесе решение за воведување администрација во банка, кои се главно поврзани со случаи на загрозување на солвентноста на банката.

Thomson Bank Watch или со Бaa2 согласно со рејтингот на Moody's, може да отвори филијала во Република Македонија. Исто така, филијалата на странска банка е должна да располага со парични средства во износ од најмалку 120 милиони денари, кои имаат третман на сопствени средства на филијалата. Овој износ мора да се одржува на ниво од најмалку 5% од вкупните депозити на филијалата во Република Македонија.

Во насока на прецизирање на прудентните и регулаторните барања за филијалите на странски банки, НБРМ донесе **Одлука за начинот на работење на филијала на странска банка** која подетално ја пропишува примената на одредбите од Законот за банките кои се однесуваат на супервизорските стандарди, управниот одбор, извештаите, сметководството и ревизијата, банкарската тајна, супервизијата, надзорот и мерките.

1.1.11. Прецизирање на прудентните барања за штедилниците

Работењето на штедилниците, врз основа на новиот Закон за банките, е подетално регулирано со **Одлуката за условите и начинот на работа на штедилниците**, која се однесува на начинот на примената на супервизорските стандарди од аспект на дозволените лимити на изложеност, на извршувањето банкарски активности (одобрување кредити и прибирање депозити) и на вложувањата. Во делот на примената на супервизорските стандарди, со оваа Одлука се предвидуваат пониски лимити за изложеноста на штедилниците на кредитен ризик, како и за вложувањата на штедилниците во земјиште, згради и опрема.

Со Одлуката се предвидени и критериумите кои штедилниците треба да ги исполнуваат при извршувањето на банкарските активности, преку воспоставување на пишани политики и процедури во доменот на кредитирањето, прибирањето депозити, и управувањето со ризиците кои произлегуваат од нивното работење.

1.2. Осврт кон подзаконската регулатива која произлегува од Законот за заштита на потрошувачите при договори за потрошувачки кредити

Во рамките на активностите за усогласување на домашното законодавство со европските директиви од доменот на заштитата на корисниците на потрошувачки кредити од неправедни кредитни услови (Директива 87/102/ЕЕЗ⁴⁶, изменета и дополнета со Директивите 90/88/ЕЕЗ⁴⁷ и 98/7/ЕК⁴⁸), во текот на 2007 година беше донесен Законот за заштита на потрошувачите при договори за потрошувачки кредити. НБРМ, како супервизорски орган надлежен за работењето на банките и штедилниците во земјата, беше активно вклучена во подготовката на овој Закон. Врз основа на овој Закон, во текот на 2007 година, беа донесени **Одлуката за методологијата за пресметување годишна стапка на вкупните трошоци** и **Одлуката за начинот и постапката на вршење надзор над банките и штедилниците во доменот на заштитата на потрошувачите при договори за потрошувачки кредити**.

Одлуката за методологијата за пресметување годишна стапка на вкупните трошоци првенствено е наменета за заштита на интересите на физичките лица, корисници на потрошувачки кредит, кои генерално се сметаат за помалку едуцирани за банкарските и финансиските активности. Оттука, со оваа Одлука се поставуваат единствени правила кои давателите на кредит треба да ги почитуваат при нудењето

⁴⁶ Council Directive 87/102/EEC of 22 December 1986 for the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning consumer credit.

⁴⁷ Council Directive 90/88/EEC of 22 February 1990 amending Directive 87/102/EEC for the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning consumer credit.

⁴⁸ Directive 98/7/EC of the European Parliament and of the Council of 16 February 1998 amending Directive 87/102/EEC for the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning consumer credit.

потрошувачки кредити и тоа преку пропишување на обврската за единствено пресметување на годишна стапка на вкупните трошоци на потрошувачките кредити, како и преку пропишување на обврската за објавување на оваа стапка и низа други трошоци поврзани со одобрувањето, користењето и отплатата на кредитите. На овој начин се очекува да се олесни одлучувањето на потрошувачот при изборот на давателот од кој ќе користи потрошувачки кредит, преку зголемувањето на транспарентноста во нивното работење и обезбедување споредлива основа на условите кои ги нудат давателите.

Со **Одлуката за начинот и постапката на вршење надзор над банките и штедилниците во доменот на заштитата на потрошувачите при договори за потрошувачки кредити** се регулира надзорот на спроведувањето на Законот за заштита на потрошувачите при договори за потрошувачки кредити од страна на банките и штедилниците. НБРМ го спроведува овој специфичен вид надзор во рамките на редовната супервизија, преку теренска и вонтеренска контрола на банките и штедилниците, на начин и постапка уредени согласно со Законот за банките и Одлуката за начинот на вршење супервизија и надзор. Дополнително, НБРМ може да врши и непосредна контрола на кредитните посредници, кои во име на банката/штедилницата вршат активности поврзани со склучувањето договори за потрошувачки кредити.

1.3. Осврт кон подзаконската регулатива која произлегува од Законот за платен промет

Во септември 2007 година беше донесен новиот Закон за платен промет. Со овој Закон се изврши презицирање на одделни одредби во функција на поефикасно извршување на платниот промет во земјата, како и уредување на работењето и надзорот над платните системи. Новиот Закон е подготвен во линија со европската регулатива и стандарди во овој домен, при што се земено предвид Директивата 98/26/ЕЗ за конечност на порамнувањата и системот за порамнување, Директивата 97/9/ЕЗ за прекуграничен кредитен трансфер и Основните принципи за системските важни платни системи (БИС, Базел).

Со новиот Закон за платен промет се воведува поимот „трансакциска сметка“ лица, која претставува единствен неповторлив нумерички податок кој служи за идентификација на учесникот во платниот промет и преку која се вршат плаќања. Регулирајќи го начинот на присилна наплата од трансакциските сметки на учесниците во платниот промет (вклучително и физичките лица), овој Закон претставува значаен чекор кон зголемување на финансиската дисциплина на правните и физичките лица во измирувањето на своите обврски. Имено, при извршување на решение за присилна наплата, наплатата може да се изврши од сите расположиви средства на учесникот во платниот промет кај носителот на платниот промет. Во случај на недостиг на средства за потполно извршување на решението за присилна наплата кај носителот на платниот промет, според однапред дефиниран механизам, се врши блокирање на прометот преку сметките на тој учесник кај сите други носители на платен промет, сè до потполно извршување на решението.

Согласно со одредбите од Законот за платен промет, во текот на 2007 година, НБРМ донесе дополнителни седум Одлуки и три Упатства, со кои на подетален начин се пропиша:

- стандардот за конструкција на сметките на учесниците во платниот промет и доделување на водечки број на носителите на платниот промет;
- износот на мало меѓубанкарско плаќање;
- видот на податоците и начинот на доставување на податоците до НБРМ за извршените активности во платниот промет;
- видот на податоците и начинот на доставување на податоците до НБРМ за прометот во внатрешниот и надворешниот клиринг;

- начинот на водењето и содржината на единствениот регистар на трансакциски сметки;
- начинот и постапката за отворање и затворање на трансакциска сметка;
- постапката за исправка на грешка направена од носител на платниот промет;
- критериумите и стандардите за работењето на платните системи и
- начинот и методологијата за надзор на платните системи.

Во Законот за платен промет за прв пат се регулира работењето на друштвата за издавање електронски пари. Издавањето електронски пари, како финансиска активност можат да ја вршат банките во Република Македонија, филијалите на банки од земја членка на Европската унија или на странски банки и друштва за издавање електронски пари, кои од НБРМ добиле дозвола за основање и работа. Друштвото за издавање на електронски пари се основа со почетен капитал од најмалку 70 милиони денари, а капиталот на друштвото мора да се одржува на ниво од 2% од обврските по основ на издадени електронски пари.

Согласно со одредбите од Законот за платен промет, во декември 2007 година, Советот на НБРМ ја донесе **Одлуката за условите и начинот на работа на друштвото за издавање електронски пари**. Со оваа Одлука се уредува примената на одредбите од Законот за банките на овие друштва (кои се однесуваат на сопствените средства, основањето, акционерите, согласностите, органите на банката, сметководството, ревизијата, внатрешната ревизија, мерките итн.), како и: видот на средствата во кои издавачот на електронски пари може да вложува (само во ликвидни и нискоризички средства), обемот на вложувањата, методологијата за вреднување на средствата, методологијата за управување со ризиците кои произлегуваат од издавањето електронски пари и вложувањата, како и содржината на извештаите и начинот на нивно доставување до НБРМ. При регулирањето на електронските пари во целост беше имплементирана Директивата 2000/46/ЕЦ за основање, работење и супервизија на институциите кои издаваат електронски пари и Директивата 2006/48 во овој домен, која го опфаќа работењето на кредитните институции (банки и друштва за издавање електронски пари).

2. АКТИВНОСТИ НА БАНКАРСКАТА СУПЕРВИЗИЈА

2.1. Лиценцирање - издавање дозволи и согласности на банките и штедилниците

Лиценцирањето претставува една од најважните алки во процесот на банкарската супервизија. Поаѓајќи од суштината на лиценцирањето, кое подразбира издавање дозволи и согласности за вршење финансиски активности, за стекнување статус на акционер со квалификувано учество или член на органите на банка, лиценцирањето претставува орудие на банкарската супервизија со кое се остварува претходно (*ex ante*) влијание врз стабилноста на банкарскиот систем на земјата. Согласно со новиот Закон за банките, банките кои беа основани и работеа до денот на влегувањето во сила на Законот, се должни да се усогласат со одредбите од новиот Закон, во однос на статутот, висината на почетниот капитал, финансиските активности и органите на банката во рок од 18 месеци од денот на неговото влегување во сила. Исто така, согласно со овој Закон, постојните акционери со квалификувано учество во банка беа должни да се усогласат со зајакнатите критериуми за акционер, за што во рок од 4 месеци од денот на неговото влегување во сила, тие беа должни да поднесат барање за добивање согласност до НБРМ.

Како резултат на ваквите одредби на Законот за банките, во текот на 2007 година, особено во втората половина, значително се зголеми бројот на поднесените барања за издавање согласности. Притоа, најголем дел од издадените согласности се однесува на извршени усогласувања на статутот на банките, усогласување на постојните акционери со квалификувано учество во банка со одредбите на Законот, како и

именување членови на Надзорен и Управен одбор. Во продолжение е даден табеларен приказ на бројот на издадените, односно неиздадените дозволи и согласности, како и на повлечените барања за издавање дозволи и согласности, во текот на 2007 година.

Вид на дозвола/согласност (банки)	Издадени	Одбиени	Повлечени/запрени
Стекнување акции во банка, чиј кумулативен номинален износ изнесува или надминува 5%, 10%, 20%, 33%, 50% и 75% од вкупниот број издадени акции со право на глас	8	1	1 запрена
Усогласување на постојните акционери со квалификувано учество со одредбите на Законот за банките	26	1	5 повлечени / 4 запрени
Измени и дополнувања на статут	26	/	/
Именување членови на Управен одбор	17	/	1 запрена
Промена на име и седиште	/	/	1 во мирување
Увид во записник	6		2 запрени
Согласност за Политиката за сигурност на информативниот систем	2	/	/
Именување членови на Надзорен одбор	17	/	/
Вкупно	102	2	13

Вид на дозвола/согласност (штедилници)	Издадени	Одбиени	Повлечени/запрени
Измена на Статут/Договор за друштво	3		1 запрена
Вкупно	3	/	/

2.2. Супервизија на работењето на банките и штедилниците

Во 2007 година беа извршени вкупно дванаесет непосредни контроли на работењето на банките и штедилниците во Република Македонија. Од извршените контроли, осум се однесуваа на целокупното работењето на три банки и пет штедилници, додека четири контроли имаа делумен карактер. Редовните месечни контроли на штедилниците, од аспект на истакнувањето на ажурираните списоци на штедни влогови, продолжија и во 2007 година.

Во текот на 2007 година продолжува трендот на забрзан пораст на активностите на банките во Република Македонија. Во такви услови, примарен фокус на НБРМ при вршењето на теренската супервизија беше проценка на системот на внатрешна контрола и адекватноста на техничката, организациската и кадровската екипираност на банките за адекватна поддршка на ваквиот динамичен растеж. Имајќи ја предвид динамиката на кредитниот растеж присутен во последниот период, НБРМ продолжи со посебно внимание да го следи начинот на кој банките управуваат со кредитниот ризик, особено во доменот на кредитирањето на физичките лица, кредитирањето во денари со девизна клаузула и долгорочното кредитирање, каде банките во текот на 2007 година остварија подинамичен раст. Кредитниот раст во овие сегменти имплицираше зголемена изложеност и на други ризици, како што се оперативниот ризик, ризикот од промена на каматните стапки и ризикот од промената на девизните курсеви, кои исто така беа во фокусот на теренските контроли на работењето на банките.

Од извршените теренски контроли може да се констатира дека процесот на воспоставување системи за управување со ризиците е во поодмината фаза во поголем

број банки. Корпоративното управување, вклучително и системите на внатрешна контрола и улогата на внатрешната ревизија, бележат подобрување. Сепак, кај некои банки, со теренските контроли, беа утврдени и одредени слабости во начинот на функционирањето на системот на внатрешна контрола и управувањето со ризиците. Во таа насока, НБРМ даде повеќе препораки, особено во доменот на воспоставување или зајакнување на политиките и процедурите за управување со одредени ризици, зајакнување на практиките и стандардите при одобрување и следење на кредитите, зајакнување на сигурноста на информативниот систем, подобрување на системите за спречување перење пари и зајакнување на системите на внатрешна контрола како и работата на службите за внатрешна ревизија.

2.3. Преземени корективни мерки кон банките и штедилниците

Заради одржување на стабилноста и сигурноста на банкарскиот систем и заштита на депонентите на банките и штедилниците, гувернерот на НБРМ, во текот на 2007 година, презеде низа корективни мерки кон банки, штедилници, акционер на банка или орган на банка во случаите кога беа утврдени неправилности и неуредности во работењето. Така, во текот на 2007 година одземена е дозволата за основање и работење на Македонска банка АД Скопје и беше утврдено дека се исполнети условите за воведување на ликвидациона постапка. Покрај тоа, беа изречени дванаесет решенија со корективни мерки кон пет банки и едно писмено предупредување и една препорака кон една банка. Исто така, НБРМ поднесе пет барања за поведување прекршочна постапка против две банки и две правни лица (акционери на банка) и одговорните лица во тие правни лица, како и три кривични пријави од кои една против лице со посебни права и одговорности во банка и две кривични пријави против одговорни лица во правни лица (акционери на банка). Во Анекс бр. 18 даден е преглед на видовите и бројот на преземени мерки во текот на 2007 година.

3. УНАПРЕДУВАЊЕ НА ИНСТИТУЦИОНАЛНИОТ КАПАЦИТЕТ НА СУПЕРВИЗОРСКАТА ФУНКЦИЈА

3.1. План за развој на супервизијата

Во јануари 2006 година, НБРМ го усвои Планот за развој на супервизија . Во текот на првиот квартал од 2006 година беше ангажиран странски консултант со цел да ѝ помогне на НБРМ при реализацијата на Планот, Основната цел на Планот е да изврши премин од супервизија ориентирана кон усогласеност со прописите (compliance oriented supervision) кон супервизија ориентирана кон оценка на ризиците и управувањето со ризиците во банките (risk based supervision).

Активностите поврзани со спроведувањето на Планот за развој на супервизијата продолжија и во текот на 2007 година, преку развивање на методологиите и процедурите за теренска супервизија согласно новиот пристап. При тоа, во текот на 2007 година беше извршено тестирање на овие процедури при теренските контроли на неколку банки. На почетокот на јануари 2008 година, супервизорските процедури и методологии беа усвоени од страна на гувернерот на НБРМ.

Во рамките на Планот, во текот на март 2007 година, започна процес на обука на супервизорите поврзан со Планот за развој на супервизијата.

3.1.1. Организациско реструктурирање на супервизорската функција

Во рамките на активностите за спроведување на Планот за развој на супервизијата, непосредно пред крајот на 2007 година се заокружија активностите за организациско реструктурирање на супервизорската функција на НБРМ. Притоа, се формираше Сектор за супервизија, банкарска регулатива и финансиска стабилност во

чии рамки постојат три дирекции: Дирекција за вонтеренска супервизија и лиценцирање, Дирекција за теренска супервизија и Дирекција за финансиска стабилност, банкарска регулатива и методологии. Истовремено, се вовеле концептите на „портфолио менаџери“ и „специјалисти“ за одделните ризици. Формиран е Супервизорски комитет, како највисоко тело во рамки на Секторот, кој е одговорен за одобрување на наодите и препораките од дирекциите во Секторот. За своето работење, Супервизорскиот Комитет е одговорен пред гувернерот на НБРМ.

3.1.2. Кредитен регистар на НБРМ

Во втората половина на 2007 година НБРМ, започна со активности за интерно развивање на нов, унапреден Кредитен регистар. Така, кон крајот на 2007 година беше изготвен детален план на активности и чекори за реализација на проектот „Нов Кредитен регистар на НБРМ“. Проектот предвидува проширување на видот и опфатот на податоци кои ги содржи регистарот, намалување на прагот на поединечна изложеност која се пријавува, скратување на роковите за доставување и за обработка на податоците, зголемување на фреквенцијата на известување и унапредување на извештајните форми од регистарот. Активностите за замена на постоечкиот, со нов унапреден Кредитен регистар, кои воедно претставуваат и елемент на Stand-by аранжманот со ММФ, се планира да завршат до крајот на август 2008 година.

АНЕКСИ

Биланс на состојба - АКТИВА

во милиони денари

АКТИВА	31.12.2006 година				31.12.2007 година			
	Група големи банки	Група средни банки	Група мали банки	Вкупно	Група големи банки	Група средни банки	Група мали банки	Вкупно
ГОТОВИНА И САЛДА КАЈ НБРМ	7.341	2.348	1.476	11.165	10.171	4.320	844	15.335
Денарски парични средства	5.765	1.735	1.305	8.805	8.189	3.599	743	12.532
Девизни парични средства	1.576	612	170	2.358	1.982	719	100	2.801
Благородни метали и други парични средства	0	2	1	3	0	2	1	3
БЛАГАЛНИЧКИ ЗАПИСИ НА НБРМ	6.069	2.204	1.183	9.457	14.151	5.031	1.817	20.999
ДОЛГОВНИ ХАРТИИ ОД ВРЕДНОСТ	8.072	3.579	1.629	13.281	9.542	2.896	645	13.082
Чекови и меници	42	56	35	134	42	27	4	73
Хартии од вредност на државата номинирани во денари	5.612	39	43	5.694	5.390	1	19	5.410
Други долговни хартии од вредност	2.417	3.484	1.551	7.453	4.110	2.867	622	7.599
ПЛАСМАНИ КАЈ ДРУГИ БАНКИ	32.337	9.850	5.008	47.194	29.524	12.349	4.969	46.842
Сметки кај домашни банки	4.702	1.610	583	6.895	5.239	2.093	250	7.582
Сметки кај странски банки	27.041	7.657	2.111	36.810	23.309	9.518	2.256	35.083
Краткорочни кредити и други побарувања од домашни банки и други финансиски организации	57	168	164	389	69	186	209	465
Краткорочни кредити и други побарувања од странски банки и други финансиски организации	165	412	329	906	215	530	187	932
Достасани кредити и побарувања од банки	0	0	0	0	0	0	0	0
Долгорочни кредити и други побарувања од домашни банки и други финансиски организации	294	3	824	1.120	616	1	928	1.545
Долгорочни кредити и други побарувања од странски банки и други финансиски организации	0	0	823	823	0	0	1.015	1.016
Нефункционални кредити од банки	77	1	174	252	76	21	124	221
КРЕДИТИ НА КОМИТЕНТИ	54.355	20.502	4.770	79.627	79.186	32.575	2.146	113.907
Кредити на претпријатија	34.413	12.954	2.602	49.969	49.111	18.751	1.020	68.881
Кредити на други комитенти	400	61	1	461	436	19	5	460
Кредити на население	19.183	7.753	2.341	29.277	30.710	14.192	1.263	46.165
Нефункционални кредити на комитенти	8.147	883	1.069	10.099	7.517	1.121	760	9.398
Посебна резерва за кредити	-7.788	-1.149	-1.243	-10.179	-8.588	-1.507	-902	-10.997
ПРЕСМЕТАНА КАМАТА И ОСТАНАТА АКТИВА	2.713	962	1.385	5.060	3.098	1.581	234	4.913
Побарувања по камати	493	204	90	788	646	341	41	1.029
Суспендирана камата и други побарувања	3.643	172	454	4.269	3.422	206	198	3.826
Посебна резерва за камата	-3.648	-182	-459	-4.288	-3.446	-221	-200	-3.867
Други побарувања	125	176	266	568	762	520	7	1.289
Реализирани хипотеки и залози	2.034	542	1.084	3.660	1.665	620	427	2.712
Нето комисиони односи	-27	-1	-97	-125	-41	-4	-265	-310
Нето интерни односи	0	0	0	0	0	0	0	0
Останата актива	93	49	47	190	89	118	26	234
ПЛАСМАНИ ВО ХАРТИИ ОД ВРЕДНОСТ	624	262	641	1.527	747	311	358	1.415
Хартии од вредност расположиви за продажба во странска валута	154	2	74	230	183	2	64	249
Хартии од вредност кои се чуваат до достасување во странска валута	0	0	0	0	0	0	0	0
Вложувања во домашни сопственички хартии од вредност	470	260	565	1.295	563	309	294	1.167
Посебна резерва за откупени сопствени акции	0	0	2	2	0	0	0	0
ОСНОВНИ СРЕДСТВА	3.610	1.684	1.586	6.880	3.704	2.510	952	7.166
Градежни објекти	3.193	1.239	1.534	5.966	3.232	1.694	890	5.817
Опрема	2.479	739	691	3.909	2.746	1.225	353	4.323
Нематеријални вложувања	235	140	50	425	225	221	37	483
Други средства за работа	88	14	15	117	150	22	5	177
Средства за работа во подготовка	171	156	27	355	163	229	5	397
Исправка на вредноста на основни средства	-2.556	-605	-731	-3.892	-2.812	-880	-338	-4.031
НЕИЗДВОЕНИ РЕЗЕРВАЦИИ ЗА ПОТЕНЦИЈАЛНИ ЗАГУБИ	0	-24	-50	-74	0	-1	0	-1
ВКУПНА АКТИВА	115.122	41.368	17.627	174.117	150.122	61.571	11.966	223.659

Биланс на состојба - ПАСИВА

Анекс бр. 1

во милиони денари

ПАСИВА	31.12.2006 година				31.12.2007 година			
	Група големи банки	Група средни банки	Група мали банки	Вкупно	големи банки	средни банки	мали банки	Вкупно
ДЕПОЗИТИ ОД БАНКИ	3.904	1.852	286	6.043	5.851	3.685	946	10.482
Денарски депозити по видување	155	3	31	189	151	9	11	171
Девизни депозити по видување од домашни банки	303	114	4	421	241	214	0	456
Девизни депозити по видување од странски банки	223	278	0	500	216	309	590	1.115
Краткорочно орочени денарски депозити	718	586	113	1.417	1.285	1.155	202	2.642
Краткорочно орочени девизни депозити	364	871	0	1.235	260	855	0	1.115
Краткорочно орочени девизни депозити од странски банки	2.141	0	0	2.141	3.698	1.142	0	4.840
Долгорочно орочени денарски депозити	0	1	139	140	0	1	143	144
Долгорочно орочени девизни депозити	0	0	0	0	0	0	0	0
ДЕПОЗИТИ ПО ВИДУВАЊЕ	42.158	10.233	4.766	57.157	51.187	16.220	2.447	69.853
Денарски депозити по видување на претпријатија	9.382	2.581	911	12.874	14.556	4.552	703	19.812
Денарски депозити по видување на јавен сектор	468	169	454	1.091	561	116	79	756
Денарски депозити по видување на др.комитен	1.428	335	266	2.029	1.774	540	208	2.522
Денарски депозити по видување на население	7.539	1.500	1.334	10.374	10.144	3.544	483	14.172
Ограничени денарски депозити	342	165	19	527	398	356	2	755
Девизни депозити по видување на правни лица	6.012	1.525	568	8.105	6.786	1.999	411	9.196
Девизни депозити по видување на население	16.401	3.812	1.189	21.402	16.553	4.880	555	21.988
Ограничени девизни депозити	586	145	25	756	416	232	4	653
КРАТКОРОЧНИ ДЕПОЗИТИ ДО 1 ГОДИНА	44.501	13.296	3.076	60.873	61.158	19.624	1.056	81.839
Денарски кратк.депозити на претпријатија	10.122	3.603	909	14.633	12.078	6.379	120	18.577
Денарски краткорочни депозити на јавен сектор	415	5	40	460	386	5	16	408
Денарски кратк.депозити на други комитенти	812	71	67	950	1.358	106	26	1.490
Денарски краткорочни депозити на население	10.047	2.561	1.273	13.880	19.490	5.516	683	25.689
Девизни краткорочни депозити на правни лица	5.607	2.864	19	8.490	6.944	2.484	4	9.432
Девизни кратк.депозити на други комитенти	82	487	21	590	80	273	18	371
Девизни краткорочни депозити на население	17.416	3.707	748	21.870	20.821	4.861	189	25.871
КРАТКОРОЧНИ ПОЗАЈМИЦИ ДО 1 ГОДИНА	76	40	114	230	2.624	182	2	2.808
Краткорочни денарски позајмици од домашни банки	76	30	114	221	0	182	2	184
Краткорочни позајмици од странски банки	0	10	0	10	2.615	0	0	2.615
Краткорочни денарски позајмици од други комитенти	0	0	0	0	9	0	0	9
ОСТАНАТА ПАСИВА	1.616	633	246	2.495	2.038	1.047	110	3.194
Обврски врз основа на камата	329	155	40	524	457	278	35	771
Други обврски во денари	680	295	140	1.114	690	399	50	1.139
Други обврски во девизи	322	75	17	415	427	146	10	583
Пасивни временски разграничувања	285	108	50	442	464	223	14	702
ДОЛГОРОЧНИ ДЕПОЗИТИ НАД 1 ГОДИНА	1.707	2.622	767	5.096	3.454	4.594	642	8.690
Денарски долгорочни депозити на претпријатија	235	169	74	478	399	432	0	830
Денарски долгорочни депозити на јавен сектор	0	49	0	49	0	113	0	113
Денарски долгор.депозити на други комитенти	32	195	175	402	363	325	261	949
Денарски долгорочни депозити на население	544	715	390	1.649	1.320	1.385	302	3.007
Девизни долгорочни депозити на правни лица	0	6	0	7	0	43	0	44
Девизни долгор.депозити на други комитенти	248	17	1	266	248	38	1	288
Девизни долгорочни депозити на население	648	1.470	127	2.245	1.124	2.257	78	3.460
ДОЛГОРОЧНИ ПОЗАЈМИЦИ НАД 1 ГОДИНА	8.836	5.085	1.540	15.461	8.440	6.824	1.406	16.671
Долгорочни позајмици од НБРМ	1.404	874	23	2.301	916	638	5	1.560
Долгору.денарски позајмици од домашни банки	635	117	234	986	589	584	5	1.179
Долгорочни девизни позајмици од домашни банки	320	1.020	34	1.373	752	1.687	0	2.440
Долгорочни позајмици од странски банки	4.505	1.909	1.143	7.557	3.801	2.273	1.344	7.418
Долгорочни позајмици од други комитенти	435	553	89	1.078	374	546	51	971
Долгорочни девизни позајмици од други комитенти	0	459	0	459	0	490	0	490
Долгорочни позајмици од нефинансиски правни лица	0	0	17	17	0	0	0	0
Долгорочни обврски по издадени хартии од вредност и субординирани депозити и хибридни капитални инструменти	1.538	153	0	1.690	2.007	606	0	2.613
РЕЗЕРВАЦИИ ЗА ВОНБИЛАНСНИ СТАВКИ	576	50	22	648	769	87	15	872
КАПИТАЛ И РЕЗЕРВИ	9.839	6.735	6.613	23.187	11.931	8.343	5.191	25.465
Основачки капитал	7.641	5.856	5.899	19.396	8.452	7.142	4.798	20.393
Резервен фонд	2.037	1.275	333	3.645	2.604	1.126	273	4.004
Ревалоризациони резерви	130	4	202	335	121	0	0	121
Нераспределена добивка од поранешни години	30	151	13	194	752	566	32	1.350
Други фондови	1	8	399	408	1	0	410	411
Загуба	0	-558	-108	-666	0	-491	-185	-677
Тековна загуба	0	0	-125	-125	0	0	-137	-137
ПЕРИОДИЧНА НЕТО-ДОБИВКА	1.907	821	197	2.925	2.672	963	152	3.787
ВКУПНА ПАСИВА	115.122	41.368	17.627	174.117	150.122	61.571	11.966	223.659

БИЛАНС НА УСПЕХ

во милиони денари

Биланс на успех	31.12.2006 година				31.12.2007 година			
	Група големи банки	Група средни банки	Група мали банки	Вкупно	Група големи банки	Група средни банки	Група мали банки	Вкупно
КАМАТЕН ПРИХОД	6.114	2.099	1.340	9.553	8.363	3.793	532	12.688
банки	547	326	180	1.053	665	550	172	1.386
ипрејипријатија	2.502	1.023	415	3.940	3.397	1.605	108	5.110
население	1.986	575	606	3.167	2.754	1.437	166	4.356
останати	1.207	231	177	1.615	1.708	335	134	2.177
сипорнирани приходи	-128	-56	-38	-222	-160	-134	-48	-342
КАМАТЕН РАСХОД	-2.236	-699	-376	-3.311	-3.461	-1.504	-159	-5.125
банки	-494	-140	-32	-666	-772	-236	-10	-1.018
ипрејипријатија	-625	-204	-44	-873	-835	-374	-10	-1.219
население	-1.025	-274	-169	-1.468	-1.720	-636	-78	-2.433
останати	-92	-81	-131	-304	-135	-259	-61	-455
НЕТО КАМАТЕН ПРИХОД	3.878	1.400	964	6.242	4.902	2.288	373	7.563
НЕТО РЕЗЕРВАЦИИ	-1.255	-115	-253	-1.623	-1.528	-428	-234	-2.190
Извршени резервации	-1.765	-211	-258	-2.234	-2.145	-579	-301	-3.024
Повраќи на резервации	510	120	55	685	617	151	67	836
Неиздвоени резервации	0	-24	-50	-74	0	-1	0	-1
НЕТО КАМАТЕН ПРИХОД ПО РЕЗЕРВАЦИИ	2.623	1.285	711	4.619	3.374	1.860	139	5.374
НЕТО ПРИХОДИ ОД ПРОВИЗИИ	2.015	550	409	2.974	2.461	899	208	3.568
Приходи по основ на провизији	2.228	695	521	3.444	2.768	1.107	294	4.170
Расходи по основ на провизији	-213	-145	-112	-470	-307	-208	-86	-602
ДИВИДЕНДИ	4	15	7	26	18	32	7	57
НЕТО ДОБИВКИ ОД ХАРТИИ ОД ВРЕДНОСТ	17	3	16	36	108	0	0	108
НЕТО КАПИТАЛНИ ДОБИВКИ	130	11	49	190	22	319	-13	328
НЕТО КУРСНИ РАЗЛИКИ	321	133	38	492	362	175	4	541
ДРУГИ ПРИХОДИ	780	227	249	1.256	713	410	260	1.383
Приходи по други основи	297	83	130	510	220	111	166	497
Вонредни приходи	483	144	119	746	493	298	94	886
ОПШТИ И АДМИНИСТРАТИВНИ ТРОШОЦИ	-3.567	-1219	-1239	-6025	-3.946	-2.360	-530	-6.837
Плаќања	-1.690	-602	-569	-2.861	-1.794	-1.028	-252	-3.074
Амортизација	-494	-122	-129	-745	-503	-239	-46	-788
Материјални трошоци	-219	-87	-89	-395	-254	-153	-55	-462
Трошоци за услуги	-621	-260	-331	-1212	-714	-620	-130	-1.464
Трошоци за службени патувања	-35	-16	-16	-99	-37	-26	-7	-70
Трошоци за репрезентација и реклама	-177	-62	-68	-307	-231	-166	-26	-422
Премии за осиг. депозити	-331	-69	-37	-437	-414	-127	-15	-556
ДРУГИ РАСХОДИ	-248	-90	-138	-476	-297	-254	-37	-588
Расходи по други основи	-243	-84	-135	-462	-289	-252	-23	-563
Вонредни расходи	-5	-6	-3	-14	-8	-2	-14	-25
БРУТО ДОБИВКА / ЗАГУБА	2.075	914	103	3.092	2.815	1.081	38	3.934
ДАНОК НА ДОБИВКА	-168	-95	-29	-292	143	118	23	284
НЕТО ДОБИВКА ПО ДАНОЦИ / ЗАГУБА	1.907	819	74	2.800	2.672	963	15	3.650

Структура на кредитите на нефинансиските субјекти

во милиони денари

Датум	Опис	Вкупно	Вкупно		Претпријатија		Население		Други комитенти	
			Денарски	Девизни	Денарски	Девизни	Денарски	Девизни	Денарски	Девизни
31.12.2006	Достасани кредити	1.521	1.024	497	703	481	321	15	-	1
	Краткорочни кредити	25.153	20.996	4.157	14.902	4.122	5.830	25	264	10
	Долгорочни кредити	53.034	35.311	17.723	13.824	15.937	21.450	1.636	37	150
	Нефункционални кредити	10.098	8.850	1.248	7.197	1.120	1.545	32	108	96
	Вкупно бруто кредити	89.806	66.181	23.625	36.626	21.660	29.146	1.708	409	257
	Резерви за потенцијални загуби	-10.179								
	Вкупно нето кредити	79.627								
31.12.2007	Достасани кредити	1.270	956	314	614	293	341	16	1	5
	Краткорочни кредити	37.270	30.842	6.427	19.226	6.397	11.602	21	15	9
	Долгорочни кредити	76.966	54.235	22.731	22.105	20.247	31.972	2.212	158	272
	Нефункционални кредити	9.398	8.125	1.273	5.934	1.108	1.950	93	242	72
	Вкупно бруто кредити	124.904	94.158	30.745	47.878	28.045	45.865	2.342	415	358
	Резерви за потенцијални загуби	-10.997								
	Вкупно нето кредити	113.907								
Пораст 31.12.2007/ 31.12.2006	Апсолутен пораст на бруто кредити	35.098	27.977	7.120	11.252	6.385	16.719	634	6	101
	Пораст во %	39,1%	42,3%	30,1%	30,7%	29,5%	57,4%	37,1%	1,5%	39,4%
	Структура на порастот		79,7%	20,3%	63,8%	36,2%	96,3%	3,7%	5,8%	94,2%

Структура и годишен пораст на бруто-кредитите на нефинансиските субјекти според сектори, валута, дејности и тип на кредитен производ

Сектори	Дејности/банакарски продукти	Структура на кредити 31.12.2007 (во %)				Стапка на промена 31.12.2007/31.12.2006 (во %)			
		Денарски кредити	Денарски кредити со девизна клазула	Девизни кредити	Вкупно	Денарски кредити	Денарски кредити со девизна клазула	Девизни кредити	Вкупно
п р л и в ц н а и	Земјоделство, лов и шумарство	3,6%	3,4%	4,6%	3,9%	-1,4%	44,9%	25,9%	16,2%
	Индустрија	39,4%	36,3%	44,1%	40,5%	10,9%	98,1%	29,3%	29,1%
	Градежништво	6,6%	12,2%	4,7%	7,1%	10,3%	63,4%	15,0%	26,5%
	Трговија на големо и мало	34,5%	31,2%	27,2%	31,1%	22,9%	48,5%	31,2%	30,3%
	Сообраќај, складирање и врски	7,1%	7,5%	5,8%	6,7%	16,8%	61,9%	49,6%	35,1%
	Останати	8,8%	9,4%	13,6%	10,7%	47,4%	55,5%	26,9%	38,1%
	Вкупно:	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	17,0%	59,6%	29,6%	30,1%
н а с е л е н и е	Кредити за набавка и реновирање на станбен и деловен простор	5,5%	39,3%	58,9%	21,2%	58,6%	58,3%	114,5%	64,0%
	Потрошувачки кредити	38,8%	41,9%	16,2%	39,0%	2,2%	70,4%	-51,2%	19,7%
	Негативни салда по тековни сметки	8,7%	0,0%	0,0%	4,9%	76,7%	0,0%	-100,0%	76,6%
	Кредити врз основа на издадени кредитни картички	36,3%	0,0%	0,2%	20,5%	121,7%	0,0%	-48,6%	121,5%
	Автомобилски кредити	1,2%	11,0%	22,2%	6,0%	н.п.	н.п.	н.п.	н.п.
	Други кредити	9,6%	7,7%	2,4%	8,5%	31,1%	-54,6%	-87,0%	-26,7%
	Вкупно:	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	57,6%	57,0%	37,2%	56,2%

Структура на портфолиото на хартии од вредност

Портфолио на хартии од вредност	Износ во милиони денари		Структура		Годишна промена 31.12.07/31.12.06		
	31.12.2007	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2006	Апсолутна промена	Во проценти	Учество во промената
Должнички хартии од вредност (1.1+1.2+1.3)	34.139	22.783	96,2%	93,9%	11.356	49,8%	101,1%
Благајнички записи на НБРМ	20.999	9.457	61,5%	41,5%	11.542	122,1%	102,8%
Хартии од вредност издадени од државата (1.2.a+1.2.б+1.2.в+1.2.г+1.2.д)	12.700	13.127	37,2%	57,6%	-427	-3,3%	-3,8%
- Обврзница за приватизација на Стопанска банка АД Скопје	3.676	4.332	10,8%	19,0%	-656	-15,1%	-5,8%
- Обврзници за санација на Стопанска банка АД Скопје издадена од АСБ	0	76	0,0%	0,3%	-76	-100,0%	-0,7%
- Обврзници за старо девизно штедење и денационализација	1.734	1.287	5,1%	5,6%	447	34,8%	4,0%
- Државни записи	6.530	7.103	19,1%	31,2%	-573	-8,1%	-5,1%
- Континуирани државни обврзници	760	330	2,2%	1,4%	430	130,5%	3,8%
Други должнички хартии од вредност	440	199	1,3%	0,9%	241	121,1%	2,1%
Сопственички хартии од вредност (2.1+2.2+2.3)	1.358	1.481	3,8%	6,1%	-123	-8,3%	-1,1%
Вложувања во хартии од вредност со право на управување во домашни нефинансиски правни лица	436	457	32,1%	30,9%	-21	-4,6%	-0,2%
Вложувања во банки и други финансиски организации во земјата	731	844	53,8%	57,0%	-113	-13,4%	-1,0%
Други сопственички хартии од вредност	191	180	14,1%	12,2%	11	6,1%	0,1%
Вкупно портфолио на хартии од вредност (1+2)	35.497	24.264	100,0%	100,0%	11.233	46,3%	100,0%

Структура на депозитите на банките

Датум	Опис	Вкупно	Вкупно		Претпријатија		Население		Јавен сектор		Други комитенти	
			Денарски	Девизни	Денарски	Девизни	Денарски	Девизни	Денарски	Девизни	Денарски	Девизни
31.12.2006	Депозити по видување	55.875	26.368	29.507	12.874	5.834	10.374	21.402	1.091	0	2.029	2.271
	Ограничени депозити	1.283	527	756	362	756	0	0	162	0	3	0
	Орочени депозити до една година	60.873	29.923	30.950	14.633	8.490	13.880	21.870	460	0	950	590
	Долгорочни депозити над една година	5.096	2.578	2.518	478	7	1.649	2.245	49	0	402	266
	Вкупно	123.127	59.396	63.731	28.347	15.087	25.903	45.517	1.762	0	3.384	3.127
31.12.2007	Депозити по видување	68.445	37.261	31.184	19.812	7.043	14.172	21.988	756	1	2.522	2.151
	Ограничени депозити	1.409	755	653	571	653	-	-	176	-	8	-
	Орочени депозити до една година	81.839	46.164	35.675	18.577	9.432	25.689	25.871	408	-	1.490	371
	Долгорочни депозити над една година	8.690	4.899	3.791	830	44	3.007	3.460	113	-	949	288
	Вкупно	160.381	89.079	71.303	39.791	17.172	42.867	51.319	1.452	1	4.969	2.810
Пораст 31.12.2007/31.12.2006	Апсолутен пораст на депозитите	37.254	29.683	7.572	11.444	2.085	16.964	5.802	-310	1	1.585	-317
	Пораст во %	30,3%	50,0%	11,9%	40,4%	13,8%	65,5%	12,7%	-17,6%		46,8%	
	Структура на порастот	100,0%	79,7%	20,3%	30,7%	5,6%	45,5%	15,6%	-0,8%	0,0%	4,3%	-0,9%

Структура на изложеноста кон населението според видот на обезбедувањето со состојба на 31.12.2007 година

Вид на обезбедување		Необезбеден дел од изложеноста на кредитен ризик	Подвижни ствари	Хартни од вредност	Станбен простор	Деловен простор	Друг недвижен имот	Гаранции од банки и други лица	Паричен депозит	Жиранти и /или меница	Друг вид на обезбедување	Вкупно обезбеден дел од изложеноста на кредитен ризик (во илјади денари)	Процентуално учество на обезбеден дел од изложеноста на кредитен ризик
Изложеност по основ на кредити за набавка и реновирање на станбен и деловен простор	Денарска изложеност	0	12.983	0	916.970	989	1.102	0	10.278	413.118	2.141	1.357.581	100,0%
	Изложеност со валутна компонента	0	2.028	1.212	7.394.704	651.330	114.738	2.545	44.655	51.270	149.052	8.411.535	100,0%
Изложеност по основ потрошувачки кредити	Денарска изложеност	2.722.458	1.958	253.242	1.395.477	12.855	2.167	0	432.657	6.500.249	747.626	9.346.231	77,4%
	Изложеност со валутна компонента	1.257.064	6.945	1.535	1.603.768	201.218	694	2.966	356.382	4.174.432	391.145	6.739.084	84,3%
Изложеност по основ на негативни салда по тековни сметки	Денарска изложеност	4.251.586	10	0	0	0	0	0	4.550	1.111.829	134.480	1.250.869	22,7%
	Изложеност со валутна компонента	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Изложеност врз основа на издадени кредитни картички	Денарска изложеност	13.585.981	0	0	0	0	0	0	14.018	4.413.090	437.007	4.864.115	26,4%
	Изложеност со валутна компонента	115.070	0	0	0	0	0	0	4.198	15.701	0	19.899	14,7%
Изложеност по основ на автомобилски кредити	Денарска изложеност	0	211.656	0	31.465	0	0	0	1.735	45.863	5.285	296.004	100,0%
	Изложеност со валутна компонента	0	2.527.292	0	31.785	13.939	12.892	0	363	4.462	1.184	2.591.917	100,0%
Друга изложеност	Денарска изложеност	162.283	105.325	773	126.159	0	337	0	124.739	1.986	198.813	558.132	77,5%
	Изложеност со валутна компонента	25.692	842.409	156.307	930.341	100.011	423.589	0	510.756	314.061	2.116	3.279.590	99,2%
Вкупно :	Денарска изложеност	20.722.308	331.932	254.015	2.470.072	13.844	3.606	0	587.976	12.486.135	1.525.352	17.672.932	46,0%
	Изложеност со валутна компонента	1.397.826	3.378.674	159.054	9.960.598	966.498	551.913	5.511	916.354	4.559.926	543.497	21.042.024	93,8%

Забелешка 1: Изложеност со валутна компонента ги опфаќа девизната изложеност и денарската изложеност со девизна клаузула.

Забелешка 2: Обезбедениот дел од изложеност на кредитен ризик се однесува на износот на изложеноста до висината на вредноста на обезбедувањето. Остатокот претставува необезбеден дел од изложеноста на кредитен ризик.

Забелешка 3: Изложеност по одделни типови кредити ја опфаќа: главницата, каматата, другите побарувања и вонбилансните ставки.

Структура на изложеноста кон нефинансиските правни лица според видот на обезбедувањето со состојба на 31.12.2007 година

Вид на изложеност на кредитен ризик Вид на обезбедување	Изложеност кон правни лица			Структура на обезбедениот дел од изложеноста според типот на обезбедување
	Денарска изложеност	Изложеност со валутна компонента	Вкупно (во илјади денари)	
Необезбеден дел од изложеноста на кредитен ризик	3.812.467	4.614.377	8.426.845	
Подвижни ствари	2.517.020	4.668.005	7.185.024	11,5%
Хартии од вредност	728.009	382.658	1.110.667	1,8%
Хипотека на недвижен имот	2.316.377	2.321.781	4.638.158	7,5%
Хипотека на недвижен имот и со друг вид обезбедување	457.919	1.489.995	1.947.914	3,1%
Станбен простор	3.702.655	7.262.586	10.965.242	17,6%
Деловен простор и магацини	3.402.848	12.819.312	16.222.160	26,1%
Производствени капацитети	820.664	787.288	1.607.953	2,6%
Друг недвижен имот	307.747	285.305	593.052	1,0%
Гаранции од банки и други лица	318.262	2.063.333	2.381.595	3,8%
Паричен депозит	900.483	1.241.227	2.141.710	3,4%
Друг вид на обезбедување	7.346.412	6.091.786	13.438.198	21,6%
Вкупно обезбеден дел од изложеноста на кредитен ризик	22.818.396	39.413.276	62.231.672	100,0%
Процентуално учество на обезбедениот дел од изложеноста на кредитен ризик	85,7%	89,5%	88,1%	

Забелешка 1: Изложеноста со валутна компонента ги опфаќа девизната изложеност и денарската изложеност со девизна клаузула.

Забелешка 2: Обезбедениот дел од изложеноста на кредитен ризик се однесува на износот на изложеноста до висината на вредноста на обезбедувањето. Остатокот претставува необезбеден дел од изложеноста на кредитен ризик.

Показатели за квалитетот на кредитната изложеност

во милиони денари

Позиции	31.12.2002	31.12.2003	31.12.2004	31.12.2005	31.12.2006	31.12.2007
А	67.337	77.686	91.394	108.913	143.707	198.617
Б	11.018	10.871	12.025	16.487	21.931	25.484
В	6.269	4.602	4.826	4.473	3.807	4.469
Г	6.497	5.735	4.191	4.420	3.435	3.219
Д	2.094	5.413	6.744	6.403	6.308	5.867
Вкупна изложеност на кредитен ризик	93.214	104.306	119.179	140.696	179.188	237.656
Потенцијални загуби	8.166	10.719	11.591	11.753	11.762	12.690
вкупно В, Г, Д	14.860	15.749	15.761	15.296	13.550	13.555
вкупно Г, Д	8.591	11.148	10.935	10.823	9.743	9.086
вкупно В, Г	12.766	10.336	9.017	8.893	7.242	7.688
% на В, Г, Д во вк. кред. изл.	15,9	15,1	13,2	10,8	7,6	5,7
% на Г, Д во вк. кред. изл.	9,2	10,7	9,2	7,7	5,4	3,8
% на В, Г во вк. кред. изл.	13,7	9,9	7,6	6,3	4,0	3,2
% на Г во вк. кред. изл.	7,0	5,5	3,5	3,1	1,9	1,4
% на Д во вк. кред. изл.	2,3	5,2	5,7	4,6	3,5	2,5
% на В во вк. кред. изл.	6,7	4,4	4,1	3,2	2,2	1,9
% на ризичност (пот.заг./вк.излож.)	8,8	10,3	9,7	8,4	6,6	5,3
Нето- позиции во В, Г, Д (намалено за соодветните резервации)	7.950	6.318	5.715	5.565	4.573	4.961
Гарантен капитал	19.122	19.441	19.397	21.292	23.604	27.721
% на В, Г, Д во гарантен капитал	77,7	81,0	81,3	71,8	57,4	48,9
% на Г, Д во гарантен капитал	44,9	57,3	56,4	50,8	41,3	32,8
% на В, Г во гарантен капитал	66,8	53,2	46,5	41,8	30,7	27,7
% на Г во гарантен капитал	34,0	29,5	21,6	20,8	14,6	11,6
% на Д во гарантен капитал	11,0	27,8	34,8	30,1	26,7	21,2
% на В во гарантен капитал	32,8	23,7	24,9	21,0	16,1	16,1
% на нето В, Г, Д во гарантен капитал	41,6	32,5	29,5	26,1	19,4	17,9
Адекватност на капиталот	28,1	25,8	23,0	21,3	18,3	17
Вк. изложеност на ризик на земја (нето)	29.438	31.195	35.278	35.589	37.235	36.109
Потенцијални загуби за ризик на земја	8	12	13	42	45	60
% на пот. загуби за ризик на земја/ вк. кредитна изложеност на ризик на земја	0,03	0,04	0,04	0,1	0,1	0,2

Структура на изложеноста на кредитен ризик, по одделни категории на ризик

Категорија на ризик	Изложеност на кредитен ризик (во милиони денари)			Апсолутна промена (во милиони денари)		Стапка на промена (во%)		Структура (во%)		
	31.12.2005	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2006/31.12.2005	31.12.2007/31.12.2006	31.12.2006/31.12.2005	31.12.2007/31.12.2006	31.12.2005	31.12.2006	31.12.2007
А	108.913	143.707	198.617	34.794	54.910	31,9%	38,2%	77,4%	80,2%	83,6%
Б	16.487	21.931	25.484	5.444	3.552	33,0%	16,2%	11,7%	12,2%	10,7%
В	4.473	3.807	4.469	-665	662	-14,9%	17,4%	3,2%	2,1%	1,9%
Г	4.420	3.435	3.219	-985	-217	-22,3%	-6,3%	3,1%	1,9%	1,4%
Д	6.403	6.307	5.867	-96	-440	-1,5%	-7,0%	4,6%	3,5%	2,5%
Вкупно:	140.696	179.188	237.656	38.492	58.468	27,4%	32,6%	100,0%	100,0%	100,0%

Транзициска матрица за комитентите - физички лица

Категорија на ризик 31.12.2006	Број на комитенти			Категорија на ризик на 31.12.2007					
	31.12.2006	Излезени	31.12.2007*	А	Б	В	Г	Д	Вкупно
А	29.235	7.558	21.677	86,8%	8,6%	3,0%	1,1%	0,5%	100,0%
Б	7.243	1.992	5.251	28,1%	62,3%	7,3%	1,5%	0,7%	100,0%
В	1.538	763	775	25,0%	19,9%	37,7%	8,8%	8,6%	100,0%
Г	350	140	210	12,9%	6,7%	14,8%	49,0%	16,7%	100,0%
Д	501	180	321	5,0%	2,2%	1,9%	9,3%	81,6%	100,0%
Вкупно	38.867	10.633	28.234	72,7%	18,8%	4,8%	1,9%	1,8%	100,0%
Категорија на ризик 31.12.2006	Износ на изложеност на кредитен ризик (во илјади денари)			Категорија на ризик на 31.12.2007					
	31.12.2006	Излезена	31.12.2007*	А	Б	В	Г	Д	Вкупно
А	13.287.238	1.625.584	11.661.654	88,8%	7,6%	2,7%	0,7%	0,3%	100,0%
Б	3.687.448	61.590	3.625.858	20,0%	71,0%	7,1%	1,3%	0,7%	100,0%
В	588.504	129.305	459.199	21,4%	26,5%	38,0%	10,1%	4,1%	100,0%
Г	159.845	2.402	157.443	9,5%	7,1%	22,5%	48,9%	12,0%	100,0%
Д	221.399	58.961	162.438	5,1%	1,6%	1,3%	8,2%	83,9%	100,0%
Вкупно	17.944.434	1.877.841	16.066.593	69,7%	22,3%	4,9%	1,6%	1,4%	100,0%

Транзициска матрица за комитентите - нефинансиските правни лица

Категорија на ризик 31.12.2006	Број на комитенти			Категорија на ризик на 31.12.2007					
	31.12.2006	Излезени	31.12.2007*	А	Б	В	Г	Д	Вкупно
А	7.056	1.073	5.983	87,9%	6,7%	3,3%	0,6%	1,6%	100,0%
Б	1.739	329	1.410	21,9%	69,8%	5,3%	1,6%	1,4%	100,0%
В	388	75	313	12,8%	10,2%	31,9%	20,1%	24,9%	100,0%
Г	219	45	174	2,9%	5,2%	3,4%	58,0%	30,5%	100,0%
Д	494	96	398	0,8%	0,5%	0,0%	1,0%	97,7%	100,0%
Вкупно	9.896	1.618	8.278	67,8%	17,3%	4,5%	2,7%	7,7%	100,0%
Категорија на ризик 31.12.2006	Износ на изложеност на кредитен ризик (во илјади денари)			Категорија на ризик на 31.12.2007					
	31.12.2006	Излезена	31.12.2007*	А	Б	В	Г	Д	Вкупно
А	72.488.592	1.097.095	71.391.497	95,2%	4,0%	0,6%	0,1%	0,0%	100,0%
Б	16.965.961	546.601	16.419.360	21,2%	70,3%	6,0%	1,9%	0,5%	100,0%
В	3.395.544	123.322	3.272.222	4,3%	27,7%	57,5%	8,8%	1,6%	100,0%
Г	2.217.314	98.216	2.119.098	3,4%	0,5%	1,8%	50,6%	43,7%	100,0%
Д	5.399.622	937.216	4.462.406	0,0%	7,9%	0,0%	0,8%	91,3%	100,0%
Вкупно	100.467.033	2.802.450	97.664.583	73,4%	16,1%	3,4%	1,8%	5,3%	100,0%

Показатели за квалитетот на изложеноста на кредитен ризик кон трговци-поединци, физички лица кои не се сметаат за трговци и физички лица кои вршат трговска дејност од мал обем, со состојба на 31.12.2007 година

Показател	Земјоделство	Трговија	Други услужни дејности	Останати дејности	Вкупна изложеност кон трговци поединци
Просечно ниво на ризичност	4,6%	6,7%	3,7%	4,3%	5,1%
Учество на В, Г и Д во вкупната изложеност на кредитен ризик	5,4%	6,6%	2,3%	3,8%	5,0%
Покриеност на В, Г и Д со издвоените резервации за потенцијални загуби	85,0%	100,9%	163,7%	112,6%	102,1%
Учество на нефункционалните кредити во вкупната изложеност на кредитен ризик	4,5%	5,8%	1,8%	2,1%	3,9%

Договорна рочна структура на активата и пасивата за датум 31.12.2007

во илјади денари

Опис	до 7 дена	од 7 дена до 1 месец	од 1 месец до 3 месеци	3 - 6 месеци	6 - 12 месеци	над 12 месеци	Вкупно
Парични средства и салда кај НБРМ	13.670.011	-	-	-	-	8.960.634	22.630.645
Хартии од вредност на НБРМ и Република Македонија	5.466.743	17.735.223	3.884.913	998.858	433.588	5.179.007	33.698.332
Должнички хартии од вредност и други инструменти за плаќање	133.422	326.601	2.351	-	-	58.225	520.599
Пласмани кај други банки	21.987.215	9.705.764	3.716.469	303.380	491.425	3.358.267	39.562.520
Пласмани кај комитенти	4.423.462	6.539.544	9.822.962	14.151.094	24.826.272	65.142.543	124.905.877
Пресметана камата	644.165	374.376	38.248	18.140	2.678	3.777.903	4.855.510
Останата актива	1.376.587	481.985	194.577	88.261	69.237	253.649	2.464.296
Пласмани во сопственички хартии од вредност и капитални вложувања	9.739	251.606	-	-	13.252	1.041.036	1.315.633
Вкупна актива (1+2+3+4+5+6+7+8)	47.711.344	35.415.099	17.659.520	15.559.733	25.836.452	87.771.264	229.953.412
Депозити од банки	1.808.993	788.211	2.009.294	413.221	489.761	186.227	5.695.707
Депозити по видување	68.710.293	191.859	177.115	142.537	243.912	342.460	69.808.176
Краткорочни депозити до 1 год.	7.471.464	17.730.590	33.406.996	16.185.316	11.723.882	160.566	86.678.814
Краткорочни позајмици до 1 год.	178.545	12.244	-	-	2.614.977	-	2.805.766
Издадени должнички хартии од вредност	-	-	-	-	-	300.000	300.000
Останата пасива	1.269.586	1.044.427	431.222	49.283	143.326	68.289	3.006.133
Долгорочни депозити над 1 год.	238.550	139.740	296.260	523.916	2.040.403	7.763.426	11.002.295
Долгорочни позајмици над 1 год.	220.323	155.108	449.654	439.071	946.132	11.848.693	14.058.981
Вонбилансни позиции	3.230.624	1.136.585	3.088.317	2.220.582	2.194.496	4.786.735	16.657.339
Вкупна пасива (10+11+12+13+14+15+16+17+18)	83.128.378	21.198.764	39.858.858	19.973.926	20.396.889	25.456.396	210.013.211
Разлика (9-19)	-35.417.034	14.216.335	-22.199.338	-4.414.193	5.439.563	62.314.868	19.940.201
Кумулатив на разликата	-35.417.034	-21.200.699	-43.400.037	-47.814.230	-42.374.667	19.940.201	

Анекс бр. 14

Очекувана рочна структура на активата и пасивата за датум 31.12.2007

во илјади денари

Рб.	Опис	до 7 дена	од 7 дена до 1 месец	од 1 месец до 3 месеци	Вкупно
1	Парични средства и салда кај НБРМ	13.016.693	52.799	2.000	13.071.492
2	Хартии од вредност на НБРМ и Република Македонија	5.406.752	17.794.919	3.598.249	26.799.920
3	Должнички хартии од вредност и други инструменти за плаќање	133.351	326.601	2.351	462.303
4	Пласмани кај други банки	19.677.166	9.948.534	4.472.794	34.098.494
5	Пласмани кај комитенти	2.623.105	6.126.807	9.090.923	17.840.835
6	Пресметана камата	514.784	356.533	170.109	1.041.426
7	Останата актива	1.280.315	349.076	201.733	1.831.124
8	Пласмани во сопственички хартии од вредност и капитални вложувања	9.739	251.606	-	261.345
9	Вкупна актива (1+2+3+4+5+6+7+8)	42.661.905	35.206.875	17.538.159	95.406.939
10	Депозити од банки	984.115	687.931	1.543.774	3.215.820
11	Депозити по видување	9.478.533	2.651.847	2.370.803	14.501.182
12	Краткорочни депозити до 1 год.	3.623.900	5.727.106	15.368.889	24.719.895
13	Краткорочни позајмици до 1 год.	23.545	12.244	-	35.789
14	Издадени должнички хартии од вредност	-	-	-	-
15	Останата пасива	849.985	1.080.921	430.321	2.361.227
16	Долгорочни депозити над 1 год.	113.003	61.775	149.364	324.141
17	Долгорочни позајмици над 1 год.	220.326	155.052	449.680	825.058
18	Вонбилансни позиции	337.424	399.028	855.996	1.592.448
19	Вкупна пасива (10+11+12+13+14+15+16+17+18)	15.630.831	10.775.903	21.168.827	47.575.561
20	Разлика (9-19)	27.031.074	24.430.972	(3.630.668)	47.831.378
21	Кумулатив на разликата	27.031.074	51.462.046	47.831.378	

Структура на девизната актива и девизната пасива на ниво на банкарски систем

Девизна актива	Износ (во милиони денари)			Структура на девизната актива			Стапка на промена 2005-2006	Стапка на промена 2006-2007
	31.12.2005	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2005	31.12.2006	31.12.2007		
Ефектива и чекови и долж. пазарни хартии од вредност	2.026	2.439	2.887	2,5%	2,5%	2,5%	20,4%	18,4%
Средства во странски и домашни банки	41.348	43.949	42.757	50,9%	45,6%	36,8%	6,3%	-2,7%
Девизни побарувања	18.480	23.813	30.939	22,8%	24,7%	26,6%	28,9%	29,9%
Денарски побарувања со девизна клаузула	21.384	27.975	41.830	26,3%	29,1%	36,0%	30,8%	49,5%
Исправка на вредност	-2.457	-2.396	-2.730	-3,0%	-2,5%	-2,3%	-2,5%	13,9%
Хартии од вредност расположливи за продажба	59	74	58	0,1%	0,1%	0,0%	25,4%	-21,6%
Останата актива - други сметки	349	432	488	0,4%	0,4%	0,4%	23,8%	13,0%
Вкупна девизна актива	81.189	96285	116.229	100,0%	100,0%	100,0%	18,6%	20,7%

Девизна пасива	Износ (во милиони денари)			Структура на девизната пасива			Стапка на промена 2005-2006	Стапка на промена 2006-2007
	31.12.2005	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2005	31.12.2006	31.12.2007		
Девизни депозити на банки	1.437	2.147	2.680	2,0%	2,5%	2,5%	49,4%	24,8%
Девизни депозити на население	39.305	44.905	50.542	55,8%	52,3%	47,7%	14,2%	12,6%
Девизни депозити на претпријатија, јавен сектор и други комитенти	11.688	15.373	17.454	16,6%	17,9%	16,5%	31,5%	13,5%
Девизни средства на странски лица	3.881	7.752	10.955	5,5%	9,0%	10,3%	99,7%	41,3%
Денарски депозити со девизна клаузула	2.731	5.333	11.267	3,9%	6,2%	10,6%	95,3%	111,3%
Девизни кредити на банки	11.017	9.825	12.441	15,6%	11,4%	11,7%	-10,8%	26,6%
Останата пасива - други сметки	385	551	721	0,5%	0,6%	0,7%	43,1%	30,9%
Вкупна девизна пасива	70.444	85.885	106.060	100,0%	100,0%	100,0%	21,9%	23,5%

Сопствени средства за датум 31.12.2007 година

во милиони денари

Реден број	Опис	ВКУПНО
ОСНОВЕН КАПИТАЛ		
1	Уплатени и запишани обични и некумулативни приоритетни акции и премија по овие акции	20.237
1.1	Номинална вредност	16.873
1.1.1	Номинална вредност на обични акции	16.763
1.1.2	Номинална вредност на некумулативни приоритетни акции	110
1.2	Премија	3.364
1.2.1	Премија од обични акции	3.349
1.2.2	Премија од некумулативни приоритетни акции	16
2	Резерви и задржана добивка или загуба	5.594
2.1	Резервен фонд	3.950
2.2	Задржана добивка	1.145
2.3	Акумулирана загуба од претходни години	677
2.4	Тековна добивка	1.177
3	Позиции како резултат на консолидација (позитивни ставки)	0
3.1	Малцинско учество	0
3.2	Резерви од курсни разлики	0
3.3	Останати разлики	0
4	Одбитни ставки	350
4.1	Загуба на крајот на годината или тековна загуба	146
4.2	Нематеријални средства	175
4.3	Сопствени обични и некумулативни приоритетни акции	28
4.4	Разлика меѓу висината на потребните посебни резерви за потенцијални загуби и издвоените посебни резерви	1
5	Обични акции, резерви и задржана добивка и одбитни ставки	25.356
6	Износ на останати позиции кои можат да се вклучат во основниот капитал	125
I	ОСНОВЕН КАПИТАЛ	25.534
ДОПОЛНИТЕЛЕН КАПИТАЛ I		
7	Уплатени и запишани кумулативни приоритетни акции и премија за овие акции	243
7.1	Номинална вредност на кумулативни приоритетни акции	154
7.2	Премија од кумулативни приоритетни акции	89
7.3	Сопствени кумулативни приоритетни акции	0
8	Хибридни капитални инструменти	0
9	Субординирани инструменти	2.399
10	Износ на субординирани инструменти кои можат да бидат дел од дополнителниот капитал I	2.399
II	ДОПОЛНИТЕЛЕН КАПИТАЛ I	2.642
ОДБИТНИ СТАВКИ ОД ОСНОВЕН КАПИТАЛ И ДОПОЛНИТЕЛЕН КАПИТАЛ И		
11	Вложувања во капитал на други банки или финансиски институции кои изнесуваат над 10% од капиталот на тие институции (освен институциите од реден број 14)	305
12	Вложувања во субординирани и хибридни капитални инструменти и други инструменти на институциите од реден број 11	0
13	Агрегатен износ на вложувања во капиталот, субординираните и хибридни инструменти и други инструменти кој надминува 10% од (И+ИИ)	0
14	Директни вложувања во капиталот на друштва за осигурување и реосигурување и на друштва за управување со пензиски фондови	150
15	Вложувања во финансиски инструменти издадени од друштва од реден број 14 кои се вклучуваат во нивниот капитал	0
16	Износ на надминување на лимитите за вложувања во нефинансиски институции	0
17	Позиции како резултат на консолидација (негативни ставки)	0
III	ОДБИТНИ СТАВКИ ОД ОСНОВЕН КАПИТАЛ И ДОПОЛНИТЕЛЕН КАПИТАЛ И	455
IV	СОПСТВЕНИ СРЕДСТВА	27.721

Стапка на адекватност на капиталот за датум 31.12.2007

во милиони денари

Реден број	Опис	ВКУПНО
I	АКТИВА ПОНДЕРИРАНА СПОРЕД КРЕДИТНИОТ РИЗИК	
1	Билансна актива пондерирана според кредитниот ризик	129.754
2	Вонбилансна актива пондерирана според кредитниот ризик	22.620
3	Актива пондерирана според кредитниот ризик (1+2)	152.375
4	Капитал потребен за покривање на кредитниот ризик (8% од реден број 3)	12.190
II	АКТИВА ПОНДЕРИРАНА СПОРЕД ВАЛУТНИОТ РИЗИК	
5	Агрегатна девизна позиција	10.695
6	Нето-позиција во злато	0
7	Актива пондерирана според валутниот ризик (5+6)	10.695
8	Капитал потребен за покривање на валутниот ризик (8% од реден број 7)	856
III	АКТИВА ПОНДЕРИРАНА СПОРЕД РИЗИЦИ (3+7)	163.069
9	Капитал потребен за покривање на ризиците (4+8)	13.046
IV	СОПСТВЕНИ СРЕДСТВА	27.721
V	СТАПКА НА АДЕКВАТНОСТ НА КАПИТАЛОТ (IV/III)	17,00%

Преглед на банки по групи банки со состојба на 31.12.2007 година

	Група големи банки (актива поголема од 15 милијарди денари)		Група средни банки (актива од 4,5 до 15 милијарди денари)		Група мали банки (актива помала од 4,5 милијарди денари)
1	Комерцијална банка АД Скопје	1	Алфа банка АД Скопје	1	Еуростандард банка АД Скопје
2	НЛБ Тутунска банка АД	2	Инвестбанка АД Скопје	2	Капитал банка АД Скопје
3	Стопанска банка АД Скопје	3	Извозна и кредитна банка АД Скопје	3	Комерцијално инвестициона банка АД Куманово
		4	Охридска банка АД Охрид	4	Македонска банка за поддршка на развојот АД Скопје
		5	Прокредит банка АД Скопје	5	Поштенска банка АД Скопје
		6	Стопанска банка АД Битола	6	Силекс банка АД Скопје
		7	ГТК банка АД Скопје	7	Зираат банка АД Скопје
		8	Универзална Инвестициона банка АД Скопје		

* Банките се по азбучен редослед